

№22
1934
309

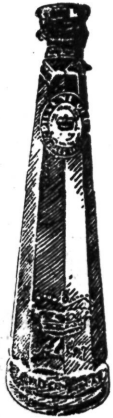
PLUTTEIN

KAITSE KODU

AKTSIASELTS

A. Le Coq

ÖLLETEHAS

ÖLLETA
PUUDUB
MUGAVUS

Nõudke ainult ülaltähendatud margil:

postpaberit ja kirjaümbrikke
kirja-, joonistus- ja taskublokke
amatööralbumeid ning kiirkõitjaid

kummeeritud akna- ja etiketi-
paberit ning pakkimisriba
Riidekaitsekotte, riulipitse ja
koogipabereid

Krepp-paberit — kopeerpaberit

O-ü. RAF. HAARLA

Tallinn, Tina 9. Tel. 302-56.

RÖCHLING TERAS

MEHKS & Ko.

TALLINN

TEL. 469-49

VEENE 19

TERASETEHASTE RÖCHLING-BUDERUS A/S. LADU

PÄRNU MAJANDUSE ÜHISUS PÄRNUS

Suurim ja varanduslikult kindlaim
ühistegeline ostu-müügiühisus Eestis

OSAKONNAD JA LADUD Pärnus, Tõstamaal, Pärnu-
Jakobis, Vändras, Suurejõesel, Vigalas, Toris ja Viluveres

Veetke oma
suvepuhkus

Pärnus

KINDLAMAID RAHAKAPPE
VALMISTAB

M/T "LAVERNA"

TALLINN PÄÄSUKESE 4

TEL. 308 - 12

O/Ü.

„VÕRU TÖÖSTUS“

SUURIM JA TÄIELIKEM TÖÖSTUS VÕRUMAAL.

Riidevärvmis- ja villa- tööstus.

Riide värvimine, vanutamine, pressimine, pügamine, dekateerimine.

Villa kraasimine, ketramine korrutamiseks.

Kaltsude purustamine ja nendest lõnga ketramine.

Riiete keemiline puhastamine.

Püüli-, manna-, kruubi-, tangu- ja lihtveski.

Saeveski.

Metsamaterjali ümbertöötamine.

Töötamine sünnib vilunud jõudude juhatusel.

Töö kõigis osakondades on kiire ja korralik.

A/S. VILJANDI LINA- VABRIKU ESINDUS.

Linade ja takkude vastuvõtmine ketramiseks ja kudumiseks.

O.Ü. „VÕRU TÖÖSTUS“

Võrus, Kreutzvaldi 57/59,
telef. 37.

K. A. RÜTMAN & Ko

Tallinn, Jaani t. 9.

Telefon: kontor 466-72
ladu 456-93

Telegr. aadr.: „AUGUSTUS“

KEEMIAKAUPADE SUURLADU:

seebikivi,
sooda calc.,
söögisooda,
kolofoonium,
kloorlubi,
kloormagneesium,
magnesiit,
pottaš,
gläubersool,
kroomsoolad,
parafiin,
steariin,
oliivi-,
riitsinus- ja
päevalilleõlid,
olein,
väävel-,
soola- ja
sipelgahapped,
vasevitriool,
kaaliseebikivi,
karbiit,
glütseriin,
maarjajää
j. t. keemia-toorained

tekstiil-, klaasi-, seebi-,
naha-, paberi-, põlevkivi-
ja keemiatööstuste tarvis.

Tartus ladu:

Kaluri t. 17, telef. 1-74.

Kirjastus „KULTUUR“

Pärnus

Rüütli tän. 35. Telef. 397

Suurim ja täielikem
raamatu- ja kirjutus-
materjaliäri Pärnus

Osakonnad:

Paberikaubad
Muusikariistad
Sporditarbed
Pärjad j. n. e.

Oma
trüki- ja köitekoda

Brackmanni t. 1. Telef. 112.

TALLINNA KIVITRÜKIKODA
R. TOHVER & Ko.

SUUR TARTU MAANTEE 49

TELEFON 313-07

OFFSETTRÜKK
KIVITRÜKK
RAAMATUTRÜKK
RELJEEFTÖÖD

Saadaval

igast saapa-
kauplusest.

AINUESINDAJA EESTIS:

**EMIL
KUMENIUS**

Tallinn, Lai tänn. 9. Telefon 437-46.

Sõjaväe Majandusühisus

JUHATUS JA
PEAKAUPLUS

Tallinn, Pikk 11
Telef. 452-06, 452-07

KONTOR Tallinn, Vene 5
Tel. 429-42

RÄTSEPA-TÖÖKODA
Tallinn, Lai 10
Tel. 469-96

KINGSEPA-TÖÖKODA
Tallinn, Vene 5
Tel. 429-42

OSAKONNAD

TALLINN, Vene 5,
telef. 429-42

» Kopli 21

» S. Juhkentali 10-a

TARTU, Kүүni 3, tel. 11-16

VÖRU, Jüri 24, tel. 1-29

RAKVERE, Lai 17, tel. 79

PÄRNU, Rүүtli 27, tel. 2-97

NARVA, Malmi t. 1, tel. 1-43

Külmade toitude köök

Tallinn, Pikk 11
Tel. 452-08
Tellimised 452-07

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja kol. ltn. A. Balder
telefon 451-94.

Tegev toimetaja kapten A. Treufeldt,
telefon ametis 451-89,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap.
Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaatmiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00–12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9–3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: a üks lehekülj
teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti
järel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Nr. 22

1934

SISUKORD:

- J. Roska:* Aastapäevaks.
E. Lipping: Kui suti sangar.
A. Balder: Esimene detsember.
H. Vellner: Soome iseseisvusepäevaks.
J. Miller: Meeleolusid 1924. a. sügisel Tartus.
V. - - v.: Alasti hinged.
V. Neggo: Kaitseliidu elu möte.
A. Treufeldt: Kümme sammu vabaduse teed.
J. A.: 10 aastat kaitseliidu majandust
— 1919 — 1. detsember — 1924.
—ks: Rahvusliku ärkamise koidikult.
O. Angelus: Perekonna nimede muutmise korras Ungaris ja Soomes.
E. Kolk: Mees meeste ridadesee.
J. T.: Kooli õppelöö võislus on jälle hoos.
J. L.: Suurtüki- ja raisamehed Nee-ruti manöövris.
J. L.: Kaitseliidu suurtükimeeste vormiriietuse kavand.
B. Buck: Sõda ja armastus. Lühijutt.

Kinoteaater Capitol

Moodsaim
&
mugavaim
Pärnus

Põhja

Kinnitus Aktsia Selts

Kõik kinnitusosalad

**Juhatus: Tallinnas
Suur Karja tän. 15**

**Kõnetraat nr. 427-36
Telegr. aadr.: Põhjatuli**

Mugavaim ja elegantseim kino

ATE - Palace

Pärnu, Vee t.

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 22

Tallinnas, laupäeval, 1. detsembril 1934

X aastakäik

Kümme aastat on möödunud sellest, kui võõras ja vaenlik võim tahtis oma mõju meil panna maksma.

Ohvreid kandes jäi võitjaks see, kes peab olema peremees.

See kõik aga, mis siis sündis, paneb ikka ja jälle mõtlema.

Tekib küsimus, kuidas võis see juhtuda, mis soodustas kõige enam vaenlike jõudude mõtet ja andis julgust ettevõtte algatajaile säärase asjaga üldse tulla välja.

Jättes kõrvale muud põhjused, ka sellased, missuguseid seni ehk koguni on peetud peapõhjuseks, arvan ja loen peapõhjuseks seda, et meil leidus inimesi, kes said ära andjaks. Kujutatagu ainult hetkeks ette, et meil Eestis poleks leidunud ainsatki inimest, kes välispoolt kavatsetud ja sealsete inimeste juhitud mässukatsest poleks võtnud osa, kas oleks see katse üldse võetud kavva? Kas oleks seda mõeldud hakata teostama? Muidugi mitte! Välispoolt salaja nii palju inimesi Eestisse sisse tuua, et siin alustada mässu, mil oleks olnud edu — seda poleks mässujuhtide poolt vististi peetud võimalikuks ja mässukatse ise oleks heidetud kolikambris. See aga, et meil loodeti leida kohapeal mässumehi, ja, nagu me ka teame, neid leidus, see ongi põhjus, millele rajati plaanid.

Kui nüüd veel märkida, et suurim osa kohapealseid mässumehi olid eestlased, siis avanebki oma suuruses kurb pahe!

Tähendab, oli jõutud nii kaugele, et leidus eestlasi, kes olid valmis teisi eestlasi tappa mingisuguse õpetuse, tõekspidamise eest ja pärast. Kui osavõtnud eestlasi — mässumehi — ei saa pidada mingisuguseiks haiglasteks inimeseks, vaid neid tuleb võtta täiemõistlike ja tervete inimestena, siis peab küll iga sellast õpetust, mis viib vennatapseni, pidama kuritahtlikuks ja hullude õpetuseks.

Sääraseid õpetusi tuleb võtta tõsiselt. Nende vastu peavad astuma kõik jõud koonda-

tult. Riiklik võim peab sellased õpetused avalikult, kõigile teadmiseks, kuulutama kuritahtlikeks. Aga ka kõik kodanikud, kes säärase õpetuse ja selle võimalike veriste tagajärgede üle on jõudnud selgusele, peavad aktiivselt astuma võitlusesse.

Viivitus sellaseil puhkudel on hädaohtlik. Valesti tõlgitsetud vabaduse mõiste taha ei tohi salakavalail urgitsejail lasta end peita. Vabadus sõnas ja kirjas väljenduda peab lõppema seal, kus sõna ja kiri võib viia vennatapsiseni.

Eriti peab aga panema rõhku sellele, et ei leiduks meie, eestlaste, hulgas tulevikus äraandjaid-vennatapjaid.

Siin on koolil, kodul ja meil kõigil tööd ja ülesandeid.

Kui oleme kord jõudnud nii kaugele, et hoolimata rahadest, hullustusist ja kirgedest ei leidu ühtki eestlast, kes annaks ära oma kodu, rahva ja riigi, alles siis võime tunda tõelist õnne ja rõõmu oma elust ja olemisest.

1. detsembri paugud virgutasi eesti rahva uimast, töid ta tagasi õigele arenemise teele.

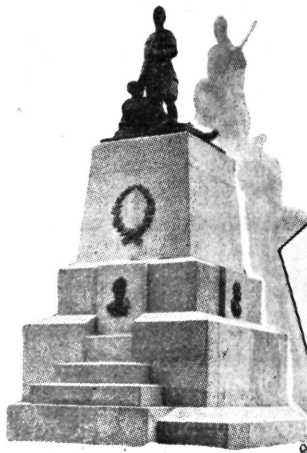
Sündis kaitseliit! Kümme aastat on kaitseliit arenenud, teinud vagusasti oma tööd.

Kaitseliidu mõte ja vajadus — see on: omakaitse, oma rahva ja riigi kaitse.

See mõte peab jääma kaitseliidu aluseks. Järeldusi sellest mõttest tehes peame ütleva: võideldge kõik iga õpetuse ja algatuse vastu, mis Eestile on kahjulik, mis võib viia võitlusteni, taplusteni, vereni. Võideldge ja tehke nii, et sellaseid õpetusi üldse ei saaks õpetada, levitada.

Kui aga meie jõud ei jaksa sellaseid õpetusi lämmatada nende algidus ja nad suurenevad ning hakkavad ähvardama meie rahu, siis, mida suurem surve, seda tihedamini hoidkem kokku, seda kindlamini haarakem ja hoidkem relva. See on ju ainult — omakaitse. Kui peaks kustki algatama võitlust, me ei tohi jätta alla. Võitma peame meie!

J. ROSKA,
kindral-major,
kaitseliidu ülem.

KUI SURI SANGAR

Öö on võtnud oma embusse sõjakooli massiivsed elumajad. Vaikus. Pühapäev on juba mitu tundi tagasi annud aseme esmaspäevale — tööpäevale.

Vaikus kadettide magamisruumis. Korrapidaja valvab, et keegi ei saaks ta magavate sõprade unerahu häirida. Ta on valvel. Käib voodite vahel ja tõstab ühele magavale kaasvõitlejale vaiba peale. Asub laua juure istuma ning tahab süveneda lugemisse. Aga silmad on väsinud, kibedad, otsekuu nõeltega torkab silmadesse lugemiseks kumardades. Silmab kella — kolm. Veel kolm tundi olla valvel magavate sõprade juures.

Siis ärkavad nad ja aeg möödub siis kiiremini. Ta rebib seinakalendrit eilse kuupäeva. Ilmub uus päev — esimene detsember. Detsember, jõulukuu. Varsti, oo, juba kolme nädala pärast, on pühad. Jõulud, rahupühad. Kui armsasti helisevad siis kirikukellad. Kojusõit. Isa on rakendanud noore hobuse saani ette ning sõidab vastu lähimasse raudteejaama. Kui hea oleks praegusel hetkel heita magama ning lasta end hommikul äratada vanaemal, nagu oli sündinud lapsepõlves. Vaatab hetkeks musta ruutu ja laseb pea vajuda. Silmad suletakse kellegi poolt, ja samal hetkel ilmub naeratav vanaema.

Näeb läbi unevirvenduse end väikese poisikesena jooksmas kodu ümber. Siis meenub vend, kes langes vabadussõjas, võideldes landesvääri vastu. Mälestus toob silmade ette mustakraalise mehe, kes lamas kirstus; nagu nii tõsine ja rahulik nagu inimesel, kes on sooritanud oma elutöö ning siis uinunud. Meenub — vend viidi kalmistule. Rühm sõdureid saatis teda. Orkester mängis leinamarssi. Õpetaja luges: „Sa oled head võitlemist võidelnud.“ Visati pihuga mulda. Kalm kerkis. Jutustati venna tegudest, ehti kalm lilledega. Mõtles noorur endamisi: oleksin ometi mina venna asemel, tahaksin samuti minna igavikku nagu vendki. Uhke oli ta siis sellele mõteldes. Tahtis olla venna asemel, kuulata orkestri helisid ja aupauke ning näha salaja vanaema ja kellegi noore neiu helli pisaraid.

Ent siis võpatas. Mis oli ta lasknud enesega sündida? Oli unustanud oma magavad kaasvõitlejad. Tundis, et oli unustanud oma pühad kohustused. Valvur ei või iialgi uinuda. Ei, seda ma ei tee, lubas endamisi. Õhk oli umbne. Avas õhuakna ja läks vaa-

tama, mida teeb kaasvõitleja-tunnimees uduses öös. Viimane oli tavalisel ringkäigul ümber maja. Õige kaugelt kuuldus harmoonika heli heinamaa poolt. Vist pulm, mis kestab nii kaua, mõtlesid kaks noort. Tuli ruumi tagasi. Jahedus oli viinud une silmadest. Istus laua juure ja hakkas uuesti lugema. Loeb: Juht peab isiklikult viima oma alluvad... Sel hetkel vaatab kella. Osut on liikunud üle viienda hommikutunni. Oo, varsti tõusevad, varsti. Ei ole enam tundigi. Siis on tegevust ja toimingut, aeg veereb pärast kiiremini. Istub tagasi ja loeb: juht peab isikliku eeskujuga mõjutama alluvaid. Oo jaa. Kergib noore valvuri rind. Nii kaugele on ta juba jõudnud. Varsti lõpetab sõjakooli, varsti juhib ta teiste tegevust. Lapsepõlve unelmad täituvad. Ainult kannatust. Ainult vaevalt tund on veel valvata.

Õudselt avaneb raske uks. Ilmub tuttav kapten. Noor valvur tormab vastu oma vanemale kaasvõitlejale teenistusvalmilt. Ütlebki: „Härä kapten, korrapidamise...“ Kuid ei tõsta too kapten kätt mütsi ääre, et kuulata oma noore abilise ettekannet, vaid selle asemel tõstab relva ja järgmisel hetkel taarub noor sangar, langeb küljele. Jookseb silmade eest mööda kodu, venna rahulik nagu kirstus. Pöörab kummuli ja põrand võtab ahnelt vastu noort verd. Ent ei ole õnne roimariil. Valvuri kaasvõitlejad on ruttu ülal. Surma külvavate kuulide ja granaatide saju all riietuvad. Relvad on korras ja mõrvar on juba nende käes. Ei aita tal muu kui peab oma alatuse lunastama eluga. Ja nii sünnib teistegi kallaletungijatega. Kalli sõbra-valvuri surm tasutakse kätte. Raskesti haavatu ütleb sosistades oma naabrile: „Võitle minu eest — ma ei jõua enam.“ Ja ta sõber võitleb. Kui saabub valgus, on roimariid saanud oma palga.

Rühm valgekindalisi sammus ta kirstu järele. Orkester mängis leinamarssi, vaimulik luges: „Sa oled head võitlemist võidelnud...“ Vanaema nuuksus. Kalm uppus lilledesse ja pärgadesse. Erakordsus oli toonud tohutu hulga pealtvaatajaid. Nuttis nii oma kui ka võõras.

Kalmistul oli kaks hauda, mida alati ehti värs-kete lilledega. Lilled all magas kaks sangarit — kaks venda.

Pühaduseks said need hauad — kogu ümbruskonnale.
Elm. Lipping.

ESIMENE DETSEMBER

A. BALDER

1. detsember 1924. a. on Eestile tõsiseks, kurvaks sündmuseks, ühtlasi ajalooliseks päevaks, millal noort vabadust ja iseseisvust ähvardas hädaoht. Sel päeval kommunistid katsusid Eestis, eeskätt Tallinnas, haarata relvastatud jõuga endi kätte riigivõimu kommunistliku riigikorra maksmapanemiseks. See oli verine võimuhaaramise katse nende poolt, kes Eesti iseseisvust üldse ei tunnusta.

Tänavu möödub kümme aastat 1924. aasta 1. detsembri sündmustest. Meil ei ole põhjust rõõmustada selle kurva päeva üle, kuid peame alati pidama meeles neid, kes andsid oma elu teiste parema tuleviku eest, peame mälestama seda päeva tõsise õppetunnina meie riiklikus elus.

1924. a. sügis. Riigi sisemises elus kestsid omavahelised hõorumised. Poliitilised lahkkelid olid lõhestanud rahva omavahel gruppidesse, kes igauks oma heaolu eest võitlesid. Näis, et hool riigi ja rahva kui terviku eest oli jäetud saatuse mureks. See oli vesi kommunistide veskile. Nende kihutustöö läks ikka julturnumaks, väljaastumised aktiivsemaks. Kommunistid leidsid olevat silmapilgu, kus nende jõud on niivõrd koondunud ja tugev, eesti rahvas aga killunenud ja nõrk, et relvastatud väljaastumisel võidu saavutamises ei ole kahtlust. Leiti, et „aeg on käes, kus võib ettevalmistuste juurest minna tegudele“, nagu kirjutab J. Anvelt 19. okt. 1924. a. „Kommunistis“.

Jõudis 1. detsember 1924. a., kus sügistalvisel vaerahommikul Tallinna elanikke äratas paukude ragin tänavail. Paiguti üksikud püssipaugud, teisel — korralik tulevahetus, mis kestis mõne minuti, siis vaikus. Kohati rahuliku linna tänavad olid silmapilguga muutunud lahinguväljaks. Siin ja seal laskmise kohtadel üksikud surnukehad. Varajased tänaval käijad põgenevad koju. Kõik sündis nii ootamata ja ruttu, et kodanikul puudus pilt, mis on juhtunud. Liiguvad suust suhu mitmekesised kuuldused. Sõda! Mäss! Vene väed kaubavaguneis sõitnud sisse, sõda alustanud... ja teisi uskumatuid kuuldusi. Hiljem, kui kaitseväge osade poolt lühikese kiire pealetungiga mässajad niisama ruttu kui nad tulid, olid välja löödud, selgus, mis oli sündinud. Olid tulnud kommunistide relvastatud salgad, kes „putši“ teel tahtsid kukutada põhiseaduslikku riigikorda ja kuulutada välja kommunistlikku diktatuuri. Uurimise arenedes selgus kogupilt mässu ettevõttest — sellest Damoklese mõõgast, mis rippus lähemat aega Eesti kohal.

Milline oli kommunistide mässukava ja kuidas viidi see läbi? Mässu organiseerijaks ja juhiks oli J. An-

velt; tema staabiülemaks endine 3. Eesti punase kütipolgu ülem A. Lillakas. Mässukava järgi pidid relvastatud 10- kuni 30-mehelised kommunistide salgad äkilise hoobiga: 1) vallutama valitsuse võimu aparadi ning liikumis- ja sidekeskused: telegraafi, telefoni ja raudteejaamad; 2) rünnates kaitseväge asutusi ja -osi halvama ja desorganiseerima elavat kaitsejõudu kuni vanglate avamisega ja mobilisatsiooniga mässajad jõuavad endile muretseda esimest abi. Et mässupäeval välispoolt Tallinnasse ei saaks vägesid tuua appi, pidid kommunistide erisalgad katkestama traadi- ja raudteeühenduse Tallinnaga. Samal ajal pidid kommunistid ükshaaval hävitama valitsuse tegelasi ja ohvitseri. Relvastuseks oli mässajail püsse (vähesel arvil), püstoleid, püstol-kuulipildujaid ja käsigranaate. Mässu läbi viimiseks oli linn jagatud võitlusrajoonideks, igauhel oma staap ja koonduskorterid, kust hommikul vara 10- kuni 30-meheliste relvastatud lööksalkadena astuti välja ja võeti ette ootamatuid rünnakuid: riigivanema korterile Toompeal, Toompea lossile, Toompea vahtkonnale, riigikogu esimehe korterile, kaitseministeeriumile, kaitseväge õppeasutistele Tondil, Balti raudteejaamale, posti-telegraafi-telefonikontorile, kitsaroopalise raudtee peajaamale, 10. jalaväe rügemendi staabile ja ohvitseride kasiinole, auto-tankide divisjonile, sidepataljonile, maalenüväe divisjonile Lasnamäel, eeluurimisvangelale, politsei ratsareservile ja politsei jaoskondadele. Välispoolt Tallinna tehti katset lasta õhku Mustjõe sild Aegviidu—Lehtse ja Vasula sild Tartu—Kärkna vahel, mis aga ei õnnestunud.

Kommunistide tegevust ja kihutustööd enne mässu jälgisid kaitseväge võimud ja sisemiste rahutuste puhuks pandi maksma kindlad kavad. Erilist rõhku pandi Tallinna garnisoni valmusele. Aegsasti maksmapandud korralduste tõttu löödi kommunistide rünnakud kaitseväge osadele ja asutustele kohe tagasi; tsiviilasutusi seal puuduva valve tõttu läks kommunistidel korda lühemaks ajaks vallutada; kaitseväge osade kohalejõudmisel võeti need viivitamata tagasi. Kahe tunni jooksul likvideeriti mäss, kord seati jalule ja elu läks jälle normaalset rada. Kuid mäss ja selle mahasurumine nõudis ohvreid — surnuina langesid: teedeminister K. Kark, kol.-lt. H. Rossländer, kapt.-major K. Stern, n.-leitn. H. Busch, n.-leitn. E. Viburg ja n.-leitn. Punison, kv. am. A. Eller, kadetid A. Udras, A. Teder, A. Allebras ja A. Tomberg, konstaabel H. Ubin, kordnikud H. Lossmann, J. Kumel, J. Holts ja M. Nutt, piirivalvur Kruusmann, sõdur J. Bergson, jaamaülem abi J. Laanus, Toomkooli inspektor E. Grünvald ja auto-

Soome iseseisvusepäevaks

Eesti ja Soome vahekordi minevikus ja tänapäev iseloomustas hiljutisel Ajakirjanike Liidu juubelikoosolekul väga tabavalt Soome esindaja, kes ütles: Meil, soomlastel, ei ole eestlastega küll mingisuguseid kirjalikke lepinguid, kuid sõbrad oleme siiski.

Eesti ja soome rahvas on külg-külje kõrval elanud aastatuhandeid praeguses asukohas, lahutatud ainult kitsast veeribast — Soome lahest. Lähedastest naabrustest hoolimata ei ole soome ja eesti rahvas oma saatust teinud üksteisest just olenevaks. Ei ole olnud vaimustavat sõprust ega just ka vaenu. Ajaloos eriteid samudes on eesti ja soome rahvaste vahel olnud kokkupuuteid samasuguselt kui kahel heal naabril, kes üksteise muredest ja rõõmudest siis võtavad osa, kui lahti on midagi erakorralist. Mõned eesti ajaloolased teavad tõendada, et soomlased olevat eestlastele juba 13. sajandil, kui Eestis võideldi meeleheitlikult oma vabaduse säilitamiseks, korraldanud abiekspeditsioone. Kas avitamine on sündinud kirjaliku kokkuleppe alusel või niisama, selle kohta puuduvad teated. Eesti ärkamisajast aga teame, et soomlased, kes siis juba olid ärganud, alati nõuga ja jõuga olid abiks Eesti rahvuslikule asjale. Eesti iseseisvuse võitluse kriitilisemal silmapilkudel 1919. aastal soomlased tulid kogunisti üle lahe, võitlesid külg-külje kõrval meiega, ja kui toetuse eesmärk oli saavutatud, pöörsid nad tagasi oma kodumaale. Avitamist ei ole soomlased millalgi sidunud ülesaatute tingimustega ega ole teinud sellest ka erilist numbrit. On talitatud lihtsalt heade naabrite kommete kohaselt.

Et Eesti ja Soome sõprus ei ole rajatud sõpruslepinguile ega muudele vormilistele aktidele, siis koostöö on arenenud rohkem välispool ametlikke piire. See ei ole aga Eesti ja Soome sõpruse nõrkuseks, vaid — vastupidiselt — tugevuseks. Kaks hõimurahvast on nagu

kaks lähedast sugulast: nad võivad kergesti sattuda tülli. On ju Euroopas hulk hõimurahvaid, kes ei võidelda, et nende vahekorrad oleksid just parimad, kuigi nad oma suhteid on püüdnud korraldada ka lepingute teel. Ametlikult käsi vaba hoides on avanenud piiramata võimalused eesti ja soome rahval oma suhteid korraldada parima äratundmise järgi, ilma et siin tarvitseks laskuda formaalsuse piiridesse. Neil põhjusil ei ole Eesti ja Soome vahel iseseisvuse aja kestes millalgi tõsiselt võetud kõne alla poliitilise liidu loomise küsimust, kuigi säärane liit näiks loomulikuna: liidu järele ei ole lihtsalt tuntud tarvidust.

Eesti ja Soome suhteid iseloomustab kujukaimalt Eesti ja Soome kaitseliitude koostöö ja kokkupuuted, mis aastate kestes on sündinud sellaselt, et sagedasti tekib tundmus, nagu ei olekski Soome lahte hõimude vahel. Soome president Svinhufvud oma külaskäikudel Eestisse on ikka ilmunud ka Eesti kaitseliitlaste hulka, ja mitte riigipeana, vaid ikka kui Soome esimene kodanik Soome kaitseliitlasena. Samasugused suhted valitsevad ka kõigi teiste Eesti ja Soome vastavate organisatsioonide vahel. Nagu teada, on ka ametlikud suhted vennasmaade vahel nii head, nagu nad võivad üldse olla kahe sõbraliku naabri vahel.

Täna, kus Soome pühitseb oma iseseisvuse aastapäeva, on meil eriline rõõm tuletada meele meie ühist minevikku, mis on annud tunnistust kahe vennasrahva suurest sõprusest ja vastastikusest arusaamisest ning ühistundest. Meie minevik on pandiks ka meie koostööle tulevikus. Eesti on alati imetelnud Soome suuri saavutusi iseseisvuse ajal, ja et Soome edu tuleb kasuks Eestile, siis tunneme neist veel eriti rõõmu. Meie ühine soov oleks, et Soomel alati läheks hästi.

H. Wellner.

juht H. Burmeister. Kokku 21 inimest. Haavata sai 25 kaitsevaelast ja 16 eraisikut. Mässajaid jäi suruina maha 12, elusalt tabati neid umbes 140.

Nii on lühidalt 1. dets. 1924. a. mässusündmuste käik. Milline tähtsus on neil Eesti sisemises kui ka välispoliitilises elus?

Me ei tohi kunagi unustada, et elame otseses naabruses kommunistliku Venemaaga, kes on taimelavaks süngele ja ähvardavale kommunismile. Peame olema valmis salakavalate ootamatute löökide pareerimiseks, ükskõik, kust poolt nad tulevad. Pärast vabadussõda Eesti andus rahupsühholoogiale, suikus kaitseliitki. Esimese detsembri sündmused andsid tõuke kaitseliidu reorganiseerimiseks. Loodi vabatahtliku seltskondliku organisatsioonina kaitseliit, kes peab olema rahvale kindlustuseks sisemiste ja ka väliste hädaohtude vastu — kindlustades Eestile rahuliku kultuurilise ja majandusliku arenemise. Peame pidama meeles, et ei tekiks olukordi, mis viivad omavahelisele lõhenemisele,

ühistunde suikumisele ja võivad saada hädaohtlikuks rahvale kui tervikule. Suurrahvad võivad elada üle sisemisi lõhestusi ja kannatusi, nende rahvus ja oma riiklus jäävad püsima, suurriigid võivad pidada sõda, mille tagajärjel piirid võivad muutuda, kuna riik ikka jääb püsima; Eestile sisemised lõhestused ja lahkarvamised, mille all kannatavad rahva ja riigi kui terviku huvid, võivad saada saatuslikuks. Peame väljuma neist lähtekohtadest, mis ühendavad meie rahvast ja teda teevad tugevaks. Rahva sisemine tugevus on ka kaljuks võitluses väliste vaenlaste vastu. Vaatamata 1924. a. valitsenud lahkhelidele 1. dets. tõestas, et eesti rahvas on kaine, riiklikult mõtleja ega lähe kaasa mässuliste avantüüridega, et Eesti riiklikku iseseisvust ähvardava kommunistliku hädaohu vastu peavad koonduma kõik riiklikult mõtlejad Eesti kodanikud. Välispoliitiliselt 1. dets. näitas, et Eesti on kindlal alusel seisev riik, milles valitseb vankumata tahe püsida iseseisvana.

MEELEOLUSID

1924. A. SÜGISEL TARTUS

«Kaitse Kodu!le» kirjutanud kohtuminister JUHAN MÜLLER

See oli meeli häiriv sügis. Mingisugune kartus tuleviku eest kippus maad võtma. Pealinna meeleolud olid meil, tartlasil, otseselt teadmata, üksikuist sündmustest tuli teha vaid kaudseid järeldusi. Kommunistlik agitatsioon aga paisus. Üksikud demonstratsioonid, nagu 3. augustil Tallinnas, ei kuulutanud midagi head. Sügise alul Tartus avastatud laiaulatuseline kommunistlik põrandaalne organisatsioon ja sellega ühenduses avastatud asjaolud panid tõsiselt mõtlema. Organisatsiooni juhi staabist leitud materjalidest selgus, et tegemist on olnud tõsisemate kavatsustega. Seda tunnistasid, näit., järgmised asjaolud: terved pakid šifreid, jutt sõjariistadest, ära märgitud Tartu tähtsamad strateegilised punktid, nagu: politsei, diviisi staap, postkontor, raudteejaam, kasarmud jne.; koha-pealsete kommunistlike tegelaste nimed gruppides; telefoniraamatus äramärgituna tähtsamate ametiisikute nimed ja elukohad; vilksatasid üksikud tähtpäevad, nagu 28. oktoober ja mõned teised; ütlused, nagu: „kuu aja pärast enam traataeda ei ole“ jne. Tekkis küsimus, milleks see kõik oli ette valmistatud. Paistis tõenäolisena, et oli mõeldud Tartu vallutamise peale. Mõtted pöördusid seejuures vägisi riigi südame — pealinna — poole, peahoop pidi langema loomulikult sinna.

Ka kaitseväes oli tehtud tugevasti kommunistlikku propagandat. Kaitseväge lõhkumisele oli pandud suurt rõhku; järk-järgult paljastati üksikuid kommunistlikke rakukesi, peamiselt üleajateenijate-allohvitseride kaadrist. Sellele lisaks arendati kommunistide poolt juttu mingisugusest „fašistlike kindralite“ riigipöörde kavatsusest. Kas ei olnud sellelaadilisi arupärimisi koguni riigikoguski? Säärane jutt pidi ühest küljest halvama vastupanu organiseerimist ja oli teisest küljest teatud taktikaline võte, tähelepanu teisale pöörmine. Milleks oli näiteks organiseeritud „Reinkupja riigipöörajate“ grupp?

Ka ametkonda oli haaranud mingisugune kartlik, passiivne olek, kindlusetuse tunne. Ametkonda sissetungimine ja selle lõhkumine oli kommunistide üks taktikalisi võtteid. Ka kodanike ringides oli meeleolu muutunud ebamääraseks. Propaganda oli avaldanud oma mõju. Niisuguses õhkkonnas nihkusid 1924. a. sügispäevad. Vaadati nagu küsivalt ringi, mida toob homme päev?

Kõigest sellest tingituna hakati arutama küsimust, kas ei tule asuda kodanike organiseerimisele enesekaitseks ja kuidas seda korraldada. Tuldi otsusele, et seda tuleb teha nõnda, et vastane sellest ei saaks midagi teada, ja et konspiratiivsus tagab ettevõtte suurema edukuse, kuna kommunistid olid välja arendanud põh-

jaliku luure igasugusel tegevusalal. Tähtis ei pidanud organiseerimisel olema meeste arv, vaid nende ustavus ja patriotism. Arvati, et esialgu oleks Tartu jaoks küllalt 300 meest. Peaasi, et see kõik sünniks kiiresti ja vaikselt. Juhtmõtteks oli valitud: olla tarvilisel korral valitsusvõimudele abiks riigikorra kaitsel. Peaorganisaatoriks kutsuti riigikohtunik res.-kol. P. Kann. Valiti mitte tegevväe mees ülalnimetatud „fašistlike kindralite riigipöörde kavatsuste“ juttude tõttu ja et vältida asjatuid arusaamatusi. Kann oma poolt oli järgmisena valinud Tartu maavalitsusest E. Saare, vabadusristi vendade Tartu osakonna juhatause liikme. Viimase peal lasuski tegelik korraldustöö.

Meenuvad ka pikad arutlused kadunud kindral Põdderiga. Silmas pidades avastatud asja tähtsust informeeriti teda kui tollaegset diviisi ülemat selle üksikasjadest. Seejuures tekkis temaga ka kaitse organiseerimise üle kõnelusi. On selgesti meeles, kuidas ta voodis pikutades ja oma haiget jalga jalutsil ülal hoides analüseeris asjade käiku ja kavatsusi. „Tartu pärast ei tarvitse karta,“ tähendas ta kord, „kuid Tallinna pärast on hirm. Kui saaks sinna tarvilisel korral visata paar ešeloni üliõpilasi.“ Kaitseliitu tol ajal enam faktiliselt ei olnud — ta oli vabadussõja lõppedes tegelikult likvideerunud. Tekkis küsimus, kuidas leida formaalset alust ta uuesti ellukutsumiseks? Mõte jäi seejuures peatuma ühe asutuse nimetusele: „Rahvaväe ja Kaitseliidu ülem“. See nimetus oli säilinud endisest ajast. Tähendab, vorm oli leitud, ainult sisu puudus. On meeles, et kindral Põdder käis ka selles asjas paaril korral Tallinnas rääkimas — ei mäleta kelle juures — kuid tagasi tulles tähendas: „Hakkame siin peale ja asi sellega.“ See oli vist oktoobri lõpul või novembri alul, kui ta selles küsimuses raekotta kokku kutsus seltskondlike organisatsioonide esindajate (vist umbes 20 isikut) koosoleku. Sellele järgnesid omaette nõupidamised osavõtnud organisatsioonides enestes. Siin tuleb tähendada, et see organiseerimine oli täitsa omaette toiming — lahus eelpooltähendatud nõndanimetatud „põrandaalusest“ — oli katse avalikult asju korraldada ja seltskonda selleks kaasa tõmmata. Kindral Põdderit puht-taktikalistel põhjustel — et temale kui sõjaväelasele ei saaks ka ametlikult mingisugust „fašistlike kindralite“ kavatsust ette heita, mis oleks olnud vesi kommunistide veskile, — nn. „põrandaaluse“ ringi tegevuse juure ei tõmmatud. Temale tehti selle olemasolu teatavaks pärastpoole. Avalikus korras toimetatud organiseerimine reaalse jõu kujundamiseni ei jõudnud, sest aeg osutus asjade käigu tõttu lühidaks. Küll oli ta aga juba kõvasti pinda ette valmistanud sel-

leks, et tarvilisel korral inimesi oleks saanud suuremal arvul tegevusse panna; näiteks üksikuis üliõpilasorganisatsioonides oli korraldatud öösiti dežuur, et inimesi vajalikel korral kokku kutsuda. Ja 1. detsembri varahommikul olid ka mitmel pool mehed väljas, oodates käsku.

Mis puutub Tartu garnisonisse, siis, nagu on meele jäänud, luges kindral Põdder ratsarügementi kindlaimaks väeosaks, kuna seal oli kommunistlik propaganda, peale mõne üksiku juhu, võrdlemisi vähesel määral pinda leidnud tänu koosseisu iseloomule. Teistest väeosadest olid sügisel ajateenijad koju lastud, üleajateenijate kaader aga, nagu juba öeldud, oli osaliselt propaganda mõju all, mille tõttu nende väärtus väljaastumise korral võis muutuda koguni eitavaks. Kui nende ridade kirjutaja õieti mäletab, ei lastud seepärast ratsarügemendist kindral Põdderi algatusel ajateenijaid mitte koju — see sündis alles pärast 1. detsembrit. Ja selle saatusliku päeva varasel hommikul, kui politsei kella 5 ajal teatas Vasula silla õhkulaskmisest ja varsti pärast seda telefonipreili magistraalist teatas kallaletungist Tallinna peapostkontorile ja kui see kaitseväevõimudele teatavaks tehti — kindral Põdder oli ise Tallinnas ja võttis seal, nagu teada, postkontori tagasivõtmisest osa — oli ratsarügement mõne minutiga sadulas tegevusvalmis linnas ja välispool, olles abiks politseile õhkulastud silla ümbruse haarangul, võttes Jänese silla kiiresti oma kaitse alla jne.

Sellele kindral Põdderi eestvõttel käivale organiseerimisele käis paralleelselt, nagu juba tähendatud, omaette organiseerimine P. Kanni poolt määratud meeste poolt nii-ütelda „põranda all“. Säärase mooduse põhjuseks, peale juba nimetatute, oli veel see, et jõuda paremini ja kiiremini eesmärgile ja asja mitte siduda suure kella külge, et siis, kui asi korraldatud, seada avalikkus sündinud fakti ette. Sest, peab tähendama, et mõtlemisviis poliitilistes ringkondades ei paistnud mitte kuigi soodus olevat selleks, et avalikult seda eduga läbi viia. Asi ise oleks tulnud mingisuguse uudsusena, kuna vabariigi algaegne kaitseliit oli juba

ununenud. Kostasid ütlused: „Mis kaitseliit seal Tartus organiseeritakse?“ Ja kas ei olnud riigikogus ühe rühma poolt novembri lõpu poole koguni selle kohta arupärimine esitatud? Päriskõranda all see asi ka just väga ei sündinud. Et hoida ära teatud illegaalsuse ilmet, tehti igaks juhuks asi ise ühele valitsuse liikmele teatavaks ja teda hoiti ka edaspidi kursis. Proponeeriti koguni, et ka Tallinnas ja Narvas, nii siis veel kahes teises tähtsas punktis peale Tartu, asutaks samuti organiseerimisele. Seda oli kavatsus ka teha. Kas ja kuidas see seal sündis, nende ridade kirjutaja ei tea, ei ole ka pärast seda uurinud. Nii liikus organiseerimiskäik, kuid seal tuli 1. detsember, tuli küllaltki ootamata, tõsise ja reaalse faktina. Sellest tuldi õnnelikult välja, kaitseorganid olid veel küllalt terved. Kaitseliit ärkas iseenesest üle riigi nagu maa alt ürgjõuliselt — kes võis veel küsida, kas teda on tarvis, — kogu rahvas võpatas, kõik kahtlus, loidus, igasugune kõikumine siia-sinna oli nagu pühitud, kodanikud kui riigikodanikud olid ennast jälle leidnud. Tekkisid selged vahejooned. Kujunes jälle terve ning riiklik mõtlemisviis. See maksis küll verehinda. Ka Tartu „põrandaalune romantika“ oli sulanud ühte elu realiteediga. Üks moment veel sellest romantikast: ühel sügiseõhtul kadunud Peeter Riivesega, omaaegse Tartu maavalitsuse esimehega, üle Kivisilla minnes ja maailma elust juttu ajades küsis ta sosinal: „Kas sul püss on?“ — „Ahaa, päris vana tuttav,“ vilksatas mõttes. Neid oli kogunenud mitu sada julget ja kindlat meest ja saatuslikul hommikul haarasid neist paljud püssid pihku. Nad olid ka igaks juhuks nii ütelda legaliseerunud ja sel teel, et olid arvatud Vabariigi vendade Tartu osakonna toetajaiks liikmeiks. Sealt ongi pärit selle nime all tekkinud malevkond, mis teatud määral moodustas Tartu maleva tuuma.

10 aastat on sellest nüüd juba mööda. Sel puhul need eelpooltoodud mõned katkendid. Parimaid teravusi neile meestele ja Tartu malevale.

Järgmine „Kaitse Kodu!“

ilmub 20. detsembril s. a. jõulude kaksiknumbrina. Sisuks palju huvitavat pühiks ja kaitseliidu uudiseid aastavahetusel, nende hulgas pikem kirjutus lennuspordist ja selle arendamise võimalusist kaitseliidus.

Alasti hinged

„Usus exemplorum est duplex: unus, ut ea imitemur, quae a viris bonis gesta sunt: fugiamur autem, quae a malis sunt perpetrata“.

1. detsembril möödub kümme aastat sest hämarast sügishommikust, millal Tallinna kodanikke häirisid õudsed püssi- ja revolvripaugud, käsigranaatide lõhkemine ja kuulipildujate ragin. See oli kommunistide-anarhistide rünnak Eestis kehtiva riikliku korra kummutamiseks. Õnneks nad ei suutnud seda teostada. Tapeti ainult hulk kadette, sõjakooliõpilasi, teisi kaitseväelasi, politseinikke ja eraisikuid oma ametikohuste täitmisel. Teiste hulgas langes kurja käe läbi tookordne Eesti vabariigi teedeminister insener Karl Kark.

Kui mässu likvideerimisel küsiti arreteeritud kommunistidelt, kelle hulgas leidis isegi alaealisi kooliõpilasi: „Mis kurja on teinud teile tapetud isikud?“, siis vastati: „Ei mingisugust“. — „Kas olite isiklikult tuttavad nendega? Kas teil oli mingisuguseid suhteid nendega?“ Jällegi eitav vastus. „Mispärast siis tapsite? Mida tahtsite saavutada?“

Selgub, et tapjail isiklikult ei olnud midagi oma ohvrite vastu, kuid nad olid üldse täis viha kõikide ja kõige vastu, Eestis kehtiva korra vastu. Nii palju oli kogunenud vaenu, et kommunistide-anarhistide süda nagu lõhkeainega täidetud pomm oli valmis kõik tükkideks kiskuma. Mis sellele järgneks, selle üle nad ei mõtelnud. Nad ei tahtnud aru saada, et progress elus liigub pikkamisi, nõuab aega, vaeva ja ennastalgavaid üldise hüve heaks töö tegijaid. Ka maksev riiklik ja ühiskondlik kord on suurte pingutuste tulemus, nii et nüüdisaegne elu võrreldes endiste aegadelega on mitmeti edasi nihkunud ja meie aja inimesed võivad olla uhked tehtud edusammude üle. Kuid kommunistid-anarhistid ei ole rahul, on ärritatud, tahavad maapinnalt kõik ära pühkida, aga seal... tulgu mis tuleb!

Saksa kunstnikul Sascha (Alex.) Schneider'il on maaling, mis kujutab üht sellast hullunud kurjategijat või — nagu nad ise end nimetavad — anarhisti. Maalingu paremal poolel on kujutatud mägi; sellesse on raiutud tempel. Kivist väljaraiutud hiiglakujud kaunistavad templi sissekäiku. On näha, et inimesed aastakümneid või isegi sajandeid on töötanud oma pühamu kallal; mitmed inimpõlved on andumusega ohverdanud oma töö ja kunsti sellele, mida nüüd ähvardab äkiline hukkumine. Pahemalt poolt läheneb templi suunas alasti inimene: ei vähimatki riidehilpu seljas. Pea peal kannab ta taitsvat pommi. Ta läheneb igivanale inimeste pühamule, et seda hävitada. Teda ei heiduta mõte sellest, et ta ise võib sealjuures huk-

kuda. Tal ei ole elus midagi kallist, mitte midagi püha; ta on täiesti, igast küljest alasti olekus. Teda täidab ainult viha, vaen, sallimatus kõikide ja kõige vastu.

Säärased hullumeelsed, loomastunud kurjategijad äratavad õudust ja põlastust. Kuid nagu paised kehal nad näitavad, et organismis ei ole kõik korras, et ühiskond, mis neid on sünnitanud, nõuab ravi. Vähe on sellest, et neid karistada; tarvis on selgitada põhjused, mis mõjutavad sääraseid alasti olekuga inimesi, et leida abinõu nende vältimiseks tulevikus.

Kuid alasti olek kasvab ja kasvab. Ajalehist loeme, kuidas hiljuti anarhist surmas Jugoslaavia kuningat Aleksandri ja Prantsuse välisministri Barthou, kuidas mõni aasta tagasi Riia arsti dr. Halsmanni poeg tõukas oma isa kuristikku, kuidas Poolas 17-aastane krahv Stolberg jahipüssist laskis maha oma isa, simuleerides röövlite kallaletungi, kuidas meil põllutööstusministeri ametnik Vunder metsikult surmas raha pärast oma sõbra ja kaasametniku, kuidas õekesest Pahlberg'idest vanem laskis noorema ja pärast iseenda maha „siidsukkade pärast“.

Pojad nägid oma isade armastust, õrnust, ja teadsid, et kõik suur varandus, mis aastate jooksul on kogutud, jääb neile, kuid neil ei olnud armastust ega tänu oma vanemate vastu, ei olnud mingisugust inimlikku tunnet; hinge asemel oli vaid täitmatu üsk. Nii ka isamaa poegadel, kes 1. detsembril 1924. a. tõstsid käe oma Emakese-Eesti vastu: ei armastust ega halastust, ei südametunnistust ega kaastunnet, vaid ainult alasti hing, tühi hing.

Säärane hinge tühjus nagu hallitus või rooste ei tule iseenesest; ta on ebasoodsast miljööst. Loomult ja sünnilt ei ole inimesed tühja hingega. Igas inimeses igast ühiskondlikust kihist on ikka olemas jumalik säde, mis nagu tulesädegi vajab teatud tingimusi lõkkelelöömiseks. Iga põlemine, ka iga elu nõuab esijoones õhku või hapnikku. Ohuvaeses ruumis kustuvad küünlad, kustub ka inimese eluküünal: inimene langeb minestusse, kaotab meelemärguse. Kui aga hapnik täiesti puudub, siis lõpeb ka põlemine, lõpeb elu. Õpetlased teevad järgmise katse: põlev küünal ja elushiir paigutatakse õhukindla klaaskupli alla, mis on varustatud õhupumbaga. Pumbatakse kuplist õhku välja, nõrgeneb küünla leek ja hiir muutub rahuks, kuni viimaks õhu lõppemisel kustub küünal ja hiir jääb surnult lamama. Hapnikuta on võimatu niisugasti elu kui ka põlemine. Nii on ka lugu sisemise

tulega, jumaliku sädemega hinges. Kui ümberringi on „puhas õhk“, säde võtab tuld; kui ei ole, säde kustub, ja valitseb pilkane pimedus.

Mispärast on siis alasti hingedes pilkane pimedus? Seepärast, et ei perekond ega kool, ei ka ühiskond, kus inimesed kasvavad, ei anna küllaldaselt vaimset hapnikku. Tarvitseb ainult meenutada, mida kuulevad ja näevad meie lapsed perekondades juba sündimisest saadik. Saabub pühapäev, minnakse külla või jalutuskäigule, siis igapidi ehitakse last; vanemad inimesed ise samuti teiste ees ehivad end hilpudega. Kui võrustatakse külalisi, siis püütakse hiilgada, püütakse välja tuua kõik, mis on olemas; mis vähegi lihtsam, vaesem, see peidetakse ära, seda varjatakse. Nähes seda harjub ka laps elama välispidiselt, teiste jaoks; ta häbeneb lihtsat riiet, peab õnnetuseks, mingisuguseks häbiasjaks toa vaest sisseseadet. Poisike ihaldab taskukella, tütarlaps nõuab pirsarilmil uut kübarat. Kui ei saa siidsukki, siis ei maksa elada: kuul pähe õele ja iseendale...

Vanemate unistus ja mure seisab selles, et koguda suurt rikkust, valmistada mugavat, täissöönud elu. Õnnelikuks peetakse seda, kel läks korda leida tulutoov koht; kadestatakse peigmeest, kes kosis rikka kaasaaraga neiu, ja pruuti, kes läks rikkale mehele. Laps ei kuule sõnagi sellest, kuidas teha tööd üldiseks hüveks, ei kuule sõnagi sellest, et elu on üldine koormatus, mida jõudumööda peame aitama kergendada üks-teisele, et elus on kõige väärtuslikum süütu hing ja hea süda. Eeskujudest ennastsalgavaks tööks üldsuse huvides ei maksa rääkidagi. Last ennast püütakse juhida eeskätt kasutoovale, jõukale teele. Elu tulevikus kujutatakse lapsele magusa suutäiena, meelitava söödana, ja aastatega täisealisteks saanud noored ellu astudes lähevad nagu jahile saagihimus, aga mitte vastu kohustavale tööle headuse ja õiguse kasuks. Kui teisel teel ei saa rahuldada rahaahnust, siis sõbrale surmav hoop kuklasse või rahuapostlile kuul rindu...

Kool pakub lapsele rohkesti mitmesuguseid teadmisi, mis aitaksid teda eluteel end paremini püsti hoida; kool mõtleb ka selle üle, kuidas elu paremini korraldada, et igapäev oleks kergem, vabam ja valgem elada, kuid tagajärjed ei ole veel kõikjal täiesti rahuldavad. Üks osa kasvatusviljast ja teaduseteradest langeb küll heale pinnale, teine osa aga teeveerele ja kivisele pinnale, kus kommunismikaarnad selle nokivad ära.

Lõpetab noorur kooli, tuleb maalt linna tööd otsima; siin aga leiab kiusatusi igal sammul. Suured magasinid on täis luksusesemeid, kalleid ülikondi, ahvatlevaid maiustusi, ja kõik see on imekõrgete peegelklaaside taga, pealetikkuv, karjuv, meelitav, isuäratav. Vaesele on toredus ülimaks õnneks. Ta, vaeseke, ei kuulnud kodus ega koolis tõsisest elust, mis ei ole kõhutäide ja kehakate, vaid headuse ja õiguse võidukäik naa peal. Kui aga inimeses juba lapsest saadik hel-

litati ja täideti ainult uska, siis ei ole ime, et see laienes, laienes ja mattis enda alla kõik muu. Usk on jumalus, keda orjatakse, teenitakse; elada tähendab täita iga tuju, iga unistust. Oli küll nooruril lapseas jumalik säde, aga 17.—18. eluaastaks on see juba kustunud; kõik hea ja püha, kõik puhas ja aateline on hingest pühitud; inimese hing on jäänud tühjaks, on jäänud alasti. Tarvis tappa isa — tapetakse, tarvis tappa sõber — tapetakse, tarvis kukutada riigivalitsus — kukutatakse, kui aga oleks rahuldatud isiklik tuju, oleks täidetud usk-ebajumal.

Et võidelda noorsoo säärase hinge tühjuse, alasti-oleku vastu, on vähe sunnitöövanglaist ja hullumajadest, on tarvis midagi enam. Vanglad ja hullumajad koristavad ära juba tühjunud hinged, alasti kehad, kuid ei kõrvalda põhjusi, mis fabritseerivad üha uusi eksemplaare alasti inimesi, tühje hingi. Tarvis muuta kasvatusüsteemi, tarvis muuta kooli ja kodu iseloom. Kuid seda on küll kerge ütelda, aga mitte kerge teha, ja kui ongi võimalik, siis pikkade aastate jooksul visa töö järele. Elu aga ei kannata, nõuab kohe parandust. Ja midagi võiks ikka kohe teha.

Neisse kohtadesse mererannikuil, kus laevasõit on hädaohtlik veealuste kivide või tugevate voolude tõttu, ehitatakse tuletornid, mis isegi pilkases pimeduses oma tulega näitavad õiget teed ja suunda. Niisugused tuletornid, lunastava valguse allikad, tarvis ehitada suurlinnades. Suurlinn meelitab kokku noorsugu, seades välja meelitavad võrgud, terve kuristikku kiusatusi ja komistuskive. Tarvis võtta käsile tõsised abinõud, et päästa noorsugu ähvardavast hädaohust.

Eesti kool — valguse allikas — ongi palju ära teinud viimaste aastakümnete jooksul ja teeb aast-aastalt veelgi intensiivsemat kasvatustööd. Õpetajad kasvatavad, voolivad ja poleerivad noori hingi, katavad neid aadete kauni looriga, kuid raskes kasvatustöös võib loota häid tagajärgi siis, kui noored ise on vastutulelikud, vastuvõtlikud ja eneseharimise ning kasvatuses tähtsusest aru saades aitavad ise kaasa. „Kui teie, meie noored, meie tuleviku kandjad, — nii ütles kord haridusminister A. Veiderman („Juhatused eesti õppivale noorsoole“), — teie aastatele omase idealismiga otsusele olete jõudnud, et teie vankumata kindlalt headuse poole püüda tahate, siis võite teie julged olla, et teil ka korda läheb elus seda läbi viia, mis on õige, ilus ja hea. Siis ei jõua keegi meilt meie paremate isamaa poegade verrega võidetud vabadust riisuda, siis võite teie julgesti elu tormidele vastu astuda ja kindlad olla, et need teid maha ei murra, siis sünnib kindlasti,

„Et isamaa kord värisevail huulil
Teid uhkusega omaks tunnistab.“

Siis kaovad alasti hinged. Siis ei kordu 1. detsember 1924.

V---v.

KAITSELIIDU ELUMÕTE

Jooni kaitseliidu organisatsiooni arenemiskäigust

Jõudes teatud ajajärgu lõpule on meil saanud harjumuseks heita pilku tagasi ja võtta hindamisele seda tööd, mis on tehtud möödunud aja jooksul, teha kokkuvõtteid ja siis, salvestatud kogemuste varal, suunates pilku jälle ettepoole, määrata kindlaks kaugema ja lähema tuleviku tegevuse sihtjooned ja ülesanded, mille täitmisele tuleb asuda ülesseatud sihtide saavutamiseks.

Nõnda ka nüüd, jõudes kaitseliidu kümnenda tegevusaasta lõpule, hindame selle organisatsiooni töö tulemusi, ammutades sellest uut jõudu, värskust ja indu ta tegevuse tulemusrikkaks jätkamiseks. Käesolevas artiklis pühendame oma tähelepanu eriti sellele põhiideele, mis on kannud kogu kaitseliidu tegevust, ja jälgime seda arenemist, millest on käinud läbi kaitseliit oma tähtsaima eesmärgi saavutamiseks, jättes ta muude eluavalduste hindamise teistele, neil aladel rohkem kompetentseile autoreile.

*

Kaitseliit, alates oma tegevust uuel alusel pärast 1. det. 1924. a. mässukatse mahasurumist, ja ta juhtivad orgaanid — peastaap, keskkjuhatus, keskkogu ja vanematekogu — olid algusest peale veendumusel, et peale füüsilise relvaga ümberkäimise oskuse arendamise ta peab rakendama oma eesmärkide saavutamiseks ka

vaimse relva,

kui ta tahab olla meie kättevõidetud riikliku iseseisvuse ja rahva vabaduse säilitamise vääriliseks ja võimsaks kaitsjaks.

Ta seadis endale lähimaks eesmärgiks — luua olukorra, kus kaitseliidu ridadesse koondunud mehed mitte ainult ei oleks suutelised kasutama nende kätte usaldatud füüsilist relva, vaid et nad ka kõik

tahaksid teda kasutada meie iseseisvuse ja vabaduse kaitseks, ja ainult selleks.

Kuid selle lähima eesmärgi kõrvale püstitasid kaitseliidu juhtivad orgaanid veel teise, kaugema, eesmärgi —

kasvatada kogu meie rahvast oma meelsuselt veendunud põhimõtteliseks kaitseliitlaseks.

Ja selle viimase eesmärgi saavutamist tuleb pidada kaitseliidu tähtsaimaks ülesandeks, õieti ta

elumõtteks,

sest ainult see rahvas on ja jääb püsima iseseisvana ja

vabana, kes seda tahab olla ja kes on alati valmis seda oma vabadust igal tingimusel ja iga lubatud abinõuga kaitsma ja selleks tooma igasugust ohvrit, vajaduse korral ka suurima — oma varanduse ja elu.

Nende eesmärkide saavutamiseks asusid kaitseliidu juhid kohe energiliselt tegevusse. Käidi igal pool maal ja linnades ringi ja õhutati ning virgutati mehi astuma kaitseliidu ridadesse või vähemalt tundma kaasa kaitseliidu põhiideele; võeti sõna ajakirjanduses, aktustel, kõnekoosolekutel, paraadidel ja pidudel, kasutati raadiot ja kino, kutsuti kogunisti peastaabi juures ellu omaette propagand-osakond ja loodi üle maa terve laiaulatuslik propagandategelaste võrk; propageeriti kaitseliidu põhiideed igal parajal juhul ka mehest meheni, pandi oma mõtete väljendajana ja levitajana käima oma iseseisev ajakiri „Kaitse Kodu!“.

Kuid mitte ainult sel otsesel teel ei propageeritud kaitseliidu mõtet ja liikumist. Seda tehti ka kaudselt — iga kaitseliidu üksuse korraldatud esinemine rahva ees oli isegi juba ta mõtte suurepäraseks propageerijaks; iga kaitseliitlase osavõtt rahvuslikest ettevõttest, nagu seda olid vabadussõjas langenute mälestusmärkide püstitamine, rahvamajade ehitamine, rahvuslike seltside ja ühingute tegevusest osavõtmine jne., süvendas laiemates rahvahulkades poolehoidu kaitseliidu organisatsioonile ja aitas suurel määral kaasa ta põhiidee levimisele ikka kaugemale ja kaugemale.

Kogu selle laiaulatusliku propagandategevuse juures oli suureks veaks see, et peastaabi vastava osakonna, kelle ülesandeks oli peamiselt otsese propaganda juhtimine, nimeks pandi propaganda-osakond ja ta lähimate abijõudude nimeks propagandaapealik, milline nimi on jäänud, kahjuks, püsima veel tänapäevani, kuigi propaganda-osakond peastaabi juures juba ammu on likvideeritud ja tema seni püsima jäänud funktsioonid on pandud erilise kultuur-informatsiooni jaoskonna peale. Ei ole mõeldav, et propagandal oleks sama tulemus, mis tal soodsatel tingimustel võiks olla, kui seejuures neile, kelle juures seda tehakse, eriti rõhutatakse, et see on nimelt propaganda ja et seda parajasti on tegemas just vastav propagandaapealik! Äärmiselt kahju, et ka meie praegune valitsus oma siseministri teisele abile kleepis külge selle propaganda-märgi. Sellega hävitati juba enne ta tegevusse astumist üheksa kümnendikku sellest tagajärjest, mis ta oma tegevusega oleks ehk muidu võinud saavutada.

*

Ent hoolimata oma laiaulatuselisest tegevusest kaitseliidu põhiidee propageerimise alal ja selle väärtuslikest tulemustest jõudsid kaitseliidu juhid peagi veen-

„Kaitse

„**Kaitse Kodu!**“ avab käesoleval kuul tellimiste vastuvõtu 1935. aastaks. ☆

„**Kaitse Kodu!**“ pöördub üleskutsega kõigi oma seniste tellijate poole uuendada tellimine veel enne uut aastat. ☆

„**Kaitse Kodu!**“ palub kõiki oma sõpru tuua endaga kaasa tulevaks aastaks vähemalt ühe uue sõbra ja tellija. ☆

„**Kaitse Kodu!**“ lubab tuleval aastal veelgi rohkem tõsta oma sisu väärtust ning viimistella oma välist ja illustratiivset külge. ☆

Iga uus tellimine võimaldab „**Kaitse Kodu!**“ pakkuda oma lugejaile paremat! ☆

ÄRGU PUUDUGU ÜHELGI KOMPANIIL, ÜHELGI RÜHMAL

„Kaitse Kodu!“

KAHEKORDISTADES „**Kaitse Kodu!**“ TIRAAŽI
KAHEKORDISTAME TEMA SISU VÄÄRTUSE.

6 KROONI EEST TULUSAID ÕPISEID JA AJAVIIDET

Kodu!" aastal 1935

PREEMIAID KOGUSUMMAS
ÜLE 750 KROONI VÄÄRTUSES!

Lugejad!

KÕIGI TELLIJATE VAHEL TULEVAL AASTAL, KES AASTATELLIMISE RAHA TASUNUD
30. MAIKS, „**Kaitse Kodu!**“ LOOSIB

25

**VÄÄRTUSLIKKU
PREEMIAID**

Arsenaali täiskaliibriline täpsuspüss või kohvergrammofon,
Kallihinnaline fotoaparaat,
Väärtuslik taskukell,
Paar häid suuski või suusatamise ülikond,
KÜMME komplekti kaitseleitlase vormiriiet „KL“ ühes voodriga,
VIIS gaasitorbikut,
Komplekt „Noorte Kotkaste käsiraamatuid“ I—V andeni,
VIIS EKS. kol. J. Maide raamatut „Ülevaade Eesti Vabadus-
sõjast 1918—1920“.

Levitajad!

KA TEID POLE UNUSTATUD! SAATKE 30. MAIKS 1935. A. „**Kaitse Kodu!**le“
KÜMME TASUTUD AASTATELLIMIST JA IGA SELLANE SAADETIS ANNAB TEILE ÜHE
VÕIMALUSE VÕTTA OSA LEVITAJATE VAHELISEST LOOSIMISEST, KUS JAGAMISELE TULE-
VAD JÄRGMISED

PREEMIAID:

1. Jalgratas
2. Arsenali täpsuspüss
3. Komplekt vormiriiet (ohv. khaki)
4. Fotoaparaat
5. Portfell
6. Välitasku.

HAKAKEM PEALE JUBA ENNE UUT AASTAT!

TERVEKS AASTAKS — TELLIDES „KAITSE KODU!“ 1935.

dumusele, et need saavutused, mis olid sel tegevusel, jäävad ikkagi lünklikuks, kui

mehe kõrvale ei astu naine.

Kõigile on ju selge, et iga perekonna alusmüüriks ja rüpeks on ikkagi naine ja ema, ja et, kui soovitakse kasvatada rahva meelsust, siis tuleb seda meelsust istutada eeskätt naise ja ema rinda. Sest mees on alati kas rohkemal või vähemal määral oma naise sugestiiooni all, laseb end märkamatuks temast mõjutada, häälestada. Veel suurem on aga ema mõju oma lastele, kes tema meelsuse imevad endasse juba emapiimaga, kes ta põlvel kiikudes, ta süles lamades, ta kaisutuse osaliseks saades omandavad osa ta hingest, ta olemusest.

Nii tekibki, niipea kui mõte on küps, kaitseliidu kõrvale

naiskodukaitse,

kes aastate kestes ustavalt meeste kõrval sammudes, õlg õla vastu, rühub ühes temaga ühise õilsa eesmärgi poole.

Naiskodukaitse asutamisest saadik laieneb kaitseliidu seltskondlik töö alatasa, päev-päevalt. Tema kaudu suunatakse riiklik ja rahvuslik propaganda ikka kaudsematele radadele. Tekivad pühapäevakoolid, vaeste ja vaestelaste toitlustamise ja toetamise punktid, laieneb tegevus rahva tervishoiu eest hoolitsemise alal, süveneb töö seltskonnas, rahvuslikes ettevõtteis jne.

Mõned aastad kestab nii tegevus laiendatud rindel täies hoos edasi. Kuid siis jõuavad nii kaitseliidu kui ka naiskodukaitse juhtivad jõud ikka rohkem selgusele, et naiskodukaitse loomisega ei ole saavutatud veel kaugeltki neid piire, mis kaitseliidu rahvaliidumisel normaalselt peaksid olema.

Aga mis siis veel puudub?

Puudub järeltulev põlv,

puudub see, kes peab kindlustama meie riigi iseseisvuse ja rahva vabaduse ka tulevikus, peab olema selle pandiks!

Rahvas ja riik ei ole ühepäevaliblikad, nende püsimist ei vaja mitte ainult olevik, vaid nad peavad püsima kestvalt ka tulevaste põlvade hüveks ja heaoluks. Seega, kui tahame kindlustada oma rahva vabadust ja riiki ka tulevikus, siis peame

kasvatama oma noorsugu rahvuslikus mõttes,

peame talle maast-madalast sisendama seda omariikluse ja vabaduse t a h e t, mis kannab kogu meie olemasolu.

Ja nii kergibki juba võimsaks kasvanud kaitseliidu ja naiskodukaitse kõrvale nende algatusel ja isalikul ja emalikul hoolitsemisel ning kaasabil võimas rahvuslik noorsooliikumine

noorkotkluse ja kodutütarde organisatsiooni
näol.

Viimased kaks organisatsiooni on praegu küll alles organiseerimise ajajärgus ning pole veel lõplikult välja kujunenud, kuid nii palju võime, nende senist arenemist vaadeldes, ikkagi juba ütelda, et nad sammuvad järjekindlat teed tõusu poole ja et nende tegevuse põhisuund on rajatud õigele alusele, mispärast võime olla veendunud, et rea aastate pärast nad muutuvad ja võrsuvad selleks, mida neist oodatakse ja loodetakse — neist kujunevad kaitseliidu põhiidee — riikliku iseseisvuse, rahva vabaduse ja rahvusluse — säilitamise ja süvendamise eestvõitlejad ja meie tuleviku kindlus-

tamise pandid.

Nõnda on siis nüüd, kümneaastase rühkimise järele, kogu eesti rahvas kehastunud kaitseliidus ja ta alaorganisatsioonides. Isa, ema, poeg ja tütar, kõik nad on leidnud endale väärilise koha selles suures eesti perekonnas, igauks neist liigutab mõtteid ja käsi talle jõu- ja huvikohases tegevuses ja töös, ehitades üheskoos meie riigi iseseisvuse ja rahva vabaduse hoonet, kandes kivi kivi peale, kuni kasvab kõrge ja võimas müür, kittides ja kindlustades seda käsikäes käies tugevaks ja vastupidavaks, nõnda et ta vankumatult jääb püsima vaatamata igasugustele tunnetele ja tormidele, mis püüavad teda kõigutada, ja kannab kergusega meie rahvusliku omapärasuse kaunistavat katust.

See meie kaitseliidu suure pere kümneaastase tegevuse suursaavutus laseb meid, hoolimata meie praegusest raskest üleminekuajast, juhtida oma pilku rahulikult ja kindlusega tulevikku ja sisendab meile vankumatut veendumust, et seni, kuni püsib ühtlus ja üksmeel meie rohkearvulises kaitseliidu peres, meie nüüd ja tulevikus ikka ja alati leiame kord õige lahenduse ka kõige raskemas olukorras ja sammume vääratamatult vastu helgemale ja päikesepaistelisemale tulevikule.

Seni kui kõlab meie noorte hingest meile vastu nende

isamaa auks alati valmis!

seni kui meie meeste rinnus tuksub iga südamelöök

isamaa kaitseks alati valvel!

ning meie naiste ja emade olemuse põhialuseks on hüüdsõna:

alati ustav isamaale ja rahvale!

seni on Eesti rippumatu ja vaba!

Kaitseliidu kümnnendal aastapäeval, tuletades jälle kord uuesti meele meie ajaloolist ülesannet, pühitsegem end uuesti oma kõrge ülesande teenistusele:

**„Isamaa, sa helde, püha,
kuule meie palve iha,
meid su hoidjaks pühitse!“**

V. Neggo.

Kümme sammu cändamise teed

Nendel päevadel möödub 10 aastat ajast, millal uuesti kutsuti ellu ja reorganiseeriti praegu meie riigikaitstes nii tunnustatud osa etendav kodanike vabatahtlik omakaitse organisatsioon — kaitseliit.

Kaitseliit tema mitmesuguseil tegutsemisjärgudel on olnud alati hädaohu silmapilkude loomulik sünnitus. Nii omaaegne Omakaitse tärkas ürgjõuliselt meie mõtlevamate kodanike ringidest, et panna piiri vene revolutsiooni keerises väljakujunenud omavolile ja maad laastada ähvardavale vööraste ülivöimule.

Meie vabariigi väljakuulutamisel arvestati Omakaitset kui usaldusväärset koondust. Saksa okupatsiooni ajal aitas Omakaitse säilitada rahva enesekaitse tunnet ja valmistas tulevastele sündmustele ette relvastatud ja ustavaid kodukaitse saiku. Suur oli ülesanne, mis langes Eesti kaitseliidu osadele novembris 1918, millal meie noore riigi valitsus asus uuesti riigi tüürile. Okupatsioon taganes, kuid juba lähenes idast uus ähvardav hädaohu. Silmapilk kohustab. Ainukese käepärast oleva relvastatud jõuna andsid kaitseliidu osad oma parima ning täitsid neile pandud ülesanded ja lootused seni, kuni loodi kiires korras uuesti regulaarne kaitsejõud ja kordakindlustav aparatuur. Tunnustatud on ka kaitseliidu üksuste osavööt ja töö vabadussöjas — nii rindel kui ka seljataga. Pärast vabadussöda, millal kodanikkond pöörduis täiel jõul uuesti tagasi rahulikule ülesehitavale tööle, tundus, et kaitseliidu kui alatise organisatsiooni järele pole enam otsekohest tarvidust. Kaitseliit hakkab vähehaaval likvideeruma. Jäävad vaid tegutsema vähesed kütirühmad.

Vabadussöda likvideeris avaliku enamlaste relvastatud pealetungi Eestile, kuid nende salajane öönestustöö kestis edasi meie riigikorra kukutamiseks, millele peaaegu avalikult tundsid ja aitasid kaasa intensiivse propagandaga nakatatud ja häälestatud äärmised pahempoolsed ollused meie oma kodanike hulgast. Tekib rida kommunistide protsesse. Tundub, et silmapilk ähvardab kujuneda sellaseks, kus soovimatuse vältimiseks on tarviline jälle kõigi omariiklikult häälestatud kodanike ühine koostöö kodukaitse alal. Tundub tarvidus kaitseliidu järele.

1924. aasta lõpupoolel algatavad üksikud mõttekandjad, eesotsas teeneterikka kaitseliidu tegelase, tolleaegse 2. diviisi ülema kindral E. Pödderiga, Lõuna-Eestis kaitseliidu uuesti ellukutsumist. See algatus kandub varsti üle seltskonnale ja areneb nüüd juba viimase tihedal osavöötul. 9. okt. 1924. a. astub Tartus kokku kohalike vabadussöja juhtide ja seltskonnategelaste nõupidamine, et kaaluda, kuidas ja mis alusel uuesti kutsuda ellu kodanike vabatahtlikku kaitseorganisatsiooni — abiks, ja juhtumiks, kui tekiks tarvidus vältida töiseid rahutusi ja võtta enda kätte maa sise-mise julgeoleku valvamine. Sellest algatusest kasvasid välja kaitseliidu uued rühmitused, kes töötasid aluseil, mis kokku lepitud kohapealsete kaitsevöe vöimude ja seltskonna esindajate poolt koostatud ajutises põhikirjas-kodukorras.

Tartu algatus laienes varsti maakonnale ja sealt edasi Põhja-, Valga-, Võru- ja Pärnumaale. Ükskõiksem uue algatuse vastu oldi Põhja-Eestis. Esimese detsembril sündmused andsid tunduva töuke Lõuna-Eesti algatuse teostamiseks üle kogu riigi. Kaitseliit reorganiseeriti. Esimene detsember näitas, et riikliku rippumatuse ja julgeoleku kindlustamisel ei tohi olla ükskõiksust. See ülesanne ei lasu mitte ainult ühel kodanike osal. See olgu kõigi mõtlevate ja riigiustavate kodanike ühiseks ja ülmaks kohustuseks. Järgnevad valitsuse ja sõjavöe juhtivate jõudude konkreetsamad korraldused kaitseliidu üksuste ellukutsumiseks ja nende rakendamiseks erakorraliste aegade teenistusse. Suurt teenet kaitse-

liidu reorganiseerimisele osutas ka meie avalik hää — ajakirjandus. Eriline kiire asjaarenemine nähtub meie kodumaa neis kohtades, kuhu vabadussöja ajal ulatus enamlik laviin või kus asja eesotsas seisid vabadussöja kaasa teinud energilised juhid või segaste aegade vapustustest läbi käinud isikud.

Alul kandis organiseerimise töö ja ettevöte suurel määral seltskonna omaalgatuse ilmet. Puudus ju veel põhikiri.

Järgmiseks olulisemaks sammuks kujuneski uue avarapiirilise põhikirja väljatöötamine, mis pidi uuele organisatsioonile andma eesmärgi, sisu, tegutsemise raamid ja määrama kindlaks tema tuleviku. Vägede ülemjuhataja kindral Laidoneri poolt allutati kaitseliit esialgselt ranna-, öhu- ja sisekaitse ülemale. Oma territoriaalses jagatavuses allusid kaitseliidu üksused maakondade kaitseliitudena kohalikele rahvavöe ülemale. Edaspidises töös aga selgus varsti, et on tarviline, et kaitseliit oleks täiesti vabatahtliku iseloomuga ja töötaks avaliku öiguse alusel seisva eriorganisatsioonina, kusjuures ta oleks alluv siseministrile. Ülemjuhataja poolt antud memorandumil põhjal asjale ligidalseivate isikute lähemal kaalumisel ja sõjanöukogu soovil otsustati kaitseliit allutada kaitseministrile. Vabariigi valitsuse poolt määrati eeltöde tegemiseks ja organisatsioonile põhikirja kava väljatöötamiseks kolmeliikmeline korraldav komitee, koosseisus — A. A n d e r k o p p, K. E i n b u n d ja H. L a r e t e i. Põhikirja ja organiseerimise kava valmis detsembrikuu keskpaigas ja pandi ajutiselt maksma ülemjuhataja kindral Laidoneri käskkirjaga nr. 16 — 17. det. 1924. a. Ühtlasi määrati kaitseliidu ülemaks samast kuupäevast ajutiselt välispool koosseisu ranna-, öhu- ja sisekaitse ülema abi kolonel A. S e i m a n ja tema abiks reservkapten H. L a r e t e i.

Uue ajutise kava kohaselt seati kaitseliidule eesmärgiks rahva kaitsevalmis oleku korraldamine ja riikliku ning ühiskondliku seadusliku korra kindlustamine. Ühtlasi olid nähtud ette teed ja abinöud, kuidas neid ülesandeid teostada. Liikmeksolek oli rajatud vabatahtlikusele ja riigiustavusele, missugune on alati olnud kaitseliidule põhinöudeks. Samas lahendati ka kaitseliidu varanduslik külg ja tema jagunemine üksiksiks. Uue põhikirjaga omandas kaitseliit teatava iseseisvuse. Määratavate pealike kõrval seisid neile abiks ja ühiskondlike küsimuste arutelemiseks valitavad seltskondlikud esindajad — kolmeliikmelised juhatused. Demokraatliku ilme kindlustamiseks ja riigikaitse tubliduse saavutamiseks vöimaldati üldistes küsimustes, eriti aga juhatuse valimistes, rääkida kaasa kõigil liikmeil, liikmete üldkoosoleku näol. Eelloeteldud põhimötted ja põhilaad on kaitseliidus pösinud tänini, olgugi et hiljem on põhikirja organisatsiooni elunöute kohaselt mitmeti täiendatud.

Nendel uutel põhialustel algaski uus kaitseliidu ülem kaitseliidu elu ja töö korraldamist. Siit peale algab kaitseliidu arenemisköigus n-n. organiseerimisajajärk, mis kestab aastaid. Põhimötteid oli palju. Silmapilkselt neid kõiki täita ei vöimaldanud olud. Puudus vajaline juhtide kaader, samuti ei olnud nii kiiresti vöimalik anda organiseerimiseks tarvilisi krediidid. Olgugi et kaitseministeeriumi eelarvesse esialgu vöeti üles summad, ei jatkunud neist tegelikeks vajadusiks. Tänuvärselt tulid siin abiks mitmed seltskondlikud ja ühiskondlikud organisatsioonid, ettevötted ja isikud.

Esialgne töö möödub uute liikmete vastuvötmise, üksustesse jagamise ja vajaliste relvade ning laske-moona väljaandmise tähe all. Järgmisena, niipea kui avanes vöimalus, pidi järgnema vajalise kaadri ame-

tisse kutsumine. Kuna selleks puudusid rahalised ressursid, pööris kol. Seiman jaanuarikuu alul 1925. a. Tallinna börsikomitee poole palvega, võtta enda peale algatus majandusringides kaitseliidule muretseda vajalist rahalist kaasabi. Selle algatuse tulemusena võeti hiljem — 1. mail 1925. a. — vastu riigikogus „kaitseliidu heaks võetava maksu seadus“, mis panigi aluse tema majandusele esimesil organiseerimisaastail. Kuidas kaitseliidu majapidamine ja majanduslik elu arenes edaspidi, seda näevad lugupeetavad lugejad K. K.! käesolevas numbris teisalt.

Organiseerimise töö tõttu, tarvilise kaadri ja kindlate kavade puudumisel, eriti aga relvade ja õppeabinõude vähesuse tõttu, ei saa esimesil kuudel olla juttugi regulaarsest õpetegevusest. Pealeselle olid kaitseliidu üksused tunduvalt koormatud erakordsete aegade kaaskäiva vahi- ja piirivalveteenistusega. Kuid juba jaanuarikuus 1925. a., millal kaotatakse osa valveteenistusest, muutuvad käed vabamaks. Kui 8. jaanuaril kaotatakse ülemjuhataja instituut, märgib kindral Laidoner oma lahkumise käskkirjas, et hädaohut riigis on mööda, ja juhib erilist tähelepanu veel kord kaitseliidule, avaldades lootust, et temast kasvab välja vajaline ja tubli abijõud meie seadusliku riigikorra julgeoleku kaitseks.

Tegelik elu on ka näidanud, et meie lugupeetav kaitsejuht ja kaitseliidu alatine tugi ei ole oma lootuses eksinud. Seda tõestab kaitseliidu töö ja kindral Laidoneri hinnangud kaitseliidule varemil aegadel kui ka tänapäeval.

2. veebruaril 1925. a. kinnitas vabariigi valitsus sõjanõukogu erikomisjoni poolt esitatud uue kaitseliidu põhikirja. Selles põhikirjas ei olnud suuri erinevusi endisest ajutisest põhikirjast. Küll oli aga konkreetselt määratud kindlaks kaitseliidu juhtimine. Peale iseseisva kaitseliidu ülema ja tema staabi olid keskjuhitiivaks kollektiivorganideks nähtud ette kaitseliidu keskjuhatus ja tuntuimaist riigi- ja seltskonnategelasist koosnev kaitseliidu vanematekogu ja keskkogu. Ka oli nähtud ette kindel kord kohapealsete üksuste juhtimise töös ja nende vahetõrj kohapealsete kaitseväge võimudega.

Tegevusülesanded kaitseliidule jäid samadeks, mis olid määratud juba ajutises kavas. Organisatsiooniliselt jaotati kaitseliit malevaiks, need omakord malevkondadeks ja edasi analoogiliselt kaitsevaelisele jagatavusele — kompaniideks, rühmadeks ja jagudeks.

16. veebruaril 1925. a. määrati uueks kaitseliidu ülemaks 2. soomusr. rügi ülem kol. J. Roska, kuna kol. Seiman läks tagasi oma endisele ametikohale. Kol. Roska esimeseks mureks oli kaitseliidu staabi kujundamine ja see oli alul raske. Ettenähtud koosseis oli väike. Väikesed olid ka ruumid ja võimalused ajal, millal töötati kaitseministeeriumi juures kahes väikeses toakeses. Järgmise sammuna oli malevate pealikute ja nende lähimate kaastöölise määramine ning kaitseliidu kollektiivorganide ellukutsumine. Esimesed malevate pealikud kinnitati kohtadele 18. märtsil 1925. a., olgugi et mõned malevad endile organiseerimise töö edukuse tagamiseks olid kutsunud juba varem kogenud ohvitseri ametisse. Nüüd algas juba staabi poolt väljatöötatud kavade järgi kindlakujuline organiseerimise töö üle kogu maa. 1. märtsiks kutsuti kokku kaitseliidu keskkogu, kus valiti ajutine keskjuhatus ja vanematekogu, kes sama aasta sügisel peaaegu muutmatu koosseisus kinnitati ametisse ja asus põhikirjas temale ettenähtud ülesandeid täitma.

Ei saa siinkohal jätta märkimata, et kogu kaitseliidu tegevusaja jooksul on vahet pidamata keskjuhatusel liikmeks olnud meie praegune riigivanem K. Päts ja vanematekogu esimeheks ülemjuhataja kindral J. Laidoner, kelle suured kogemused meie riigi ja rahva juhtimisel ning pidev tegelik koostöö vabatahtliku rahva omakaitse organisatsiooniga on osutunud eriti hinnata-

vaks ja väärtuslikuks meie kaitseliidu väljakujunemisele ja edaspidisele arenemisele.

Kaitseliidu juhtivate keskkohade esimese aasta tegevuse ja nõupidamiste hulka kuulus jooksva aasta eelarvete koostamine ja kinnitamine. Pealeselle võeti tehtavaiks hulk seisukohti, mis andsid hoogu ja eluvust kaitseliidu tegevusele. Alati laiajoonelist propagandat kaitseliidu mõtte elustamiseks, tema otstarbe õigustamiseks ja selgitamiseks ning kaaskodanike virgutamiseks kodukaitse tööle. Välise ühtluse tunnuseks pandi maksma kaitseliidu hall vormiriietus, mis 1926. a. alul kaitseväge ühtlustamise mõttes muudeti ümber khakivärviliseks. Töötati välja kaitseliidu rinnamärk — embleem. Määrati kindlaks üksuste aastapäevad ja asuti soetama kohapeal kaitseliidu kodusid ning korraldama mitmesuguseid ringe ja tulusaid ettevõtteid, milliseil oleks kasvatuslik mõju nii oma liikmeile kui ka ümbruskonnale. Kõige selle juures püüti kaitseliidu avaldustele leida teatav omapärased ja neile anda kindlalt korraldatud kuju. Loomulikult kõige selle juures käis nüüd juba kõikjal võrdlemisi süstemaatne õpetegevus rivi laskeasjandusliku ja taktikalise väljaõppe alal, sest oli suudetud juba 1925. a. jooksul võtta ametisse malevate pealikutele abiks koosseisulised instrktorid. Õppetöö tulemusena ja kontrollina võidi 1926. a. pidada ära juba kohtadel rida kahepoolset taktikalisi õppusi, milledest suuremainsa võiks nimetada Keila manöövrit Põhja-Eestis ja Moisekatsi manöövrit Lõuna-Eestis.

Samal aastal võetakse vastu ka kaitseliidu kehalise kasvatusse põhijooned, millega parnakse alus kaitseliidu määratu suurele tööalale — rahva kehalise kasvatusse eest hoolitsemisele.

Esimest korda demonstreerib kaitseliit oma lühiajalise töö tulemusi kodanikele samal suvel koos ÜENÜ-ga esimesel kaitseliidu-päeval Tallinnas.

Et levitada oma liikmeskonnas kui ka laiemais rahvahulkades kaitseliidu elu mõtet ja anda vajalisi õpetusi ning informatsiooni oma organisatsiooni tööst ja tegevusest, asutati oktoobris 1925. a. oma häälekandja „Kaitse Kodu!“, mis nüüd juba kümnendat aastat edukalt temal lasuvat ülesannet on täitnud.

Üheks põhjapanevaimaks küsimuseks on kaitseliidule kinnisvarade soetamine, millega tehti algust kohe esimesil tegutsemiskuudel. 4. aprillil 1925. a. osteti Tallinnas, Kaarli tän. 8, praegune peastaabi maja. Rea aastatega on suudetud ehitamise või ostuteel soetada juure kinnisvarasid Petseris, Viljandis, Võrus ja Tallinnas. Järge on ootamas mitmed provintsi malevad. Praegu olevate ehituste ja kaitseliidu haldamisel olevate maa-alade kaudu on suudetud kaitseliidu töö tuua oma liikmeile lähedale. Kuna paljud kaitseliidu majad seisavad ka peale oma liikmete muu rahva kasutada, on kaitseliit selle kaudu elustanud ja hõlbustanud seltskondliku kooskõimise võimalusi kohtadel.

1926. aastal kergib üles mõte naiskodanike kaastõmbamiseks kaitseliidu töösse. Samal aastal algavadki üksikud naiskodukaitse jaoskonnad oma tööd kohapealsete üksuste juures.

Järgneva aasta lõpuks suudetakse juba viia läbi ülemaaline organiseerimine, kutsutakse ellu naiskodukaitse keskjuhatus. Seatakse üles kindlad töösihid ja -alused. Ja tänapäeval näeme meie naiskodukaitset juba suurte tulemustega eriorganisatsioonina usinas töös kõigis ettevõtteis, mis mahuvad kaitseliidu mõtte ja tema töö raamidesse.

1926. aastast on ühtlasi pärit ka kaitseliidu sidemed meie naabermaade sõbralike kodukaitse organisatsioonidega.

Üksikute tegelaste ja delegatsioonide tagasihoidlikust külaskäikudest on kujunenud pidev koostöö, mis võistluste, juhtide vahetuse, teadete vahetuse, kursuste j. m. kaudu mõjub suuresti relvendade ligindamisele. See õpetab asjaosalisi rahvaid üksteist tundma ja hindama ning valmistab sageli teed avalikule arvamisele ja ametlikule läbikäimisele.

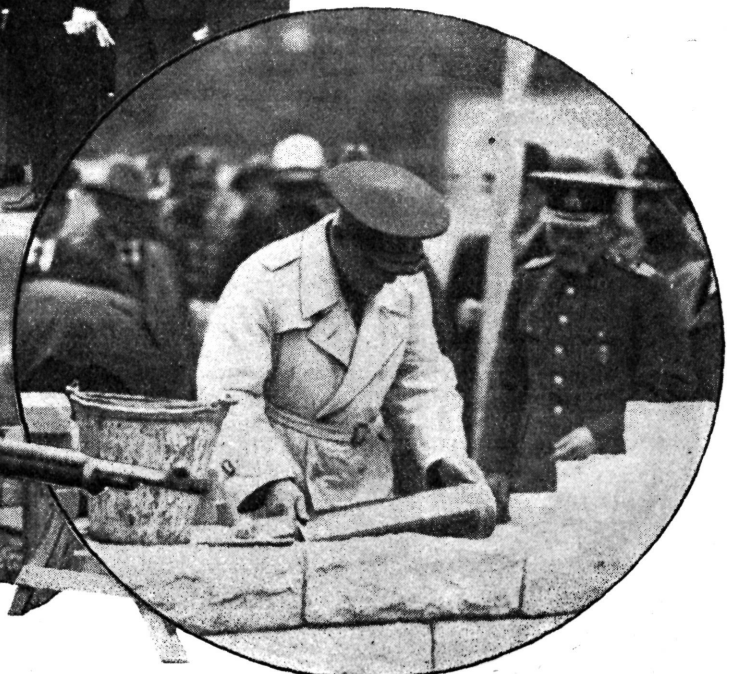
Pilte meie kümneaastasest elust

Ülal: Vasakul — kaitseliidu üldlipu üleandmine. Paremäl — kaitseliidu ja Tallinna maleva lippude õnnistamine

Keskel: Auküüalised kaitseliidu-päeval Tartus

All: Vasakul — esimene laskevõistlus Soomega. Paremäl — kaitseliidu Tallinna maleva maja nurgakivi panemine

Üla: Vasakul — nii nägi välja Tallinna maleva Kopli malevkond algpäevil. Ringis — riigivanem K. Päts kirjutab alla vanema k.-l. keskujuhatusesse liikmena Tallinna maleva maja nurgakivi aktile. Paremalt — kaitseliit võtmas vastu kodumaale tagasiabuvat teeneterikast kaitseliidu veteraani admiral J. Pitkat.

Keskelt: Vasakul — laskevõistlused Valdekis ajal, millal ei olnud veel Mustamäge. Paremalt — esimene k.-l. mootorratas sideabinõuna manöövrelis.

All: Vasakul — hüvastijätt perekonnaga „sõtta“ minekul. Paremalt — „lahing“ Saaremaa kivisel pinnal. „Suuremaa“ mehed pealetungil.

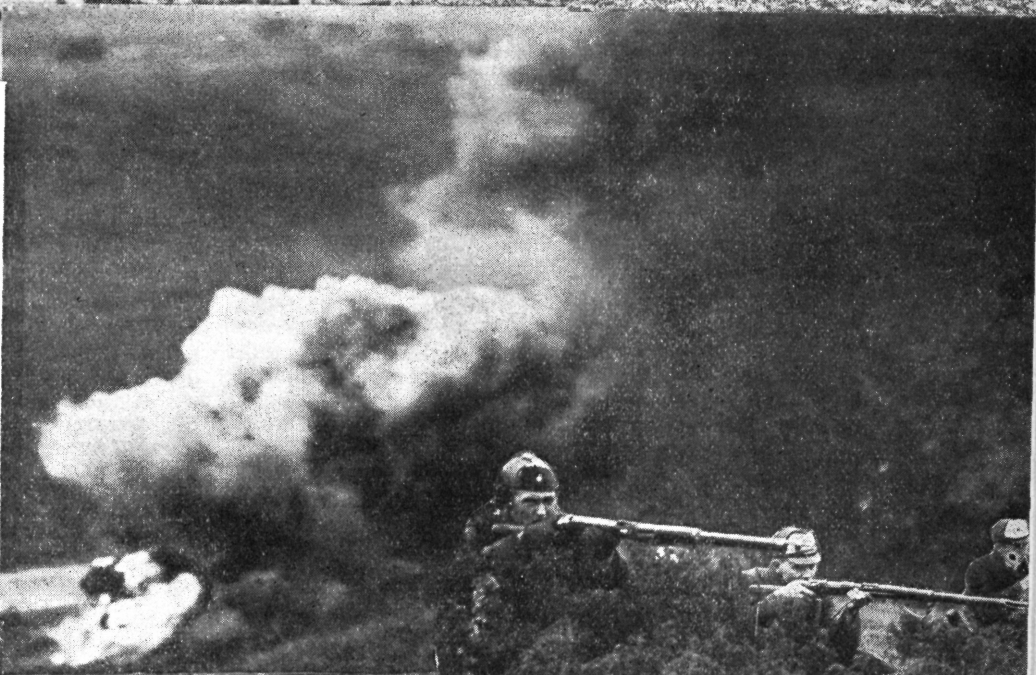

Ülal: Vasakul — kaitseliidu ja kaitseväe vanemad juhid ja välismaalased külalistena Kambja malevkonna pealiku abi rkl. G. Ootase talus; paremal — sõjamees peab manöövri vaheajal lugu ka heast naljast ja rahvapärasest jõukatsumisest

Keskul: Läbi vaenlase suitsutõkke...

All: Kaitseliidu ülem kindral J. Roska esimesel suuremal kaitseliidu manöövriil „Keila sõjas“ lõppkokkuvõtet tegemas

1927. aasta tähtsaimaist sündmusist ja saavutustest olgu siinkohal märgitud uute kaitseliidu koosseisude maksmapanemine. Seda tingis kaitseliidu tööalade rohkemine ja tegeliku elu nõuded.

Samal aastal toimus kaitseliidu järjekordne suur etteaste — järjekordne kaitseliidu-päev Tartus. Kuna kaitseliit oli seni oma noori kasvatanud kodus, koondati kaitseliidu noored sel suvel Värskasse selleks otstarbeks ehitatud eriehitusse ja õppeplatsile, kus instruktorite juhatusel sai õpetust 602 noort, kellest 584 sooritas edukalt vastava komisjoni ees kaitseväge soodustus-katsed.

1927. aasta osutus ühtlasi ka pöördepunktiks kaitseliidu laskeasjanduses.

Seniste katsete ja töö tulemusena pandi maksmata aasta lõpuks uus laskesüsteem, mis järgmise aasta alul fikseeriti „kaitseliidu laskemäärusis sõjaväepüssidest“. Need põhijooned mõnesuguste täienduste ja muudatustega on püsinud tänini. Uuendusena toodi samal aastal sisse laskmine väikekalibrilistest püssidest. Laskmine rajatakse sportlikule alusele. Hiljem kujunevad laskeasjandust harrastavaist kaitseliitlasist laskurklubid. Head tõuget laskeasjanduse edule annavad mitmesugused ilmekad laskevõistlused nii kodu- kui välismaal. Laskeasjanduse tõstmiseks hakatakse tõsiselt tähelepanu pöörama laskeradade korraldamisele. Siit saavad alguse praegu kogu Balti riikides eeskujulikemad laskerajad Tallinna Mustamäel, millele seltsivad päris korralikud rajad Tartus, Narvas ja mujal. Ka praegu on veel käsil suur arv radade juuresoetamisi ja laskekõlvuliseks kohendamisi.

1927. aastast on pärit ka meie kaitseliidu noorte — noorte kotkaste — organiseerimise mõte, mis saab teoks 27. märtsil 1930. a. antud Noorte Kotkaste põhimääruse kaudu. Juba enne rajatud ja siitpeale kindlaine raamidesse pandud töö kaudu töötab noorte töö kujuneda sügavaks ja paljutöotavaks.

Praegu on Noortele Kotkastele seltsinud veel kaitseliidu tütarlaste eriorganisatsioon — Kodutütarde näol. Need organisatsioonid on veel organiseerimise ajajärgus, kuid senised töötulemused näitavad, et sealt võrsub väarikaid ja tublisid uusi liikmeid kaitseliidu ridadesse.

1927. aastaga lõpeb kaitseliidu organiseerimise ajajärk. Siitpeale kandub kaitseliidu töö juba väljakujunenud kindlaine raamidesse. Põhiorganisatsiooni kui ka eriorganisatsiooni töö võtab kindla ilme. Töö rajatakse sihile, et kogu organisatsioon, mitte üksikud, areneks oma võimete poolest võrdseks.

Seda tendentsi näeme kõigil õppetegevuse kui ka muudel keha ja vaimu teritavatel aladel. Vajalised oskused ja teadmised raiutakse raamatuisse ja kirjalikesse määrusisse, milliste kogukas arv normeerib tänapäev kaitseliidu nii argi- kui ka pühapäevatööd.

1931. a. maikuu täiendatakse aja nõuete kohaselt kaitseliidu põhikiri ja ligemal päevil astub kaitseliidu ellu meie siseelu korraldav kaitseliidu kodukord.

Juunikuus 1929. aastal demonstreerib kaitseliit oma nüüd juba täiesti korraldatud võimeid võimsa kaitseliidu-päevana Tallinnas ja võib end esitleda meie riigi peal külas viibivale kõrgele külalisele T. M. Rootsi kuningas Gustav V ja 1930. a. Poola vabariigi presidendile.

Järgnevate aastate tegevuses korraldab kaitseliit tunduvalt täiendusi oma organisatsiooni sisemise elu ja korra reguleerimises.

Pealeselle kindlustab kaitseliit oma liikmeskonnale õigusi, mis neile on nähtud ette kui riigikaitse ülesannet teostavatele kodanikele. Õppetöös viiakse läbi töö rationaliseerimine mitmesuguste tööd korraldavate määruste elluviimise näol. Asutakse põhjanevalt korraldama ümber kaitseliidu relvastusküsimust. Asutatakse juure ja korraldatakse ratsionaalsemalt seniseid eriküsimusi ning lahendatakse mitmesuguseid operatiivseid küsimusi seoses kaitseliidule juuretulnud ülesannetega.

Olgugi et üldine majanduslik surutis viimaseil aastail on tunduvalt raskendanud ja pidurdanud mõndki meie ettevõtteist ja kavatsusist, on siiski iga mööduva aastaga suudetud ületada takistusi ja jõuda tubli samm edasi. Selle hindajaks on töötulemused ise ja avalik arvamine.

Astudes 11. teekäigu-aastasse tohib ja tahab kaitseliit uskuda, et tema liikmeil jätkub veel kauaks seda indu, mis on tiivustanud meie senist vabatahtlikku ja üldkasulikku tööd. Kuid peaaegu, jätkugu ka rahval, kelle teenistuses me seisame, ikka senist vastutulelikkust ja head suhtumist meile.

A. Treufeldt.

10 aastat kaitseliidu majandust

Kõigile on selge, et üheks tähtsamaks, võiks isegi öelda tähtsaimaks alaks iga riigi ja organisatsiooni tegevuses on majandus.

Kui majanduslik külg on tugev, siis on kerge olla tugev ja tegutseda edukalt ka teistel aladel.

Kuna meie riik ei ole rikas, on ka tema toetus kaitseliidule olnud minimaalne ja sellepärast on tulnud ja tuleb veelgi võidelda rahaliste raskustega, mis pidurdavad kaitseliidu arenemist sellases tempos, nagu meie seda näha sooviksime.

Kui üteldakse, et kaitseliit oma esimese kümne eluaasta jooksul on tegutsenud edukalt, pälvinud rahva poolehoidu ja tunnustuse ja on kujunenud võimsaks riigikaitse organisatsiooniks, keda arvestavad tõsiselt meie riigi vaenlased, siis sellest järeldusi tehes võime ütelda, et ka kaitseliidu majandus, hoolimata raskustest, on olnud edukas.

Vaadates tagasi kaitseliidu 10-aastasele majanduslikule tegevusele, katsume üldjoontes saada pilti selle ala arenemisest, ressurssidest, milledest selle aja jooksul on elatud, ja saavutatud tagajärgedest.

Juriidilise aluse majandusalaliseks tegutsemiseks sai kaitseliit 2. veebruaril 1925. a., millal kinnitati kaitseliidu põhikiri. Oli selge, et sellast suurt organisatsiooni, nagu seda oli kaitseliit juba 1925. aasta alul, ei suuda seltskond pidada ülal ainult vabatahtlike annetustega, ja sellepärast tuli leida teid kaitseliidu finantseerimiseks.

Vabariigi valitsus otsustas kaitseliidule anda riiklikku toetust ja seda kodanikelt nõuda sisse erilise maksu näol. Selleks töötati välja ja esitati riigikogule kaitseliidumaksu seadus, missugune viimase poolt vastu võeti 27. veebruaril 1925. aastal. Selle maksu näol loodeti saada sissetulekuid kuni Kr. 3.000.000.— Kuna

maksu sissenõudmine algas alles 1-st maist 1925. a., tuli jooksvate kulude katteks teha laenu kaitsemisiteeriumi krediitidest kuni summade laekumiseni.

Kaitseliidu maksuna sissetulnud summadega, missuguseid laekus ca. Kr. 2.500.000.—, suutis kaitseliit oma tarvidusi rahuldada neli aastat, missugust ajajärku võiks nimetada esimeseks etapiks kaitseliidu majanduselus.

1-ks aprilliks 1929. a. lõppesid need summad ja sellest ajast peale saab kaitseliit riiklikku toetust „Kaitseliidu toetuse seaduse“ põhjal, missugune on võetud vastu riigikogu poolt 12. märtsil 1929. a.

Selle seadusega on toetussummasid määratud kindlaks Kr. 650.000.— aastas, kuid majandusliku kriisi ajajärk ei võimaldanud riigikassal, järgnevail aastail, seda summat tervikuna kaitseliidule anda välja, vaid seni on saadud kätte ca. Kr. 3.300.000.—.

Seega oleks kaitseliidu riiklik toetus 10 aasta jooksul kokku ümarguselt Kr. 5.800.000.—.

Kuid see ei ole kõik, mis kaitseliit 10 aasta jooksul on saanud oma ülalpidamiseks.

Riiklik toetus on küll kaitseliidu peamine ja suurim tulullikas, mida kasutatakse keskasutuse kaudu vabariigi valitsuse poolt kinnitatud eelarvete kohaselt, kuid ka seltskond ei ole 10 a. jooksul unustanud kaitseliitu ja on teda igapidi toetanud.

Seltskonna toetusel hangitud summadega elavad peamiselt väiksemad kohapealsed üksused ja see seltskondlik toetus kaitseliidule ei ole olnud sugugi väike, vaid on omanud väga suure osatähtsuse kaitseliidu vajaduste rahuldamisel.

10 a. jooksul on seltskondlikke summasid tulnud sisse ca. Kr. 2.000.000.—, mis teeb välja tervelt 34,5% riigilt saadud toetusest ja katab seega üle 25% kaitseliidu üldkuludest.

Kõiki huvitab arvatavasti küsimus, mida on eelpool nimetatud summade eest saadud ja milliseks on kujunenud kaitseliidu varanduslik seis 10-aastase tegevuse kestes.

Katsume lühidalt lugeda üles tähtsamaid varustusalasid, mida on suudetud rahuldavalt lahendada nende väheste seni kaitseliidu kasutada olevate ressurssidega, ilma et tema arenemine ja tegevus oleks olnud takistatud.

Peamine ala, millele on katsutud panna võimalikult suurt rõhku, ja võib ütelda — tagajärjekalt, on relvastusala.

Nii on kõlbmatuks muutunud jaapani vintpüssidest ümberpuurimise teel saadud korralikud relvad; muretsatud püstol-kuulipildujad, missugused on uueks relvatuübiks meie riigi kaitsevahendite seas; muretsatud vajalisel arvul laskemoona ja relvade puhastusvahendeid; soetatud padruni laadimise abinõusid ja täpsuspüsse kaitseliidu laskesportlasile.

Teiseks põnevaimaks päevaküsimuseks on olnud ruumide soetamine peastaabile ja malevaile.

Ka selles suhtes on suudetud hädavajalisimad nõuded rahuldada ja ostude ning ehituste teel soetada oma kodusid.

Praegu asuvad kaitseliidu majades: peastaap ja Tallinna, Harju, Petseri, Sakalamaa ning Võru malevad.

Unustusse ei ole jäänud ka teised alad, nagu vajalike rakmete, õppe- ja spordiabinõude, tehnilise ja sõjakeemilise varustuse, liikumise abinõude, kirjanduse ja igasuguse muu varustuse muretsemine.

Kehakultuuri arendamiseks ja lasketasapinna tõstmiseks on püütud luua igati soodsaid tingimusi. Selleks on üle riigi loodud tihe spordiplatside ja laskeradade võrk. Viimaseist võiks eriti mainida Tallinna maleva laskerada, missugune oma avaruse ja tehnilise siseseseade poolest on eeskujulikemaid mitte ainult Balti riikides, vaid ka kaugemal.

Nagu loeteldust nähtub, on kaitseliit kulutatud summade arvel loonud juure palju uusi väärtusi ja nende väärtuste loomisel on suurimad summad, töötasude näol, maksetud rahvale tagasi ja seega aidatud vähendada tööpuudust.

Igasuguse sõjalise varustuse valmistamine arsenalis ja teiste ettevõtete poolt, majade, spordiplatside, laskeradade jne. ehitamine on annud tööd paljudele tööliste kogu kaitseliidu olemasolu aja jooksul.

Kokku võttes kaitseliidu 10-aastase majandusliku tegevuse saavutusi, mille kohta on andmed 31. märtsiks 1934. a., näeme, et nimetatud kuupäeval oli kaitseliidul väärtusi kinnis- ja vallasvaras Kr. 4.174.107.— ja üldise puhavaranduse summa võrdus Kr. 4.374.228.—.

See summa, mis on üle 50% üldisest sissetulekust, näib kõrvaltvaatajaile suur, kuid lahendus seisab selles, et vanade püsside ümberpuurimine tõstis nende esialgse väärtuse mitmekordseks ja mõjutas seega tunduvalt varanduse seisu tõusu.

Lõpuks olgu öeldud, et kõik, millest eelpool oli juttu, puudutab kaitseliidu majanduse seda osa, mis on otseselt arvestatav ja mis mõjutab kas otseselt või kaudselt iga kodanikku, tõstes tema maksukoormat, ehkki väga vähe.

Statistikat tehes näeme, et kaitseliit on saanud iga aasta riigilt ja seltskonnalt kokku Kr. 780.000.—, mis teeb välja iga täiskasvanud kodaniku kohta ühe krooni aastas. Sellele on aga kaitseliidu liikmeil vastu panna palju enam.

Tehku igaüks, kel on kunagi tekkinud kahtlus, kas on vaja koormata riiki ja seltskonda maksudega kaitseliidu heaks, väike kalkulatsioon, kuipalju ohverdab riigi huvides iga vabatahtlik kaitseliitlane, siis on selge, kuipalju kordi ületab see iga kodaniku kulu.

Kõrvale jättes iga kaitseliitlase kui moraalse teguri väärtust arvestame tema otsekoheste kulused, nagu — vormiriietuse muretsemine, väljasõidud õppustele, õppustel ja muudel teenistuskohustel viidetud aeg (vähemalt 10 päeva aastas inimese kohta) ja muud vähemad kulud, siis näeme, et kellelgi ei ole põhjust nuriseda selle väikese summa üle, mis langeb iga kodaniku arvele riigikaitse teostamiseks — kaitseliidu alal.

J. A.

1919

1. DETSEMBER

1924

Visand

Heleda vingumisega langeb mürsk. Mustad külmunud mullapangad lendavad mürisedes kaeviku rinnaisele. Sõdurid kaevikus sülitavad suust musta mulda ning hõõruvad silmi. Jälle mürsk, jälle mullasadu. Pioneerilabidad klõbisevad, kaevetakse välja mulla alla maetud kodukaitsjat. Kapral Kask raputab teda õlast:

— Kas oled elus, Rebane?

Põrutatu pööritab silmi. Ta elab. Pikkamisi saabub taas teadvus mõlkiöödud teraskiivri alla. Siis kobab põrutatu end kätega.

— Jah, ma elan, — vastab ta ning sülitab suust musta sülg.

— Andke mulle juua!

Rebane joob ulatatud väljapudelist, võtab peast kiivri, katsub oma pead ning joob uuesti. Ta kõrisõlm aina liigub neelmisest.

Kask vaatleb liikuvat kõrisõlme. Ta kaasvõitleja ning lahingusõber Rebane elab ja joob...

*

— Ma arvasin, et sa langesid neis lõpplahinguis. Mina sain kuuli rindu ning lebasin mitu kuud haiglas, — sõnab Kask, surudes Rebase kätt.

— Ei, jäin ellu, — vastab Rebane.

— Jah, ajad mööduvad ruttu. Kui mõtelda — viis aastat on möödunud tollest tule- ja terasvihmapõrgu ajast Narva all. Mis sa arvad, kui pühitseksime paari napsiga teineteise jälleägemist nii hulga aja tagant? Ka ilm on karge ning külm.

— Oolrait, Kask!

Taaskohanud lahingusõbrad läbivad Rüütli tänava ja astuvad parimasse lokaali. Tellivad napsi ja suupistet.

— Jah, kus siis jõe puskarit ja suitsetasime „samogonni“, viimase puudusel aga kuivatatud samalt, — sõnab Rebane.

— Aa... sa meenutad toda ajastut. Praegu ma vaatlesin, kuidas sa jõid... mulle meenus too esimene detsembri lahing Narva all. Sind mattis tol päeval punaste mürsk mulla alla... meie kaevasime pioneerilabidadega su välja. Ja sa jõid siis hullupööra vett...

— Jah, kui mõtelda sellele, siis tahtmata peab tunnistama, et ka terasest närve oli vähe seks, et tavalisel inimesel seal kahurite ja kuulipildujate tule all pidada paika ning lüüa vaenlast. Ja ometi tegime seda. Väsimatult seisis seal elusaist inimesist müür, kes elu ja verega lunastasid Eesti vabaduse ja iseseisvuse...

— „Postimees“ tänane! Kommunistide mässukatse Tallinnas...! — hüüateleb lokaali astunud lehepoiss.

— Kommunistide mässu... mis ta ütles?

Mõlemad sõbrad sööstavad püsti ning haaravad veel trükimustast lehkava lehe. Esiküljel rasvaste tähtedega:

Kaitsevägede staabi ülema ametlik teadaanne
nr. 3.

1. detsembril 1924. a. kell 17.

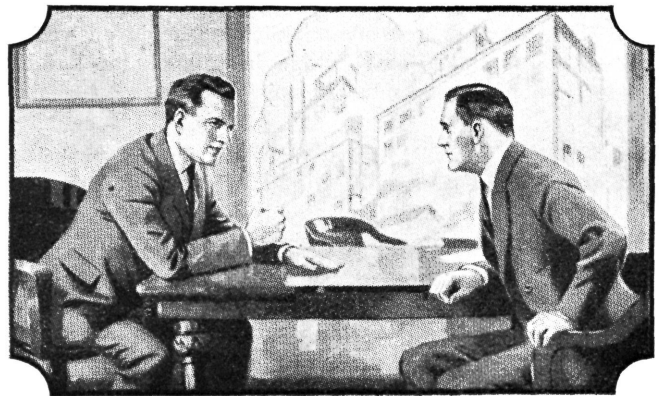
Täna kell 5.30 tegid sõjariistus kommunistide salgad katset riigiasutusi oma võimu alla võtta...

Sõbrad otse neelavad kirjutusi veriseist sündmustest pealinnas.

— Neetud kommunistid! Alatud mõrvarid! — need on protestimeeleolu väljendid jultunud roima ja roimarite kohta.

— Rahvas peaks enesekaitseks organiseeruma, — sõnuvad mõlemad lahingusõbrad ühest suust. — Peame jälle tagasi pöörduma tolele kaitseüsteemile, millest võrsus meie võitmatu kaitseväge vabadussõja ajal...

— Peame uuesti koonduma kaitseliitu! — põrutab rusikaga lauale ägestunud Kask. Läheme diviisi staapi!

„Peame uuesti koonduma kaitseliitu!“ põrutab rusikaga lauale ägestunud Kask

Sõbrad tasuvad arve ning lahkuvad kiiresti lokaalist, suundudes Ülikooli tänavasse, diviisi staabi poole, kus „talupojast kindral“ Ernst Põdder, kes oma energilise väljaastumise tõttu samal hommikul pealinnas on juba ära teeninud sangari nime, on heledaks koonduspunktiks uuestisündiva vabatahtliku kaitseliidu loomisel, mille liikmeks astuvad viivitamata ka Kask ja Rebane.

RAHVUSLIKU ÄRKAMISE KOIDIKULT

Eesti riiklik iseseisvus ei ole kukkunud taevast, tähendas kindral J. Soots 21. novembri õhtul „Estonia“ kontsertsaalis korraldatud mälestusaktusel. Eesti iseseisvusel on pikk ja võitlusrikas eellugu. 70 aastat tagasi rõhus tolleaegne agraarkriis Eesti talupoja võimatult viletsasse seisukorda. Hakati otsima abi keisrilt. Koostati palvekirju ja organiseeriti saatkondi. Sellest kõneles lähemalt professor H. Kruus eeltähendatud aktusel. Kõne aluseks oli Eesti talupoegade suursaatkonna organiseerimine ja selle esinemine Peterburis keisri audientsil 9. novembril 1864. Eesti sõber prof. J. Köler oli ütelnud, et kui rahvas tahab midagi saavutada, siis peab ta oma päevamured kandma valitsuse ette otsekohe oma esindajate kaudu.

Viljandimaa ärksamad mehed haarasid üritusest innukalt kinni. Palvekirjade koostajana hakkas siin algusest peale osa etendama Holstres oma isa talus elutsev 26-aastane Adam Peterson, kes oli saanud hariduse kreiskoolis ja ümbruskonnas tuntud agara rahvamehena. Tema kaasabil koostatigi ja tõlgiti 1864. a. maikuu esimene keisrile määratud talupoegade palvekiri.

Saatkond viidi Tsarskoje Seloosse, kuid keisri ette mehed ei pääsnud. Palvekiri jäi keisri tiibadjutandi krahv Kelleri kätte. Järgnes teisigi käike, aga keisri jutule talupojad ei pääsnud, ehkki J. Köler selleks katsus tasandada teed.

Liivimaa ametivõimud hakkasid kimbutama Adam ja Peeter Peterson. 26. juulil 1864. a. andis Pärnu sillakohus nende areteerimiseks käsu, süüdistades vendi koguni kommunistlike põhimõtete kuulutamises. P. Peterson vangistati.

See ei heidutanud julgeid mehi. Prof. Köleri õhutusel otsustati alustada uut aktsiooni. Otsustati saata keisri juure talupoegade suursaatkond. Kogu tööraiskus langes A. Petersonile. Töötada tuli konspiratiivselt. A. Peterson taheti vangistada Holstres, aga see ebaõnnestus. Koostati palvekiri ja käidi kogukonnast kogukonda allkirju korjamas. Saadi kokku 25-mehele saatkond, kes läks 15.000 kodaniku nimel keisrile esitama palvekirja. Saatkonnal tuli liikuda kõrvalisi teid kaudu, sest mõisnikud olid võtnud valve alla kõik tähtsamad teed ja läbikäigukohad.

Kõneleja kriipsutas alla seda, et talupoegade hulgas ei leidunud tollal ühtki äraandjat. Valitses kindel üksmeel sõnas ja teos.

Lõppeks 28. oktoobril palusid saadikud keisrilt audientsi. See saadi alles 9. novembril Tsarskoje Seloos, kuhu ilmus 17 talupoega. Ülejäänud mehed olid haiguse pärast varem kodumaale tagasi sõitnud.

A. Peterson kirjutab audientsist, et keiser võtnud saadikud vastu väga lahkesti, samuti ka tiibadjutant ja siseminister Valujev. Kuid teiste allikate andmeil on lugu hoopis teine.

Peterburis viibis samal ajal ka mõisnike huvide

eest valvel Liivimaa maamarssal vürst Lieven. Baltisõbraliku Valujevi kaudu aeti asi nõnda kaugele, et talupoegade saatkonna juht A. Peterson vahistati juba Peterburis ja saadeti kodumaale kohtuvõimude korraldusse. Siin talitati nii Peeter kui Adam Petersoniga karmilt. Pärnu maakohus mõistis P. Petersoni palvekirjade kirjutamise eest asumisele Siberisse, kuna A. Petersoni Viljandi sillakohtu poolt karistati 1-a. parandusmajaga ühes kõigi õiguste kaotamisega. Vennad kaebasid edasi ja vene senat mõistis nad õigeks.

Vürst Lieveni päeviku järgi nõustunud keiser talupoegade saatkonna vastuvõtuks ainult siis, kui saatkond ei esita mingit palvekirja. Kui aga palvekiri siiski esitatud, siis teinud keiser siseministrile korralduse uurida välja palvekirja koostajad ja asja algatajad. Vürst Lieven oma päevikus räägib ka minister Valujevi kõnelusest talupoegade saadikutega. Minister käskinud mehi minna ilusti koju. Ja ärgu nad vastust palvekirjale oodaku. Talupoegade soovid olevat valitsusvõimudel teada ja keisri arm paistvat päikesena kogu rahvale. Saadikud pidavat aga teadma, et igas kubermangus ei valitse ühesugused olud jne.

Mida siis nõudsid talupojad, et nende juhte nii karmilt karistati ja taga kiusati? Eelmainitud mälestusaktusel luges M. Ruubel ette keisrile esitatud märgukirja sisu. Talupojad nõudsid kergendust rendioludes ja eesti keelele kohta kohtuis ning trükisõnas. Nad nõudsid valitsuselt kaitset mõisnike vägivalla vastu, et viimaseil poleks õigust tõsta talupoega ta kohalt välja ja lahmida Eesti isademaad enda kätte. Ärgu pandagu kogudustele pastoreid kaela vastu koguduse liikmete tahtmist, teoorjus kaotatagu, samuti ihunuhtlus. Võetagu rahvakoolid ministeeriumi alla ja õpetatagu neis ka vene keelt.

Nagu eeltoodust nähtub, olid talupoegade ühinenud haritlased paigutanud palvekirja peale agraarküsimuste ka teisi punkte, mil üldrahvuslik tähtsus. Ja see oligi esmakordne aktsioon, kus rahva enda hulgast võrsunud haritlased ja rahva sõbrad tõmbasid ühes talupoegadega. Saatkondade läkitamine ja palvekirjade aktsioonid olid küll sotsiaalse põhiolemusega, aga need kujunesid rahva üldasjaks. Rahvas ärkas ja nõudis vabamat hingamisvõimalust igal alal.

Mehed, kes käisid saatkonna liikmeina ja juhtidena Peterburis ja said seetõttu läbi elada ränku vintsutusi, väärivad praeguspõlve suurimat tänu. Nad panid aluse liikumisele, mille tõusus kasvas ja kujunes Eesti rahvusliikumine, mis ei tähenda muud kui teevalmistamist riiklikule iseseisvusele.

Kaitsevägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner tähendas aktuse lõppsõnas, et Viljandimaa on annud südikaid rahvajuhte minevikus ja ka praegusel ajal on rida riigitegelasi pärit Viljandimaalt. See on seletatav sellega, et Viljandimaa on kodumaa jõukaimaid nurki. Selle nurga eest sõiditi juba vanasti.

PEREKONNANIMEDE MUUTMISE KORRAST UNGARIS JA SOOMES

OSKAR ANGELUS,

siseministeeriumi administratiivosakonna abidirektor

Perekonnanimede eestistamine on meil päevakorral, sellest kõneldakse laialt ja sellest on hakatud isegi kirjutama — siin ja seal mõnitatakse ja pilgatakse veidi, aga ega see asjale too kahju. Peaasi, et kirjutatakse. Eriti näib küsimus huvitavat kaitseväge ringkondi, niisuguseid ohvitserkonda kui ka üleajateenijaid. Vähemalt on niisugune mulje nende ridade kirjutajal, kel tuleb iga päev teha tegemist perekonnanimede eestistamise küsimusega.

Me oleme oma lähimaist suguvendadest — soomlasist ja ungarlasist — jäänud veidi maha selle küsimuse lahendamisel, kuid see on seletatav mitmesuguste põhjustega ja pole ka nii oluline — kui me muidugi nüüd selle küsimuse kord lahendame.

Praegu Ungaris maksev kord astus jõusse 1933. a. Seal toimub perekonnanimede muutmise sellekohase siseministri määruse alusel, mille andmise põhjuseks on määruse sissejuhatavas osas märgitud takistuste kõrvaldamise vajadus, mis seisavad ees perekonnanimede ungaristamise laiemal levikul.

Perekonnanime muutmist Ungaris, mida otsustab siseminister, võib paluda üksnes Ungari kodanik, kelle perekonnanime on kas võõrapärane, liiga laialt tarvitusel või oma tähenduselt haavav selle kandjale („annab ainet pilkamiseks“). Põhimõtteliselt ei lubata uue perekonnanimena võtta: võõrapäraseid, kahekordseid, ajaloolisi, tuntud aadlisugukondade, liiga laialt tarvitusel olevaid ja vana kirjaviisi järgi kirjutatud või „y“-iga lõppevaid perekonnanimesid.

Sellest üldreeglisest on tehtud huvitav erand: riigi- või omavalitsuse ametnik, kes vähemalt keskkooli-haridust nõudval kohal on teeninud 15 aastat ja sõjaväljal ülesnäidatud vaprusel eest on saanud autasu või „vitéz'i“ (sangari) aunimetuse või kes sõjas on saanud haavata, võib oma võõrakõlalise perekonnanime muuta vana kirjaviisi järgi kirjutatud perekonnanimeks.

Eelmainitud tuntud aadlisugukondade ja samuti liiga laialt tarvitusel olevate perekonnanimede loetelu on avaldatud eribrošüürina, mis antakse siseministeeriumi poolt tasuta kõigile organisatsioonidele, kes korraldavad perekonnanimede muutmise aktsioone. Iga asjast huvitatud isik saab soovikorral informatsiooni brošüüris loeteldud perekonnanimede kohta.

Huvitav on Ungari korras märkida seda, et kõikide võimaluste vältimiseks ning sellega ühenduses oleva ajakulutuse ärahoidmiseks soovib määrus perekonnanime muuta soovijale valida mitu (vähemalt kolm) soovivat perekonnanime, mille seast sisemi-

nister määrab sooviavaldajale järjekorras esimese vastuvõetava perekonnanime.

Abielus olev ja — vastupidiselt meil maksvale korrale — lahutatud ja lesknaine mehe järgi kantava perekonnanime muutmist ei saa paluda. Küll võib perekonnanime (s. o. ainult neiupõlve perekonnanime) muutmist paluda lahutatud naine, kel pole õigust kanda lahutatud mehe perekonnanime.

Edasi ei saa — jällegi Ungari omapärasus — perekonnanime muutmist paluda kohtulikult karistatud isik. Seejuures ei nõuta sooviavalduse esitamisel tunnistust karistamatuse kohta, samuti nagu ei nõuta (teatud erandid välja arvatud) riikkondsuse tunnistuse esitamist. Sooviavaldaja peab oma palves ainult „selgesti kinnitama, et ta oma parima teadmise järgi on Ungari kodanik ja kohtulikult ei ole karistatud“. Kui aga hiljem selgub et sooviavaldaja oma tõenduse vastaselt ei ole Ungari kodanik või sooviavalduse esitamise ajal oli juba kohtu poolt karistatud, võib siseminister tagantjärele tühistada perekonnanime muutmise.

Meil on palju kõneldud ja kirjutatud sellest, et Ungaris olevat perekonnanimede ungaristamine täiesti tasuta, isegi postmarke ei olevat vaja panna kirjale, mis viib sooviavalduse siseministeeriumi. Praegu maksva määruse järgi on asi siiski teisiti.

Määruse § 4 järgi käivad sooviavaldus ja selle lisad maksustamise alla. Sooviavalduse esitamisel tuleb maksta perekonnanime muutmise eest 2 pengöt (1,5 meie krooni), kusjuures säärane maks võetakse igalt täiskasvanult, olenematult sellest, kas esitatakse ühine sooviavaldus (ühe perekonna liikmed) või mitu. (Ametnikele on ka siin tulnud vastu, nemad maksavad ainult 1 pengö.) Ainult alaealiste laste perekonnanime muutmiseks maksu ei nõuta, kui laste perekonnanimed muudetakse ühes perekonnapea perekonnanimega. Sellele tuleb lisaks tempelmaks margistamata lisadelt (juba tempelmaksustatud dokumendid on sellest maksust vabad). Seejuures aga on võimalik maksudest vabastamine vaesuse tunnistuse ettenäitamisel — kord, mida meie vana nimekorralduse seadus (RT 52—1934) ei tunnud, mis aga on võetud kehtivasse perekonnanimede korraldamise seadusse (RT 91—1934).

Sooviavaldusi võib esitada mitte ainult siseministeeriumile, vaid ka: 1) ametnikud — oma ülemusele ja 2) teised kodanikud — perekonnaseisuametnikele, ülemkohtunikele, maakonnalinnade linnapeadele, kes kõik on kohustatud palved toimetama edasi siseministeeriumile.

Perekonnanime muutmiseks tarvilsed dokumendid on samad, mis meilgi, vahe seisab vaid selles, et määrus kohustab vastavaid ametnikke saatma tagasi teatud dokumente palujale pärast sooviavalduse otsustamist.

Määrusega soovitatakse, mis jällegi on omapärane, neile ametikohtadele ja organisatsioonidele, kes korraldavad perekonnanimede muutmist suuremas ulatuses, eraväljaandel ilmunud brošüüri, mis sisaldab 15 tuhat uut ungarikõlalist perekonnanime. Määruses tähendatakse, et raamatu hinnaks on 4 pengöt, ja ühtlasi antakse teada ka autori elukoht, kellelt saab tellida raamatuid.

Erandlik kord maksab aadlisoost perekondade võõrakõlaliste perekonnanimede muutmisel. Seda võib lubada — aadlikkuse täielise säilitamisega — ainult ungari riigihoidja. Sooviavaldused ühes täpse elulookirjeldusega, auastmeid ja aadlikkust tõendavate dokumentidega jne. esitatakse siseministeriumile.

Nagu sellest kõigest nähtub, pole Ungaris maksev kord lihtsam ega odavam kui meil — vähemalt perekonnanimede ungaristamise, resp. eestistamise osas. Just vastupidi: meie praegune kord on hõlpsam ja vähem kulukas kui Ungari oma. Uus, 1. jaanuarist 1935 maksuma hakkav, kord (perekonnanimede korraldamise seaduse § 1) aga lihtsustab veelgi perekonnanimede eestistamist, võimaldades seda läbi viia ka kohtadel ja mitte ainult siseministeriumis, ja teeb selle sootuks maksuvabaks (nimelt kaob ka seni säilinud Riigi Teatajas kuulutuse raha), mis on ka arusaadav, sest lõpuks ei sünni perekonnanimede eestistamine üksnes kodaniku, vaid ka riigi huvides.

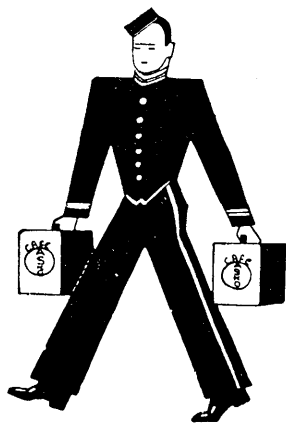
Soomes toimub perekonnanimede muutmise, resp. soomestamine, eduskonna poolt 1920. a. vastuvõetud ja presidendi poolt 23. detsembril 1920 väljakuulutatud perekonnanimede seaduse (Laki sukunimestä) ja selle seaduse alusel samal kuupäeval antud määruse põhjal perekonnanimede kohta (Asetus sukunimestä), mis mõlemad hakkasid maksuma 1. jaanuaril 1921.

Soomes perekonnanimede seadus käsitleb samuti nagu meil maksev seadus nii perekonnanimede muutmist kui ka nende andmist. (Olgu siinkohal tähenda-

tud, et nimede, s. o. eesnimede, muutmist, nagu seda võimaldab meil maksev kord, et tunne Soome ega Ungari seadused; minu teada seda võimalust säärases ulatuses nagu meil üldse mujal ei tunta, nii et seda tuleb lugeda meie korra omapärasuseks).

Perekonnanimede andmine ei huvita meid perekonnanimede muutmise küsimuse arutamisel; mainima peaks vaid seda, et Soomes maksva korra järgi antakse isikule, kes pole endale seatud tähtajaks palunud määrata perekonnanime, perekonnanimeks selle talu, sauna või muu elamu nimi, mida tema omab, või sellele nimele vastav perekonnanimi, missuguse all teda ta ümbruskonnas tuntakse (§ 4), kui säärasetl koostatud perekonnanimi ei ole liig laialt tarvitusel või ei ole tuntud sugukonna perekonnanimena. See perekonnanimede moodustamine talude jne. nimede järgi on Soomes üldse läbi löönud, eriti perekonnanimede soomestamisel. Meil, kahjuks, on asi teisiti, meil kombineeritakse perekonnanimede eestistamisel kunstlikke perekonnanimesid, otsitakse ja vaevatakse pead ja tagajärjeks on säärased magusamaigulised leiutused nagu „Mustpea“, „Lilleoja“, „Roosipõld“, „Orumäe“, „Rahumaa“, „Metsjärv“ (vrd. saksa perekonnanimesid „Schwarzhaupt“, „Blumbach“, „Rosenfeld“, „Talberg“, „Friedland“, „Waldersee“) või „Luulelo“, „Luigetee“, „Rahuaasta“, „Loojaloidu“, „Meresina“, „Koiduvalg“ jne.

Perekonnanimede muutmist otsustab maahärra. Vastava sooviavaldusega tuleb pöörduda selle maakonna maahärra poole, kus paluja sünd on kantud kiriku-raamatusse. Maahärra ei või uueks perekonnanimeks määrata perekonnanime, mis on liig laialt tarvitusel, samuti ka mitte tuntud sugukonna perekonnanime. Sellest üldreeglist (§ 9) on seadus teinud erandi. Kui paluja esivanemad on kannud palutud uut perekonnanime ja selle hiljemalt kuidagi muutnud, võib järeltulija saada tagasi esivanemate perekonnanime hoolimata sellest, et see on laialt tarvitusel või et seda kannab mõni teine, tuntud sugukond. Maahärra ei või lõpuks määrata uueks perekonnanimeks halvakõlalist või soome keele õigekirjutuse reeglite vastaselt kirjutatud perekonnanime.

CAFÉ „ASKO“

VIRU T. 13. ÜLD. TELEF. 467-62.

TELLIGE KOHVIK KOJU

TELEFONIL 461-64!

HINNAD HARILIKUD.

KÕIKSUGU PAGARI- JA KONDIITRISAADUSTE
TELLIMISTE VASTUVÕTT JA KOJUSAATMINE.

Maahärra eitava otsuse peale palutud uue perekonnanime määramises võib kaevata kõrgemale administratiivkohtule 60 päeva jooksul vastava teate kättesaamise päevast arvates.

Perekonnanime muutmise soovist antakse paluja kulul teada ametlikes lehtedes ja mõnes kohalikus loetavamas ajalehes. Need kuulutused avaldatakse ajalehtedes ja ametlikes lehtedes iga veerandaasta esimeses numbris. Vastuvaidlusi võivad asjast huvitatud isikud maahärrale avaldada 60 päeva jooksul, arvates vastava kuulutuse ilmumisest ametlikus lehes. Perekonnanimede määruse § 7 järgi on maahärra kohustatud pärast selle tähtaja möödumist otsekohe võtma otsustamisele perekonnanime muutmise palve.

Soome korra huvitav omapärasus seisab selles, et isik, kes on saanud endale uue perekonnanime, on kohustatud ise sellest teatama vastavale kogudusele perekonnanime märkimiseks kirikuraamatuisse. Kui isik ühe aasta jooksul ei ole seda teinud, arvates maahärra poolt tehtud otsuse kuupäevast, tühistub otsus automaatselt. Meil teatavasti maksis umbes samasugune kord perekonnanimede panemisel Petserimaal ja Naroova tagustes valdades. (Määrus Petserimaa ja Naroova taguste valdade elanike perekonnanimede seaduse teostamise kohta § 6, RT 58 — 1921.) Tagajärjeks oli see, et mitmed kodanikud, kellele määrati perekonnanimi, ei teatanud perekonnanime panemisest vastavale kogudusele, mistõttu juhtub segadusi Petserimaa ja Naroova taguste valdade perekonnanimedega. Muidugi on olukord siiski teine, kui isik ise soovib oma perekonnanime muuta: ta püüab hoolitseda selle eest, et kõik perekonnanime muutmise seoses olevad toimingud täidetakse, kuid sellest hoolimata on küsitav, kas niisugune kord on kõige otstarbekohasem, liiatigi veel seetõttu, et uue perekonnanime tegelikult tarvitusele võtmise aeg kipub minema segi.

Omapärane on Soomes ka protesteerimise kord uute perekonnanimede võtmise, resp. määramise asjus. Meil kehtiv seadus ei tunne üldse protesteerimist uue perekonnanime vastu, kui see on määratud isikule (kas oma soovil või, seesuguse puudumisel, siseministri poolt), kel puudus perekonnanimi. Soomes võib igaks, kes „arvab, et teine on seadusevastaselt saanud tema perekonnanime“ kas andmise (§ 7) või muutmise (§ 12) korras, selle vastu kohtus protesteerida ühe aasta jooksul, arvates ajast, millal ta on asjast teada saanud. Kui kaebust pole esitatud viie aasta jooksul, arvates sellest päevast, millal uus perekonnanimi kantud kirikuraamatuisse, kustub kaebeõigus.

Perekonnanime muutus maksab samuti nagu meil alaealiste laste kohta. Alaealise ja samuti, kui selleks on eriline põhjus, vaimuhaige perekonnanime võib muuta hooldajate palvel. Lahutatud naine on õigustatud tarvitama oma endise mehe perekonnanime. Ta võib ka muuta perekonnanime, kusjuures neiupõlve perekonnanime tagasisaamiseks on ette nähtud eriline lihtsustatud kord. Üldises korras võib ta oma endise mehe perekonnanime vahetada sootuks uue vastu.

Soome perekonnanimede seadus määrab lõpuks (§ 16) veel, et isik, kes võtab endale või muudab oma

olemasoleva perekonnanime vastava loata, langeb karistuse alla. Kohus võib isikule, kes on hakanud tarvitama perekonnanime, mida talle pole antud seatud korras, keelda seda perekonnanime edaspidi tarvitada.

Kui uus või muudetud perekonnanimi on kantud kirikuraamatuisse, kuulutab õpetaja sellest kirikus ja teatab sellest ühtlasi politseile, kes peab hoolitsema selle eest, et vastav kuulutus pandaks välja vastava omavalitsuse teadaannete tahvlile. Kui õpetaja on märkinud võetud või antud perekonnanime või perekonnanime muutmise kirikuraamatuisse, peab ta sellest otsekohe teatama asutusele, kes peab eelkaristatud isikute nimestikku, kui ta ei ole kindel, et vastava isiku perekonnanime sellesse nimestikku kantud ei ole.

Seaduse § 15 ja määruse § 13 tähendavad, et kõik eeskirjad, mis käivad kirikuõpetajate kohta, maksavad üldse usuliste ühingute ja perekonnaseisusametnike kohta.

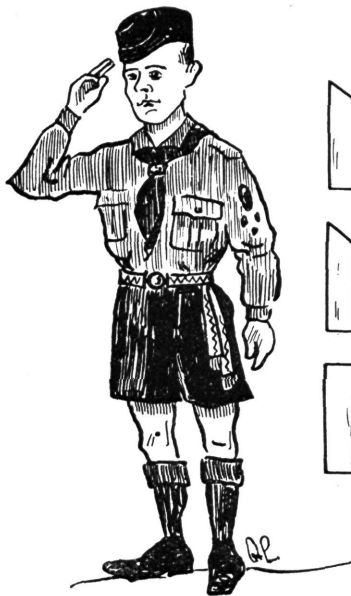
Suuri makse Soome seadus ei tunne, kuid maksuvaba perekonnanimede muutmine, resp. soomestamine ka ei ole. Nagu juba eelpool tähendasin, tuleb soovivaldajal kanda kuulutuste kulud. Pealeselle peab soovivaldaja, kui ta perekonnanimi on muudetud ja see muudatus on hakanud maksma, tasuma teatud maksu tunnistuse eest uue perekonnanime kandmise õiguse kohta. See maks pole küll suur ja sellest võib pealegi soovivaldaja vabastada üldise korra järgi, mis maksab tunnistuste eest maksu võtmisest vabastamise kohta.

Hüütakse rahvajuhtide pukist:

tuleb kokku osta kodumaa rukist,
see tagab rahvamajanduse edu,
takistab välismaa vilja sissevedu,
annab igale leivapätsile pikkust,
jõukust riigile, rahvale rikkust.

Õige see nõu, ei saa seda laita,
kuid ükski see moodus meil siiski ei aita,
vaja on lüüa tugevamat lårmi:
kodumaa leiva kõrval tarvitaige ka kodu-
[maa riidevärvi!]

Meil riidevärvest, nagu teada varem,
on „STAR'i“ külm- ja soevärv kõige
[parem!!!]

MEES MEESTE RIDADES

Noored, üle vaba kodumaa, me võime olla rõõmsad ja uhked, et oleme suutnud neli aastat tegutseda mehena meeste ridades auks ja kasuks isamaale. Pühima tundega oleme töötanud õilsaks pidada meie noorkotkalikke kõrgeid sihte ja aateid, et täita oma kohust oma Eesti isamaa vastu. Jah, tõesti me lubame noorkotkastena saada tublideks eestlasteks, sest edaspidi nõuab meilt isamaa vastutusrikast tööd ning meie päralt on tulevik.

Neli aastat tagasi, enne noorte kotkaste üksustesse koondumist, ei mõistnud meie praegused noorkotkad arvatagi, kui hästi meid noorkotklus kasvatab ja usinalt töösse virgutab, kuid siiski oli meil suur iha lüüa kaasa sellele liikumisele. Mäletan, kuidas minu kodukohas 1930. aasta kevadel keegi agaramaid kaitseliitlasi organiseeris noorkotkaid nende loomispäevadel. Olin tol ajal niivõrd noor, et ei vastanud vanadusnõudele, kuid noorkotkaks olla oli minu esimene südamikem soov, sest minugi rinnus tuksus eestlase veri ning ma tahtsin kasvada vapraks Eesti pojaks, kes on alati valmis ka suurimaid ohvreid tooma isamaa auks.

Alles siis, kui me 1930. aasta novembri lõpul saime tutvuda noorte kotkaste põhimäärustega ja pealeselle veel mitmesuguste juhenditega, tärkas meil, noortel, veel suurem huvi, et rakenduda agaralt töösse.

Astudes algajaina noorkotkaiks kandsime suure lugupidamisega oma kuue rinnal põhjakotka kujulist märki alloleva lindiga, mil pealkirjaks „Alati valmis“. Me ei suutnud iialgi unustada, et oleme alati valmis. Õppisime agarasti noorkotkalist tarkust ja nüüd on see annud viljakandvaid tagajärgi. Nende möödunud nelja tegevusrikka aasta jooksul oleme suutnud palju korda

saata; võime auväärse noorkotka märgi asemel kanda koguni vormi, mil mitmed noorkotka järgukatsete märgid, mõnel agaramal poisil on varrukas eriala märkidest kirju, ja mõne eriti usina poisi vasaku rinnatasku volti ehib isegi noorkotkaline hoolsusmärk. See on ainult väliselt, kuid hingeliselt oleme palju isamaalikumad kui ennem. Iga kodanik peaks teadma noorkotkluse tähtsusest, mida võiks alla kriipsutada just igakülgselt abivalmis olekust. Nii näiteks sõjaajal on tähtis ülesanne meie sanitaar-, pioneer-, koka- ja ka sidealal, millega meie, noored, saame kergesti toime ning milleks ei tarvitse töösse rakendada täisjõulisi mehi, kes pidevamini suudavad võidelda lahinguväljadel.

„Palju veel tarvis on agaramaid poisse noorte kotkaste peres, kuid ega meie muud ei kiida ka kui oma kallist kodumaad.“ Võime olla tänulikud, et teist sellast organisatsiooni kui Noored Kotkad enam ei leidu. Me ei või mööda saata päevagi, mis ei oleks ohverdunud isamaa kasuks.

Noorte Kotkaste neljandal aastapäeval olgu tänatud kõik meie organisatsiooni loojad ja juhid.

Isamaa, võta meid noori oma õilsateks poegadeks ja lase meil kasvada mehena meeste ridades sinu auks, vaba Eesti! Anna meile julgust, jõudu ja vahvust, et olla alati valmis ja täita oma kohust oma Eesti isamaa vastu!

Isamaa auks ole valmis!

Alati valmis!

Edgar Kilik, noorkotkas.

KOOLI ÕPPETÖÖ VÕISTLUS ON JÄLLE HOOS

Üks rändauhind on rivist välja löödud

Riigivanema rändauhind skautlikele organisatsioonidele õppeusu-
se ergutamiseks

Hariduse- ja sotsiaalministri
rändauhind Noorte Kotkaste
peastaabi võistlusele eesti
skautlike organisatsioonide
õppeusu- se ergutamiseks

Nagu juba varem teatatud, korraldab Noorte Kotkaste peastaap igal aastal kõigi eesti skautlike organisatsioonide vahel kooli-õppetöö võistluse. Võistlejad üksused registreeruvad sügisel ja esitavad kõigi oma õpilaste koolitunnistuste ära kirjad kevadel hindamiseks. Nende järele määratakse kindlaks iga õpilase keskmine punkt ja kokkuvõttes üksuse-rühma keskmine punkt. Parima punkti omandanud rühm saab riigivanema rändauhinna ja järgmisele on rändauhind haridus- ja sotsiaalministrilt. Rändauhinna jäävaks omandamiseks peab seda võitma kolm korda järjest või kaks korda vaheldumisi.

Seni on riigivanema rändauhinna võitnud: 1929/30. õppeaastal Tartu noorseppade malev (praegune Tartu noorkotkaste poeglaste gmn. rühm), 1930/31. a. Põltsamaa noorseppade malev, 1932/33. a. kodutütarde Järva ringkonna Ambla rühm ja 1933/34. a. Tartumaa noorkotkaste Leedimäe haukapere. Nagu näha eeltoodust, on rändauhinna teekond olnud pikk ja seni ei näi kellegi olevat kalduvust selle jäävaks võitmiseks. Küll aga on selle võistluse teine auhind märksa rutem rivist välja löödud. Juba enne võistluse noorkotkaste peastaabi korraldusse minekut langes II auhind — öökulli kuju — omanduseks Tallinna noorseppade malevale. Kui pärast aastast vaheajaga Noorte Kotkaste peastaap võistlust jatkas, saadi seekord haridusministrilt väärtuslik auhind — pronksist reljeef. Võitjaks osutus Viru noorkotkaste Erra rühm 1932/33. õppeaastal, ja aastase võidurühmas viibimise järele — uuel võistlusel 1933/34 — langeski see teiskordselt võidetuna jäävalt Erra rühmale. Huvitav oleks teada, kas meeldis auhinnale Erra poiste juures või meeldis poistele auhind. Arvatavasti on süm-
paatia vastastikune...

Noorte Kotkaste peastaap võib praegu vaadata võistluse kolmandale aastale, mis-
puhul lubatagu esitada mõningaid paral-
leele. 1932/33. a. võist-
lusele registreeris end
30 noorkotkaste ja ko-
dutütarde üksust. Too-
kord olid kodutütred
oma noorusele vaata-
mata võidukad. Seda
tunnustusväärsemad
olid võitja — Ambla
rühma — teened, et
tema ainsana kodutü-

tarde rühmadest täitis võistlustingimuste nõuded, kuna ülejäänud 4—5 kodutütarde rühma vormilistel põhjustel ei saadud võistlusele lubada. Noortest kotkastest vastas ülesseatud nõudeile 9 rühma. Registreerunud rühma-
dest jätsid andmed kevadel üldse esitamata 14 üksust, seega peaaegu pooled. Ka järgneval 1933/34. aastal on jäetud esitamata andmeid 70 registreerunud rüh-
mast 34, nende hulgas 24 noorkotkaste, 8 kodutütarde, 1 gaidide ja 1 skautide üksus. Võistlema pääsis 16 noorkotkaste-noorhaugaste ja 10 kodutütarde üksust. Puudulikult andmeid esitanuid oli aga suhteliselt juba märksa vähem: 6 noorkotkaste ja 4 kodutütarde üksust langes zürri otsuse põhjal võistlusest välja. Käesoleva aasta võistlusele on registreerunud 112 üksust, seega võrreldes 1932. a. registreerimisega peaaegu neljakord-
selt. Nendest on noorkotkaste rühmi 66 ja haukapere-
sid 10 (seega ümarguselt üks viiendik tegutsevatest noorte kotkaste üksustest), kodutütardelt 30 üksust, skautidelt 5 rühma ja gaidide 1 rühm. Rõõmustav on eriti viimane nähtus — skautide-gaidide kaasatulek, keda juba 1929. a. saadik kutsuti asjatult. See näitab, et koostöösse sammumiseks on väljavaateid siiski juba olemas.

Arvestades registreerunute suurt arvu on Noorte Kotkaste peastaap eelolevaks võistluseks otsustanud välja panna koguarvus kuus rändauhinna. On pöördu-
tud vastavate isikute poole, kust ka on saadud põhi-
mõtteline nõusolek. Rändauhinnad jaguneksid I, II, III, V, VII ja XIII kohale tulijate üksuste vahel.

Kooliõppetöö võistluse võitja 1933/34 — Tartumaa noorkotkaste Mustvee malevkonna Leedimäe haukapere, kelle keskmine punkt oli 4,01 (võimalikust 4,5)

SUURTÜKI- JA RATSAMEHED

NEERUTI MANÖÖVRIS

Manööver on suurtükimeestele katseks suurtükiväe osade ja ka patareide üksikute erimeeskondade koostöös.

Manööver oma vältel annab suurtükimeestele õpi-seid ja kogemusi nende lahingulises tegevuses.

Manööver kriipsutab alla ja loob kauni pildi hästi väljaõpetatud ja eeskujulikust suurtükiväe üksusest.

Manööver toob ka päevavalgele puudused ja nõrgad kohad — augud väljaõppes.

Kaitseliidu suurtükiväe üksuste väljaõppe eesmär-giks on nende üksuste ettevalmistamine ja kindlate os-kuste ning teadmiste omandamine tarvilisimate üles-annete täitmiseks lahingutegevuses. Korraldades eri-alalisi õppusi rea aastate jooksul suurtükimehed on saa-vutanud oma väljaõppes tunduvald tagajärgi. Suur-tükiväe patareide meeskonnad patarei lahingutegevusel suuremalt osalt teavad, kuidas tegutseda, kuid tegut-semine ise nõuab viimistelemit. Vähe on sellest, et osatakse tegutseda, vaid patarei erimeeskonnad pea-vad täitma oma kohuseid soravalt-automaatselt. Ainult siis võib patarei tegevus lahingus olla edukas. Koos-töö drill igal suurtükimehel lahingutegevuse alal nõuab püsivaid praktilisi harjutusi.

Kaitseliidu suurtükipatareide meeskonnad koosne-vad üksikuist erimeeskondadest, nagu juhtivad peali-kud, suurtükinumbrid, suurtükisõitjad, telefonistid, luu-rajad ja vaatelejad. Nende meeskondade õppekava ja õppeainete käsitlemise ulatus on erinev. Kohalikest oludest tingituna nendele meeskondadele on korralda-tud eriõppusi ja neid on ette valmistatud suurtükiväe üksuse — patarei — koostöök.

Manöövril peab iga patarei mees olema oma kohal. Üksikute meeste oskamatus, viivitus või valesti tegut-semine on nagu „kaigas kodarate vahele“, mis halvab kogu mehhanismi tööd.

Neeruti manöövril võttis osa 10 kaitseliidu pata-reid. Nende patareide lahingutegevus kokkuvõttes an-nab kujuka pildi Põhja-Eesti suurtükimeeste väljaõp-pest ja võimeist. Tehes kokkuvõtet võime märkida hul-galiselt ilusaid momente suurtükimeeste tegevusest ja eeskujulikkust töötamist. Kuid ka vigu ei tehtud vähe. Et saada kasu manöövril täiel määral, peame olema eriti tähelepanelikud vigade jälgimisel, vigade põhjuste selgitamisel ja neist järelduste tegemisel. Vigade na-jal õpime.

1. Patareide kogunemine manööv-risse. Kogunemine manöövril — sõit raudteel — on suurtükimeestele täiesti omapärane ja eriline õppus. Et edukalt tegutseda, suurtükimehed peavad omama oskusi ja kogemusi raudteel peale- ja mahalaadimisel.

Kahurite asetamine platvormidele, hobuste ja voori pai-gutamine vaguneisse, optiliste ja sideabinõude hoolda-mine sõidu vältel — kõik see nõuab otstarbekohast töö-jaotust, eriti aga praktikat.

Sõit manöövril ja tagasi sündis korrapäraselt. Pealelaadimisel olid vanemad, kogenenud, kaitseliitla-sed abiks nooremaile, kelledest paljud said siin esimesi õppetunde laadimiskunstis. Pealelaadimise õppusi pea-vad kõik kaitseliitlased jälgima suure hoolega. Sel alal omandada õpiseid teoreetiliselt on võimatu. Praktilisi eriõppusi korraldada on raske. Ainult sõidud manööv-risse ja sealt tagasi on ainsaiks õppetundideks raudtee-liikumise alal.

Üldiselt olid korralikult peale laaditud kõik suur-tükid, traktorid, veoautod ja voorivankrid. Ka hobuste vagunid olid sisustatud ja korraldatud määruste koha-selt. Tähelepanu väärrib asjaolu, et suurtükiosade pea-lelaadimine Rakvere jaamas manöövril tagasisõidul sündis pikkade sildade abil, kusjuures pealelaadimine viidi läbi kiiresti ja korrapäraselt. Sõidul raudteel pa-tustati, kuid väga vähesel määral. Näiteks ei peetud silmas veomäärustiku § 351 nõudmisi, missugune nõuab mahalaadimise hõlbustamiseks sihtjaamas, et sihtjaama eeljaamas eseloni ülem teataks sõidu lõpust, ja mees-konnad valmistuvad mahalaadimisele, pannes hobustele valjaid pähe, pakkides asju jne. Peale- ja mahalaadimisel õnnetusi ei juhtunud, kui jätta arvestamata õn-nelik õnnetus Tapal hobuste vagunist väljatoomisel.

2. Patarei rännak. Manöövril patareisid veeti hobustega, traktoritega, autodel ja autode järel suurtükikärul. Olenedes liikumis- ja veovahendeist pa-tareide tegevus oli mitmel puhul piiratud. Näiteks autodel liikuv patarei ei saanud asuda positsioonile viletsate teede rajooni, kuna hea tee ääres oli sellase patarei positsiooni valik äärmiselt piiratud, sest au-tode liikumine välispool teid on sügise pehme maas-tikuga võimatu. Traktoriveoga kahurite edasitoime-tamine sündis aeglaselt, eriti kõvaldel kiviteedel. Ho-bustega veetavatel patareidel oli osaliselt puudulik veo-rakmete passimine, mille tagajärjel hobuste rinnad ja turjad olid hõõrutud. See eksitus või hooletus on andeksandmatu! Kui inimesel, kes suudab oma häda kurta, saabas hõõrub jala katki, siis pöördub ta arsti-abi saamiseks arsti poole, hobune peab aga edasi vaev-leva. Palju patustati rännakuil ka rännaku distsipliini vastu. Mehed lahkusid oma kohtadelt; ei hoitud määratud kaugusi ning hobustega veetavates patarei-des ei teostatud küllaldast järelevalvet rakendihobuste ühetaolise veo üle. Hobuste hooldamine jättis kohati soovida: nii istus sidevankrile kaugelt rohkem kaitse-liitlasi kui ühe hobuse jõud seda kannab. Moondamine

rännakul oli viidud läbi, kuid kahjuks mitte igal pool. Moondamine rännakul omab suure tähtsuse, eriti siis, kui vaenlane ähvardab lennuväega. Ei või patareiga jääda peatuma kesk lagedat välja, kui ees 200—300 meetri kaugusel asetseb mets või puiestik, mis pakub häid moondamise võimalusi. Rännaku harjutusi peab patareides viima rohkem läbi. Ainult harjutus loob meistreid.

3. Patarei positsioonile asumine ja lahkumine positsioonilt. Patarei positsioonile asumine koosneb mitmest momendist, millised erinevad üksteisest. Kõigepealt teostatakse positsioonilure. Selgitatakse, kas teatud positsioon võimaldab antud lahinguülesande täitmist või mitte. Selle järele luuratakse patarei positsiooni organiseerimise võimalusi. Määratakse suurtükkide kohad; sidemeeste asukoht; eelikute positsioon; patarei lähema kaitse asukoht ja ülesanne ning määratakse positsioonile asumise moodus. On tarvis luurata eraldi iga kahuri sõidutee oma laskekohale jne. Selle töö läbiviimiseks iga mees peab teadma, mis on ta ülesanne ja kuidas ta seda ülesannet peab täitma. Patarei välja sõites positsioonile algab kahurite suunamine, kaevumis- ja moondamistöde läbiviimine.

Patarei positsioonile asumine peab sündima ladsalt lühikeste, selgete käskluste järele, ilma askelduseta ja kärata. Muidu valitseb siin virr-varr. Samuti korrapäraselt, täpsete käskluste järele, peab sündima ka positsioonilt lahkumine.

Positsioonile asumist ja sealt lahkumist kaitseliidu patareid peavad veel palju harjutama. Vähe on vastavate käskluste päheõppimisest ja teadmisest, kuidas tegutseda antud käskluse kohaselt. Seda ala tuleb harjutada ainult praktiliselt. Kõige soodsam on need harjutused viia läbi suvilaagreis, patareide laskeharjutusil ja ka manöövril. Möödunud manöövril paistis silma, et mitte igal pool pealikud ei olnud omandanud vastavaid käsklusi patareide positsioonile asumisel ja sealt lahkumisel. Ka suurtüki veeretamiseks „Suurtükiväe eeskirjas I“ toodud käsklused on veel kohati võõrad, hoolimata sellest, et see määrustik on juba pikeemat aega kaitseliitlasil kasutada. Selle vastu patustati.

4. Laskeandmete arvutamine ja tulistamine. Patareidel tuli tegutseda Neeruti manöövril välisõja olukorras. Ülesanded patareidele ei olnud liig keerulised ja nende lahendamine pidi olema suuremalt jaolt teostatav kõigi pealike poolt. Tegutselisel paistis silma, et patareide positsioonile asudes laskeandmete arvutamine oli suuremalt osalt liig aeglane, kusjuures ainult üksikud seda tegid ruttu. Osati arvutada, kuid see töö tundus võõrana. Massilisi vigade tegemisi ette ei tulnud, küll aga juhtus eksimisi. Näiteks eksiti suuna seadega 36° jne.

Patareide tulistamisel ilmnes, et pealikud on suuremalt osalt omandanud laskereeglid „Suurtükiväe Eeskiri V“ kohaselt. Kuid palju on veel tarvis siin tööd. Laskmist peab harjutatama praktiliselt. Ainult sel viisil võib õppida kätte laskmise. Meie laskemoona normid ei võimalda õppida kätte laskekunsti suurtüki

laskeharjutusil. See nõuaks liig palju laskemoona ja neid kulusid ei jõua kanda. Seepärast laskeharjutus suurtüki harjutuslaskemoonaga on kontroll klassis omandatud õpiseile. Kõik õppused sel alal teostatakse laskekastil klassis. Iga laskja pealik peab enne mitu korda klassis rahuldavalt sooritama laskekastil laskeharjutuse ja alles siis ta võib seda laskeharjutust maastikul viia läbi.

Patarei tulistamisel käskluste andmine peab sündima täpselt „Suurtükiväe Eeskirja I“ patareiõppuse osas toodud muustrite kohaselt. Need käsklused omandatakse täpselt suurtükinumbrite, suurtükipealike ja telefonistide poolt. Pealikuil siin on eksimine lubamatut.

Numbrite töö oli üldiselt hea. Numbrid olid enam-vähem drillitud ja manöövrilks ette valmistatud. Tehti üksikuid vigu, kuid üldiselt võib numbrite tööga jääda täiesti rahule.

5. Side. Kaitseliidu patareidel on tarvitada telefonisideme alal induktorlikud välitelefoni aparaadid. Patareides on loodud sidekomandod, millised jagunevad sidetöökondadesse. Kuna patareide koosseisud ei ole suured, siis ka patareide sidemeeskonnad on vähemad kui seda nõuab lahinguolukord. Telefonistid tunnevad telefonisideme asjandust hästi. Sedasama näitas ka manööver. Kuid peale aparaadi ja kaabli tundmise sidemehed peavad oskama orienteeruda maastikul ja liikuda kaardi järgi ning leida maastikul kaardil tähendatud punkte. Viimase teostamisel manöövril tuli ette juhus, kus patarei pealik käskis viia sideme kaardi järgi määratud punkti. Asunud ise hiljem tähendatud punkti maastikul, ta ootas seal ja otsis selle ümbruses tervelt 3 tundi oma sidet. Sidemehed olid eksinud. See ala nõuab märkimist ja, kus vaja, seal harjutamist.

Sidevarustus patareides nõuab kõikjal korraldamist. Pealeselle on tarviline, et igas patareis oleks kohal oma sidevarustus. Igas patareis peab olema vähemalt 8 kilomeetrit kaablit ja 5 korras telefoniaparaati. Manöövril sideabinõude alal tuli ette palju puudusi. Oli aparaat korras — oli kaabel rikis, ja vastupidiselt. Aparaatides esines igasuguseid vigu, eriti hädas oldi elementidega. Kaablil polnud isolatsioon või viimane oli kohati nõnda kulunud, et andis lühihendusi või maahendusi. Ka sõlmed kaablis jätsid soovida. Peab siiski mainima, et oli ka patareisid hea sidevarustusega.

Käskluste edasiandmiseks on vaja harjutada rääkima nõnda, et jääksid ära kõik seletamised ja arutamised, kuna telefoniga antakse edasi käsklused ja teatavad korraldused. Kõne distsipliin lonkas kohati.

Arvestades seda, et side omab patarei lahingtegevuses esmajärgulise tähtsuse, tuleb side kordaseadmisele pöörduda eeskätt ja erilist tähelepanu.

6. Koostöö jalaväega. Koostöö jalaväega jättis peaaegu kõikjal soovida. Osalt oli see tingitud vastavate koosseisude puudusest, osalt telefonisideme nappusest. Tihtipeale jalaväe osad asusid lahingusse suurtükile toetuseta. Ka patareide juhid ei osanud kohati pakkuda oma abi ja teha sel alal vastavaid

ettepanekuid. Patareid, kes ise olid halvatud sidevarustuse puudumisel, jäid tihtipeale hiljaks oma tulega jalaväe aitamisel. Oli ka juhtumeid, kus patareid tulistasid asulaid, kus oma väed (jalaväe osad) asusid sees. Lahingus oleks see end valusasti tunda annud. Koostööle jalaväega peab pandama rohkem rõhku. Seejärel on soovitatavad ühised õppused jalaväega. Kõik patareide laskeharjutused peavad teostuma taktikalisel foonil. Suvilaagreis on soovitatav teostada suurtüki laskeharjutusi koos jalaväe üksustega.

7. Mõningaid tähelepanekuid. Huvi-
tavaid pilte manöövrilt pakuvad vahekohtunike erapooletud hinnangud. Näiteks üks sinise poole vahekohtunik toob patarei meeskonna takistatud tegevuse iseloomustamiseks asjaolusid, mis ei oma sugugi vähest tähtsust: „Patarei väljasõidu eel sündis meeskonna jaotamine ametkohtadele, millest oli tingitud säärane nähtus, et inimene sattus seesugusele kohale, missuguseid kohuseid ta ennem üldse ei olnud täitnud. Manöövril tegevuses olnud suurtükiülema polnud varem üldse suurtükiülema tegutsenud, seepärast olid need manöövril ka ainult moepärast...“

Üldiselt peab manöövrilt järeldama, et malevlased panid välja oma parima, olles alati teguvalmis. Oli ka juhtumeid, kus malevlased heatahtlikult püüdsid pealikule nõuga kaasa aidata nende ülesannete lahendamisel. Alati ja igal pool oldi valmis pealike kätte ja korraldusi otsekohe täitma. Iseloomustava hinnangu malevlaste töövalmisoleku kohta annab noor kaitseväge juht, kes esimest korda kaitseliidu üksustega koos tegutses: „...Meeskonna auks peab aga ütleva, et tal ei puudunud see populaarne „hea tahe“. Eriti seal, kus oli vaja mängu panna kehalist jõudu, oli iga mees väljas kolme eest!..“

Ratsamehed manöövril.

Ratsamehed võtsid Neeruti manöövrilt osa kahe eskadroniga — kummalgi poolel üks eskadron à 80 ratsanikku. See arv annab hea tunnistuse ratsameeste suhtumisest manöövrile, mis sundis neid võtma tõsiselt ja teadlikult manöövri õppusi. Ratsamees lahkus kodus ise mitmeks päevaks ühes oma hobusega. Peale ratsanike olid veel kohal jalgratturid, kes koos ratsanikega täitsid ühiselt manöövri ülesandeid.

1. Ratsahobuste koosseis. Mis puutub hobuste materjaalisse, siis peab siin tunnistama, et see oli täiesti rahuldav. Siiski ligikaudu 10% koosseisust oli kaasa võetud vanu ja nõrku hobuseid. Üks neljandik hobuseid vastas siiski rahuaegse kaitseväge ratsahobuste materjaalile. Muidugi leidis ka üksikuid loomi, kes näisid paremana kui kaitseväge harilikud ratsahobused.

Ratsakaitseliitlane kasutab oma hobust põllutöö juures. Seepärast on ta hobune eeskätt veohobunetööhobune. Loomulik, et sellele hobusele on võimatu esitada neid nõudeid, milliseid esitatakse ratsahobu-

sele, kes on treeningus iga päev. Kõigest hoolimata täitsid hobused oma ülesande hästi.

On soovitatav ja tarviline, et ratsakaitseliitlaste hobused saavad rohkem ratsasõidutreeningut. See teeks ratsanikele teise hobuse alla. Muidugi võib treenida hobust ratsasõiduks seal, kus majapidamine seda lubab. Parimal juhtumil võib soovitada, et iga ratsakaitseliitlane sõidaks rohkem oma tööhobusel, tarvitades hobust sadula all igal võimalusel ja juhul.

2. Ratsavarustus. Halvema pildi jätsid juba ratsarakmete komplektid. Leidus küll palju täiesti rahuldavaid komplekte, kuid suurem osa oli kaunis halvast seisukorras, iseäranis sadulapaunad. Mehed olid kodusel teel muretsenud endile omapäraseid paunu ja asetanud neid kuidagiviisi sadulaile, kuid see oli hädaabinõu, ja, nagu võis tähele panna, puudus mees-
tel võimalus muretseda endale paremat ja kallimat ratsavarustust. Ratsavarustus ei tohi olla korratu, sest vastasel korral, hobuste vähegi suurematel pingutustel (mida möödunud manöövritel üldse polnud), võib suur protsent hobuseid rivist välja langeda seljahõõrumiste ning pigistuste tagajärjel. Üksikul juhtumil esines ka oskamatus hobuste saduldamises, nii tekkide sadula alla aetamises kui ka sadula vöörihmade kinnitamisega.

3. Väljaõpe. Ratsasõidu oskuslik külg oli väga mitmekesine. Leidus mehi, kes võivad kuuluda ratsasõidu alal n.-n. eriklassi, kuid on ka neid, kes teevad ratsasõidu alal esimesi samme. Viimane asjaolu on tingitud sellest, et kaitseliidu ratsaüksused on komplekteeritud kõigist väeliikidest nendest kaitseliidu liikmeist, kes tunnevad huvi ratsaasjanduse vastu ja kel on võimalus ratsa sõita. Koosseisudes on muidugi noori algajaid kaitseliitlasi, kel kaitseväge sundaja teenistus veel ees. Manöövril paistis silma, et mõnele oli ratsasõit koguni raske ja ta oleks vist meelsamini kõndinud jala. Üldine nähtus oli, et ratsa on vähe sõidetud, millest tuli ka, et meestel jäid istmed valusaks ja jalad kangeks ka lühikeste kauguste järele. Sellest on osalt ka tingitud istaku halb väljanägemine ja juhtimise oskuse puudumine. Taktikaline väljaõpe jätab kõige enam soovida. Peaaegu iga mees talitas oma parima arusaamise järgi. Suurimaks puuduseks oli see, et pealikud ei osanud oma mehi (piilureid) juhtida ja neile ülesandeid anda.

Harilikuks korralduseks oli: „Malevlane N., sõitke kohe ette.“ See asjaolu oli tingitud osalt sellest, et mitmed pealikud olid teistest kutseliikidest, ning osalt selle tõttu ratsaluuretegevus oli neile päris võõras. Ratsarivi alal on mõned üksikud ratsakaitseliitlased omandanud uue ratsarivi määrustiku põhimõtted, kuna üldiselt ratsameeste perele on nad praegu veel võõrad. Ka need üksikud ratsakaitseliitlased ei oma neid põhimõtteid täieliselt, sest selleks puuduvad eeskirjad. On väga vajaline, et kaitseliitlasile antaks juba lähemal ajal välja „Ratsaväe eeskiri“ ratsa koondrivi ja lahk-
rivi õppuste teostamiseks.

J. L.

Kaitseliidu suurükimeeste vormiriietuse kavand

Viimasel ajal on asjaomastes ringkondades pandud aktiivselt liikuma mõte „kõik kaitseliitlased mundrisse“. Ühes sellega arutatakse kaitseliidu vormiriiete muutmise küsimust. On isegi töötatud välja üksikute vormiriietuse artiklite muutmise kavandeid.

Enne kui asuda eelnimetatud vormikavandite muudatuste juure, seame üles küsimuse, kas meie praegune vormiriietus on niivõrd halb, et ta tõesti vajab põhjalikku muutmist ja ümbertegemist, ja kas praegune moment on küllalt otstarbekohane vormiriietuse muutmise küsimuse ülestõstmiseks.

Püüdes vastata ülesseatud küsimustele toome siinkohal arvustuse praegusele ametlikult maksvale vormiriietusele, mis on avaldatud „K. K.“ nr. 14 1932. a. Vormiriietuse väljatöötamisel oleme seotud riide koega ja riide värvinguga. Praegu tarvitada olevast riidest on otstarbekohane valmistada vaid kinnise kraega kuube. Pealegi on kinnise kraega kuub alati praktilisem kui lahtine igasuguste „lipsude“ sidumisega. Kuue krae ei või aga olla liig kõrge ja liig kitsas, vaid ennem madalam ja maha keeratud.

Ei saa ka mööduda mõnedest vähematest pisiasjadest vormi juures, nagu seda on näiteks nõöbid. Kui nõöbid on hõbedast, kullast või oksüdeeritud, peaksid ka teised tunnused — nagu trafaretid — ja pandlad olema vastavad. Kui mütsinokk on must, peab ka tormiriihm olema must. Meie suurükimeeste vormi kavand nende pisiasjade ebakõlas ei kannata.

Arvamine, et vormiriietus peab olema väga tagasihoidlik, on küsitav. Kuid ka ilustamine püsigu soliiduse piires. Selle all on üldiselt kaitseliidu vorm vägagi kannatanud. Nähtavasti oldi vormikavandite koostamisel ja läbiviimisel üldiselt valitseva tagasihoidlikkuse mõjutuse all ja kolmest vormi nõudest — otstarbekohasus, nägusus ja odavus — jäi teine nõue tõsiselt varju.

Viimastest asjaoludest tingituna kaitseliidu suurükimehed igatsesid ja otsisid väljapääsu vanast mundrist ja lahendasid selle tungi praeguse vormikavandi näol, mida kõik kaitseliidu suurükiväe üksused juba aastaid kannavad.

Meie suurükimeeste vormiriietus on leidnud kõikjal kiitvat hinnangut. On ka kriipsutatud alla suurükimeeste riietuse tagasihoidlikkust, kuid sealjuures ka soliidset elegantsi.

Vormiriietust tuleb kaaluda ka puht-praktilisest seisukohast, s. o. nende nõuete kohaselt, millised seab üles kaitseliidu teenistus. Kuigi meil praegune suurükimeeste vormiriietus on lõikelt üldiselt õnnestunud, kuuluksid mõned vormiriietuse artiklid paratamatult muutmisele. Kõigepealt meie müts! Selle asemele tu-

leks leida kas hoopis uus mütsitüüp või muuta seda nõnda, et see oleks siiski vastuvõetav. Olenedes meie ilmastikust on siiski küsitav, kas on võimalik leida niisugust mütsi, mis oleks universaalne, s. o., misugune müts oleks kantav nii suvel kui ka talvel. Et meie müts tõesti on osutunud ebapraktiliseks, seda tõendab ka asjaolu, et mõnedes üksustes on oma algatusel mindud üle teissugusele mütsitübile, millist praegu kantakse katsetamiseks.

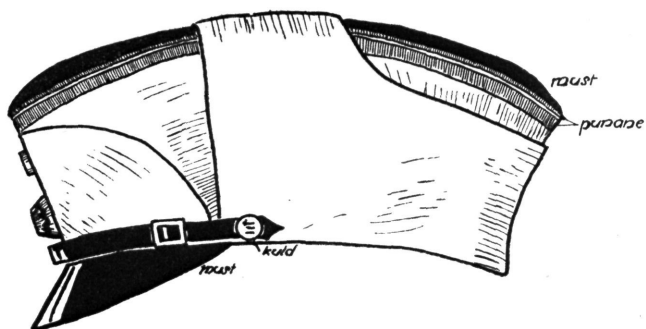
Siiski enne, kui asutakse vormiriietuse muutmise juure ükskõik missugusest küljest, tuleks lahendada üks väga tähtis asi: tõsta meie rätsepmeistrite oskust anda vormiriietusele teatud sõjaväelist elegantsi. Seda meie rätsepad ei oska. Meie rätsepad õmblevad vormiriideid ja on arvamises, et kui vormiriiete enam-vähem vastab neile mõõtudele, mis on antud ametlikus vormiriide kirjelduses, siis on see rätsepa suursaavutus. Tegelikult ei ole see kaugeltki nii, ja kui soovitakse asuda aktiivselt vormiriietuse korraldamisele, siis tuleb kõigepealt astuda samme vastavate rätsepate koolitamiseks. Vormiriide tellimisel peab esinema eeskätt nõudmine, et rätsepad täidaksid tellimised laitmatult. Halvasti ja puudustega valmistatud riideid lihtsalt mitte vastu võtta ja nõuda sisse kahjusummad. Teisiti ei saa üle korraliku vormi soetamisest — meie rätsepad, kes võtavad kallist tööraha, peavad ka tegema korraliku töö.

Praegune suurükimeeste vormi kavand — võib-olla üsna väheste muudatustega — on kõigiti vastuvõetav. Edaspidi võib tulla kaalumisele mütsi muutmise küsimus. Kuid mütsi muutmise küsimuses praegusel momendil peab olema väga ettevaatlik, kuna praegu on kaitseväes vormi muutmise päevakorral. Kaitseliit jääb praegu äraootavale seisukohale.

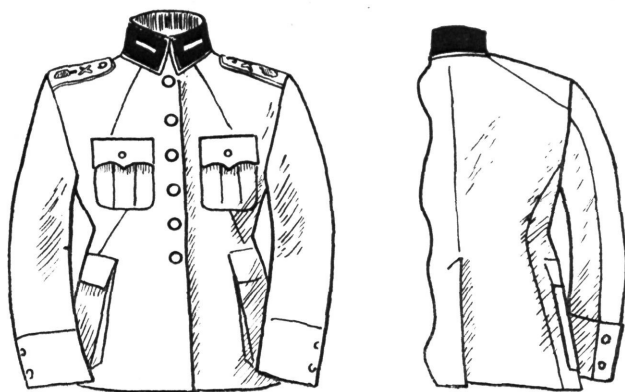
Eriti on soovitav, et kõik kaitseliidu suurükiväe üksused kannaksid talvel lühikesi kasukaid. Lühike kasukas võimaldab vaba liikumist ja on küllaldaselt see. Pealeselle on lühike kasukas ka hinnalt odav ning on nägus, kuid sealjuures eriti praktiline. Kasuka värvi on soovitatav valida mitte valge, vaid punakas-pruun park. See värv ei karda nii väga määrdumist ja see park ei karda nii väga vihma.

Toome siinkohal suurükimeeste vormi kavandi kirjelduse sellasel kujul nagu suurükimehed seda praegu kannavad.

Müts. Suurükimeeste müts on sama lõikega ja samast riidest ning põhitoonilt sama värvi kui jalaväe müts. Mütsi lagi, mis on pikendatud ovaali kujuline, on mustast kalevist. Mütsi rumm on sama värvi kui jalaväe mütsi rumm. Rummu ette on soovitatav asetada kõva lapp, nagu ratsaväelgi — see annab mütsile värskust, kuna see lapp püsib ikka sile, kuigi müts

kortsus. Mütsi nokk on musta värvi ja läikiv. Mütsi nokk võib olla kerguse mõttes ka mitte-nahast. Mütsi kõrvalapid on nagu jalaväe mütsil. Kõrvalapi paremal otsal on mustast nahast pandlaga rihmake, kuna vasakul kõrvalapil on samasugune aukudega rihmake. Mütsi lae ja rummu kokkuõmblusel on hele-punast värvi kant. 5 mm allpool kanti käib mütsi rummu ümber 100 mm laiune punane pael. Noka kohal, rummu allärel asetseb mustast läikivast nahast 15 mm laiune tormirihm. Tormirihm koosneb kahest osast, mis on ühendatud kuldpannlaga vasakul pool ja nahast pöönaga paremal. Tormirihma otste kinnituse nööbid mütsi rummu külge on kuldsed. Muus osas on suurtükimeeste müts sarnane jalaväe mütsiga.

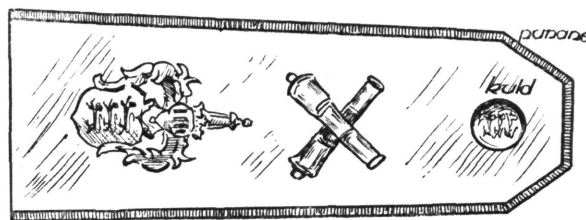

K u u b. Kuue riie, lõige ja värv on üldiselt sarnased jalaväe kuuega. Erinevad ainult kuue nööbid, mis on kullast. Täiesti lahku jalaväe kuuest läheb kuue krae. Suurtükimeeste kuue krae on kahekordne, maha-

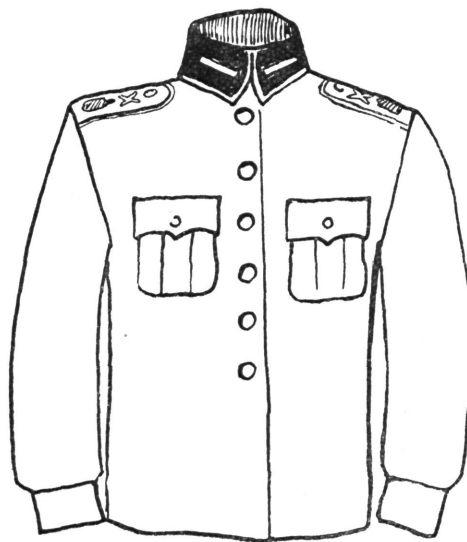

keeratav ja mustast kalevist. Kinni käib see kahe haagiga. Krae ümbritseb punane kant. Krae keskkohas on punane ametiastme tunnuste pael, mille moodud on sarnased jalaväe ametiastme tunnuste paelaga (sinist värvi). Ametiastme tunnused (täpid) on analoogilised jalaväe ametiastme tunnustega, kusjuures ametiastmete vastavuse redel on toodud „Kaitseliidu kodukorras“. Õlalapid on samast riidest kui kuub. Õlalappide lõige

on sama, mis jalaväe vormi juures. Suurtükimeeste õlalapp on ümbritsetud punase kandiga. Õlalapil aset-

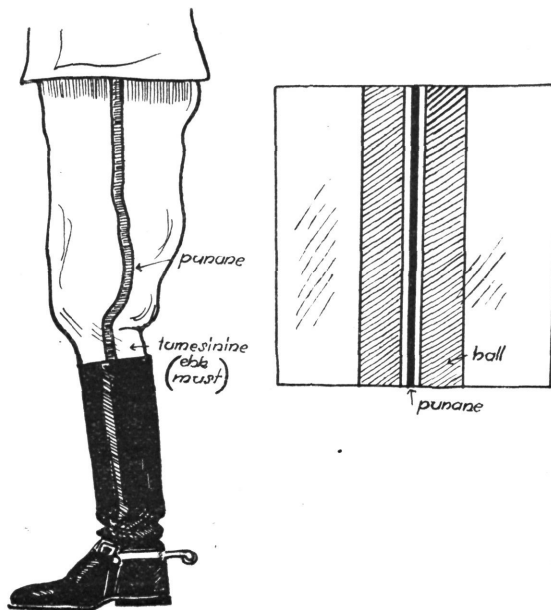

sev nööp on kullast. Õlalapile asetatakse veel esemeid järjekorras: nööp — risti suurtükid — maleva trafarett.

Suvipluus. Suvipluus on sama värvi ja sama lõikega kui jalaväe suvipluus. Erinevad pluusi krae ja õlakud, missugused on täpselt sarnased suurtükiväe kuue kraega ja õlakutega.

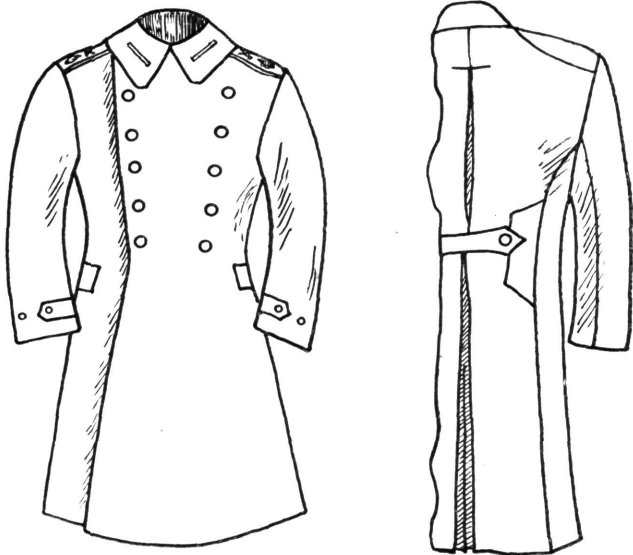
Säärpüksid (breeches). Säärpüksid on sama lõikega kui jalaväe omad. Nad erinevad jalaväe püks-

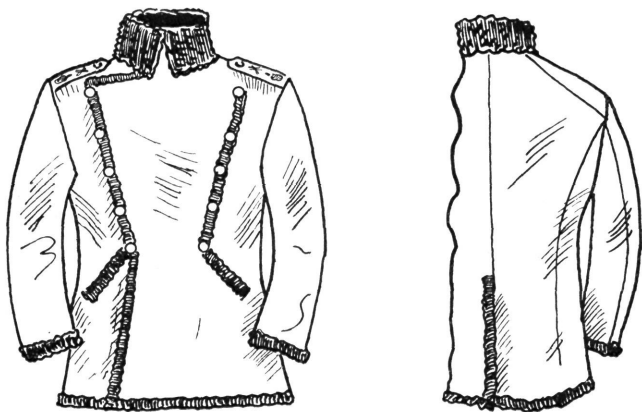
test oma värvilt, mis on tumesinine. Pükste äärtele — küljeõmblustele — on õmmeldud 15 mm laiune helepunane pael.

Pikad püksid. Harilikud khaki-värvi pikad püksid, mis on ülalt laiemad ja alt veidi kitsamad ja vabalt ümber jala hoiduvad. Küljeõmbluse vahel on helepunane kant, millest 2 mm kaugusel kaks terashalli paela (lampassi) à 2 sm laiuses.

Saapad — harilikud säärsaapad, musta värvi. Pikkade pükste juures kantakse musti poolsaapaid. Kannused samasugused nagu kaitseväes.

Palitu. Palitu lõige, värv ja riie on samasugune nagu jalaväe palitul. Suurtükimeeste palitu erineb sellega, et palitu nõöbid on kullast, palitu krael asetsev ametiastme tunnuste pael on punast värvi, palitu õlakud on ümbritsetud punase kandiga ja õlakule on asetatud: kullast nõöp — risti suurtükid — ja maleva trafarett.

Poolkasukas. Lühike poolkasukas on suurtükimeestele kõige praktilisem ja nägusam vormiriie-

tuse ese. Poolkasukatega varustamisele olgu pöördud suurtükiväe üksuste eriline tähelepanu. Õlakute eemaldamisega poolkasukalt võib seda kasukat tarvitada ka igasuguste toimingute ja tööde juures. Poolkasukat kantakse riiekatteta, nahk väljapoole ja karvad sisse. Kasuka nahkadeks peab valima niisuguse pargi, mis ei karda vihma.

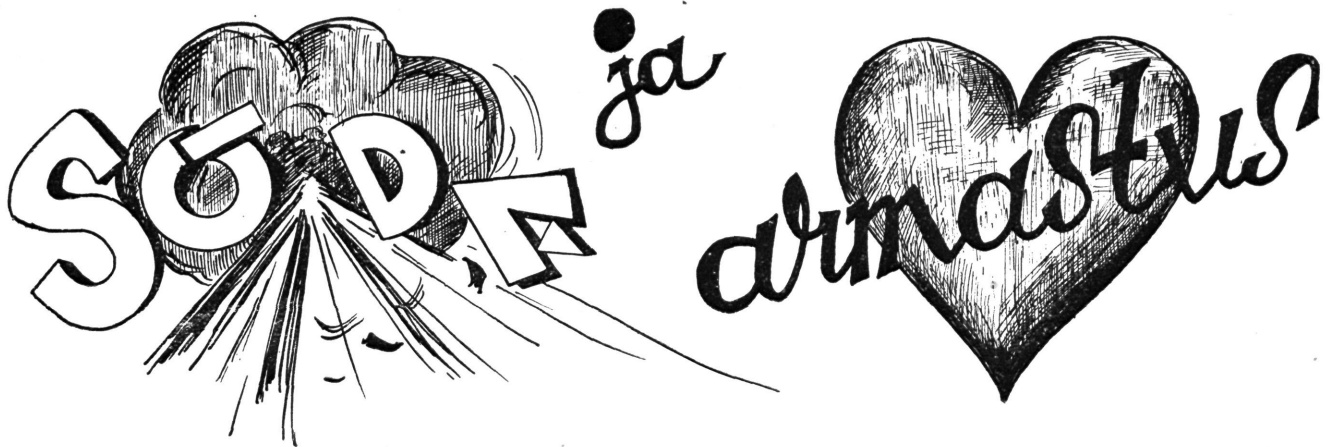

Hinnalt on poolkasukad odavad. Maal elavaile suurtükimeestele on nad kättesaadavad üsna odava hinnaga eest. Oleks väga soovitatav, et linnas elavad ja maal elavad suurtükimehed astuksid omavahelisse ühendusse ja kasukanahku ostetaks suurtükiüksustesse suurte partide kaupa — see on palju odavam.

Kasukas kujutab endast harilikku pihtkasukat punakas-pruuni värvi. Kasukas on kahe rea kuldnööpidega ja samast nahast sama värvi õlakutega (punase kandiga). Õlakule asetatakse: kuldnööp — risti suurtükid — maleva trafarett. Kasuka varrukate otsad ja kasuka ääred, pealeselle veel nõöptide rea alune (vaata joonis) on ilustatud pügatud mustast nahast paeltega, mille lõppedes algavad taskud lõikega ülalt alla — pooleldi tahapoole.

On soovitatav, et suurtükimehed ka vihmamantlisse viiksid sisse ühise lõike ja ühise värvi. Osaliselt on seda juba teostatud. On üksusi, kes muretsesid riidet ja lasksid vihmamantleid valmistada massiliselt. Sealjuures vihmamantlite hind osutus imeodavaks, kuna üksuse esinemine ühetaolistes liivakarva-kollastes mantlites oli nägus. See teguviis vajab järeleaimamist.

Kokku võttes peab tähendama, et suurtükimehed on vormiriiete soetamisel alati sammunud esirinnas. Olgu järgmisteks suurtükimeeste eesmärkideks: 1) kõik, s. o. 100%, vormiriidesse; 2) kõigil olgu vormiriie ühtlane.

Berta Bucki lühijutt manöövreilt

Ähmases valguses N. jaamaesisele kogunenud kaitseliitlased paistavad viirastuslike tondikujudena vastu rasket, niiskusest nõretavat tinahalli sügistaevast. Eemalt mustava metsa tagant kuulduv läheneva raudteerongi ähkimist. Mõne minuti pärast peab rong jõudma jaama, et võtta ka siit peale „sõtta“ minevaid kaitseliitlasi ja naiskodukaitsjaid.

Mehed, käes puntrasse seotud vaibad, seljas sinelid, söögiriistad ja püssid, askeldavad väikesel jaamaesisel. Jahedast, niiskest ilmast hoolimata on meeleolu hea, sest töötavad ju eelolevad manöövrid kujuneda huvitavaks vahelduseks igapäevases monotoonses maaelus.

Naiskodukaitsjad on kogunenud ühte salka ja nende rõõmus vestlemine aitab veelgi rohkem peletada uduse sügisilma masendust.

Rongi saabudes jaama algab äge tunglemine. Igaüks tahab esimesena pääseda rongile.

„Ai, ai, minu jalg...“ kõlab korraga hele naise hää l vaguni astmestikult.

„Mis te n'd tükite,“ manitseb sügav bassihää, „küllap jõuame kõik. Laske n'd naised enne vagunisse.“ Vaguni astmestikul tekib seisak. Keegi naiskodukaitsja on oma jala poetanud vaguni ukse vahele ja tagant pealetungiva rahvahulga tõttu on ta jalg pigistatud nagu tangide vahele, kust ei saa seda tõmmata edasi ega tagasi. Juba kuulduv tagant kirumist ja nurinat.

Samal hetkel ilmub vaguni sisemusest vormirii- deis nägusa välimusega malevlane, kes ummikut sil- mates sunnib tunglevat inimhulka sammu võrra tagasi astuma ja päästab sellega punastava kodukaitsja eba- meeldivast olukorrast.

Kõik tõttavad vagunisse, abisaaja ja abiandja sei- satavad vahekäigus.

Nüüd alles tõstab kodukaitsja silmad, et oma „päästjat“ tänada.

„Aa, sina... teie, Ants!“ Neiu on hämmastunud.

„Ja teie, Linda-preili...!“

Mõlemad kohmetavad hetkeks. Neiu kogub end esimesena ja hakkab uudishimuliselt pärima:

„Kuidas teie siia saite?“

„Ikka rongiga.“

„Ja kuhu te lähete?“

Noormees naeratab:

„Arvatavasti teiega ühes suunas.“

„No-jah, küsimus oli liigne, kuid arvasin, et olete hoopis mujal.“

„Kuidas mujal?“

„Noh,“ neiu ei tea, mis ütelda, „mõtlesin, et olete hoopis kaugemal.“

„Kaugemal küll, kuid ainult kaks jaamavahet ja sõtta läheme siiski ühiselt.“

Ärasõidusignaali katkestab kõneluse. Linda astub

kiiresti vagunisse ja leiab kuski pingiotsal vaba iste- koha. Ta süveneb mõtteisse...

Kuupalju aega on mööda, kui ta viimati nägi Ants Kullam'it? Kuus, seitse, ei, isegi kümme aastat on sel- lest, kui Ants oli Parve talus sulaspoisiks.

Nagu kauge unenäona kajastuvad need päevad ja praegugi on nii hea sellele mõelda... Sulaspois oli olnud alul liigagi kartlik ja tagasihoidlik noore neiu vastu. Ja viimane, kasutades maapoisi kohmetust, tegi temast endale soodsa pilkelaua, mille kulul võis heita nalja niipalju kui süda ihkas. Alul oli poiss seda vai- kides kannatanud, siis aga ühel heal päeval, kui neiu ja poiss kahekesi heinakoorma otsas koju sõitsid ja neiu poissi ärritades heinakõrrega ta pruunikspõlenud kaela kõditas, oli poiss neiu käe haaranud oma raud- sete pihtide vahele, seda nii pigistanud, et neiu karja- tas, ja kähiseval häälel läbi hammaste hingeldanud: „Hoi! end, Linda! Igal asjal olgu oma piirid, ka narri- mängul. Oleksid ise süüdi, kui narr sulle muutuks eba- meeldivaks.“ Neiu oli selle peale sunnitult naernud ja üleolekut teeseldes hakanud ümisema lööklaulu, samas aga, meeldivalt hämmastatuna poisi seletamata kumma- lise viha hoost, poissi hakanud uudishimuliselt silmit- sema.

Siit peale süttis nende vahel midagi nägematut, millest kumbki ei saanud aru ja mis neid takistas teine- teist vabalt kohtlemast. Üks oli kindel: see nägematu miski oli enesele teinud pesa sulaspoisi südamesse ja kasvas seal päev-päevalt.

Ja sulaspoisile ei pandud pahaks, kui ta armus peretütresse: sulaspoisi tundeil peretütre vastu ei ole tähtsust. Ja Linda võttis vastu poisi imetluse kui mi- dagi enesestmõistetavat, mida sulaspois võlgnes talle kui oma südame-kaunitarile. Rumal oleks olnud mõtel- da, et Linda oleks osutanud talle rohkem tähelepanu kui see on sünnis koolitatud peretütrele.

Juba tol korral oli poisil midagi tavatut, mis eral- das teda omasuguseist. Millise huviga ta oli jälginud neiu kõnelusi linna- ja koolielust! Millise innuga ta oli lugenud neiu õpperaamatuid! Ja pühapäevadel ning tööst vabadel tundidel teda nähti sorimas ajakirju, ilukirjandust, sel ajal, kui teised noored veetsid aja simmaneil või kõrtsides.

Neiu naeratab. Oma liigse armastuse pärast raa- matute vastu sai noormees hüüdnimeks Kirja-Ants. Ometi, ja võib-olla just selle tõttu, oli ta siiski hivi- tav poiss, ja ta kuju polnud millalgi päriselt kustunud neiu vaimusilmadest.

Kui Linda oli keskkooli viimases klassis, oli Ants Kullam Parvelt lahkunud ja hakanud õppima õhtukesk- koolis. Antsu isa, vana Pops-Jaak, nagu teda ümb-

ruskonnas kutsuti, oli naaberkihelkonnas popsikohapidajana visa kokkuhoiu ja kaine eluviisi tõttu mõned head margad kogunud mustaks päevaks, nagu ta ise ütles. Kui popsiseadusega oli kohake saanud vanamehe pärisomanduseks, polnud rõõmul piiri. Ja selle tõttu ta arvatavasti oligi poja palvele annud järele ja poisi hariduse saamiseks saatnud linna. Kui siis hiljem naabrid Jaaku pilkasid ja irvitasid poja koolitamise pärast, siis vanamees ainult muheles, imes oma piibunosu ja lausus paljutähendavalt ükskõikseltselt: „Eks me näe! Eks me näe!“

„Küllap näed, sinugi poeg hakkab siis härrat mängima, ega pane kätt adra külge, kui on veidi kooliharidust nuusutada saanud. On neid „untsantsakaid“ küllalt nähtud. Ei sel kõlba enam „prostoi“ tööd teha, kes on hakanud tudengiks-laisklejaks.“

Kas küllalt pole nähtud, et suurtalunikegi pojad „tudeerivad“ oma isatalu viimseni maha, küllap Pops-Jaagu Ants paneb samuti isa õnnekombel saadud kohakese tallele. Jäävad peremehedki hätta ega leidu sulaspõisse, kui kõik tükiivad tudengiks . . .“

Nii olid kiuslikult arutanud küllamehed, aga Jaak oli kõigile küllameeste kallaletungidele vastanud näiliselt ükskõikseltselt: „Eks me näe! Eks me näe! Ju kõik võib olla!“

Sellane ükskõiksus oli mehi viimaks tüüdanud, ja Jaak jäeti rahule.

Ants oli aga hariduse saamises piirdunud keskkooliga ja pärast täiendavaid kursusi põllutöökoolis siirdunud isatalu ja siin täie innu ja usinusega töösse asunud.

„Tahan isatalus oma hariduse panna protsente kandma,“ oli poiss otsustavalt ütelnud ja sellele otusele jäänud kindlaks.

Nupukal ja ettevõtlikul vanamehel oli aga vahepeal õnnestunud oma popsikohta küll riikliku maajuureloike saamisega, küll naabertaludest maaribade juureostmisega suurendada, ja kojujõudnud pojale jäi suur ülesanne — kogutud teadmised ja kogemused rakendada kasutoovalt töösse. Ja tööd oli palju, palju . . .

Aastaid möödus. Sulaspõisist oli saanud iseseisev peremees, kes mõne aasta jooksul oli võitnud ümbruskonna lugupidamise ja suure hoole ja visadusega oli seadnud oma talu eeskujulikult korda.

Ja Linda? Pärast keskkooli lõpetamist ta oli jäänud isakodusse, emale abiks. Esialgsed suured lootused abielluda noore lugupeetud haritlasega ei täitunud. Haritlane oli kosinud rikka lese, kes tõi abiellu kaasa talu ja linnamaja. Teised kosjakandidaadid ei sobinud neiu nõudeile: üks oli joomar, kes ei näinud selget päeva, teist ei saanud kujutella ilma vekslipaberita . . .

Oli veel teisigi kosilasi . . .

Linda mõtted pöörduvad taas Antsu juure. Ants oli hoopis teissugusem, hoopis erinev noist teistest. Temas oli midagi, mida võis usaldada, kõik tema olemuses oli sellane, et sünnitas suurt rahul- ja heaolutunnet, mida asjata otsiti teiste läheduses.

Linda vaatab vaguniaknast välja ega saa seejuures hoiduda tusatujust. Kuidas kõik muutub! Veel mõni aasta ja ta kuulub vanatüdrukute hulka, keda külanaised haletsevad ja tagaselja irvitavad, et paras talle, rikkale, upsakale Parve Lindale, jäägu vanatüdruks, kes käseb nina nii kõrgel kanda . . .

Sügav ohe pigistab neiu rinda, ähvardab paisuda tohutuks valutundeks. Mingipärast hakkab tal endast hale, nii hale, et peidaks näo käte vahele ja nutaks, nutaks . . . Mahutaks nuttu kogu oma meelekibeduse, kogu nukruse purunenud õhulosside, nurjunud lootuste pärast . . .

Pole tulevikuski loota jumal-teab mida. Täiskasvanud vend ootab igatsetes ainult hetke, et keegi kosiks õe. Ei või ju temagi eluajaks jääda vallaliseks ainult sellepärast, et ema näeks meeleldi, et Linda enne kodunt lahkuks, kui minia tuleb majja. Nii mõnigi kibe sõna on sellepärast kukkunud Linda ja venna

vahel, nii mõnigi kord on „vanatüdrukule“ heidetud ette, et ta liig palju valivat ja ükski mees talle ei olevat küllalt hea. „Minu oma pole veel tulnud,“ on tavaliselt neiu vastus sel puhul. „Küllap ta tuleb kord vikatiga, kui nii kaua ootad,“ on venna urisev vastus.

Seesugustele näaklemistele ei osuta Linda suuremat tähelepanu. Kti ei tule sobiv mees, see, keda ta tahaks, siis ei mõtlegi ta lahkuda kodunt armsakssaanud töö juurest.

Neiu naeratab endamisi. Oli aeg, millal ta talutööle vaatas häbitundvalt, punastas, kui keegi võõras juhtus nägema teda sõnnikulaudas lehma lüpsmas või sigu söötmas. Oli tarvis ravida käsi ega võinud ometi igasuguse musta tööga nende pehmet nahka rikkuda. Mis jaoks siis üldse omandada kooliharidust, kui pead end musta tööga määrima?

See kõik on nüüd muutunud.

Aastate vältel on neiu õppinud hindama töö väärtust. Ta teab, et ükski aus töö pole must küllalt selleks, et häbistada selle tegijat. Neiu on jõudnud arusaamisele, et mida rohkem keegi suudab teha oma kodu heaks, seda väärtuslikumaks, seda elusukamaks ta muudab oma elu, seda kallimaks saab talle ta kodu, seda helgemaks ta tulevik. Võib-olla just sellane õige arusaamine tööväärtusest on Lindas aidanud säilitada lapselikult lustilise meele ja võltsimatu elurõõmu.

Ainult täna millegipärast kipub meeleolu kuidagi kibestuma. Ons need mälestused minevikust või on selles süüdi sügisilm? Kes teab! Ilm ei ole kuidagi soodus meeleolu loomiseks. Vastu aknaklaasi rabisatab jämedaid veepiisku, õhk on täis tihedat veeauuru, täis üdini tungivat rõskust ja külma. Ilm on justkui loodud masendavate mõtete haudumiseks . . .

Neiu vaatab kõrvalistujaile, nagu hirmu tundes, et teised võiksid aimata ta mõtteid. Jumalale tänu, keegi pole teda pannud tähele!

Ent kaugemal, vaguni teises otsas, läbi avatud uste jälgivad kaks tähelepanelikku silma neiu tukslevaid näojooni. Suur soojus voolab neiu verre. Ants vaatleb teda. Et peita sisemist ärevust, mis tekitab noormehe tähelepanu, neiu langetab silmad, kerge puna värvib ta ümarat palet.

Kullami kõrval seisab tumedasilmaline tütarlaps ja esitab elavalt noormehele küsimusi. Viimane on aga täna kuidagi teissugune kui tavaliselt, kinnine, sõnakehv. Tütarlaps ootab, et see suur poiss ütleks ka vahest ise midagi, küsimata. Mees aga vaikib ja suunab vargsi pilgu vaguni teise otsa.

„Huvitav,“ mõtleb tütarlaps, „seal on keegi või vähemalt midagi, mis köidab poisi tähelepanu . . .“ Ta astub vahekäiku ja kohtab Linda pilkudega. Tütarlapsest jookseb läbi aimuseviirg, masendavat kaotusetunnet kõvendav nukrus.

„Siis sellepärast . . .“

Tütarlaps vaatab oma võistlejat puurivalt.

„Kes ta võiks olla? Igatahes mitte oma vallast, mõni endine tuttav . . . või vana arm koguni . . . Üteldakse, et vana arm ei roostetavat . . .“

Tütarlapse näost peegeldub pisut irvakat naeratust, ta vasem suunurk tõmbleb nähtavalt.

„Vana arm . . . Vana, vana ta võib olla, seda ütleb ta nägugi. Päh! On need mehed narrid, püsti narrid . . . Päise päeva ajal otse pimedusega löödud . . .“

Veduri läbilõikav vile katkestab tütarlapse mõtte-lõnga.

Rong peatub, vaguniuks avaneb ja uusi sõttaminejaid valgub vagunisse.

*

M. jaam, kust algab pealetung vaenlasele, kihab malevlasist nagu sipelgapesa. Malevlaste hulgas sõelub vilkalt naiskodukaitsjaid: toitlustajaid ja samariitlasi.

Pärast luuresalkade ülevaastust saab Ants Kullam, kolmanda rühma pealik, käsu oma väeosaga liikuda lahingukohale.

Tinahallist taevast tibab uduvihma, mis aga ei riku sõjameeste head meeleolu. Selle vastu muutuvad aga teed poriseks ja malevlaste samm kipub pikapeale väsima, sest saapad nendele kogunenud porikamakatega muutuvad jalas kivina koormavaiks.

Kui aga viimaks „roheliste“ vägi katva metsa vahelt pikkade ahelikena välja poetub, on meeste jalgadest väsimus nagu pihuga pühitud, sest seal on ju „vaenlase“, siniste, positsioonid, ja need positsioonid tuleb vallutada, maksku mis maksab.

Algab äge pealetung. Kuulipildujad ragisevad, püssituli pragiseb sekka, õhus lõhkeb šrapnelle, tihe suitsuvine heljub üle niiskusest küllastunud maastiku.

Sinised võitlevad visalt. Iga kord, kui rohelistel tahavad siniste positsioone ümbritsevat lagendikku vallutada, paneb vaenlane oma kuulipildujate tulistamisega tee kinni.

Ei jää muud abinõu kui tuleb vallutada rünnakuga. Algab äge rünnak. Roheliste ahelik tormab mööda lagedat maad, olles kogu aja vaenlase marulise kuulipilduja- ja püssitule all. Isegi „haavatud“ ja „surnud“ jooksevad, mis jalad võtavad.

Vastarinnas algab äge kirumine.

„Mis, kurat, te jooksete, olete ammu surnud!“

„Pole me surnud kedagi,“ vastatakse lõõtsutades ja rühitakse edasi.

„Noh, siis vähemalt haavatud!“ hüütakse vastaspoolt.

„Ei, keegi meist pole haavatud!“

„Või ei ole . . . ! Oi kurat, kui oleks paar niklit, kihutaks sulle, saadanale, sarvede vahele . . .“ kirub sõjakas vanaldane malevlane, „küllap laseksid koivad sirgu!“

Viimses hädas vaenlane katsub end suitsukatte abil varjata . . . Kirumine, vandumine, ähvardused . . . Eelmisest tugevam kuulipildujate ragin . . ., siis äkki keset hoogsaimat möllu vile . . .

„Kahju! Kuramuse kahju! Lugu hakkas huvitavaks minema . . .“ kuuldub meeste ridadest kahetsvalt.

Vahekohtunikud aga lõpetavad tegevuse, sest lahing läheks liig tõetruuks, kui ei segataks vahele.

Roheliste ahelike taga südilt sammuv samariitlaste pere korjab „haavatuid“.

Linda, kes on määratud kolmanda rühma sanitaarperre, annab haavatuile esimest abi. Haavatute vigastused kuuluvad peamiselt veretute liiki: kel saabas jala villi hõõrunud, kel külmetuse tagajärjel terav peavalu, kel sõrm saanud muljuda. Ainult rühmapealikul on verine kriimustus käesjalal. Linda võtab sanitaar-

paunast vajalised vahendid ja hakkab hoolikalt haava siduma. Nii lähedal mehe ees seistes tekib tal korraga ebamugav tunne.

Soe laine tõuseb sisimast, valgub näkku.

Tahtes peletada sisemist ärevust äigab ta käega üle näo.

„Nägu õhetab?“

„Jah . . .“

„Tuulest ja vihmast?“

„Võib olla . . .“

Neiu sõrmed värisevad, kui ta kiiresti lõpetab sidumise. Mees seisab endiselt kohal.

„Olete sest ajast palju muutunud.“

Hetkeks möödab neiu meest silmadega.

„Mina? Kuidas nii?“

„Teis on midagi pehmet, naiselikku, midagi varemalt polnud märgata.“

„Ei usu. Teile ainult näib nii, ja võib-olla ainult seepärast, et te mind nii kaua pole näinud.“

„Pole näinud? Siin te eksite . . .“

Noormees tahab veel midagi lisada, kuid vaikib järsku. Näib, nagu tõrjuks ta midagi keelet tagasi, kartes end enneaegu paljastada.

Suitsetage

ORIENT

võluvaid idamaa paberosse

On parem mitte avaldada seda, mis liialt vara avaldatuna kaotaks oma mõju.

Neiu vaatab noormehele, ootab ahnelt sõnu ta suust.

Kui aga noormees sisemist segadust varjata püüdes tegeleb paberossi süütamisega, langetab tüdruk pettunult pea.

„Supile! Supile!“ kostab ülemeelik kõrvulukustav hüüd möödaruttavalt malevlaselt. Hetke vältel on mehed kõlinal-kilinal oma söögiriistad otsinud välja ja ootavad kärsitult teekäänu tagant ilmuvat auravat väljakatelt.

Hobust juhtiva mehe kõrval istub pukis kaks toitlustajat-naiskodukaitsjat — üks vanapoolne prenaine, teine nooruke, vilgas, tumedasilmaline tütarlaps. Kui katel peatub, pole tütarlapsel ruttu maharonimisega. Ekslevalt liugleb ta pilk suppi ootavate malevlaste kohal. Seda, keda ta otsib, pole siin läheduses. Ah, siiski, seal . . .

Metsa veerul, tiheda kuuse najale on toetunud keegi samariitlane, ja viimase kõrval seisab see, keda ta otsib. See on ju sama igava näoga tüdruk vagunist . . .

Pagan võtaks, poiss näib olevat justkui nõiutud. Leidis, kellest end lasta võluda, sihukesest mitte midagi ütlevast tüdrukust! Ja nii äkki . . .

Ammu see oli, kui Ants Kullam piduõhtul temaga valssi keerutades talle vallatusi kõrva sosistas ja teda teistele tüdrukutele silmanähtavalt eelistas . . .

„Noh, Aino, kas mõtled üles jääda?“

Neiu ärkab mõtteist ja ronib kiiresti kõrgelt troonilt maha. Vanem kodukaitsja juba askeldab katla kaane kallal. Vaevu kergib kaas, kui tungib isuäratavat rammusa hernesupi lõhna näljaste meeste ninasõormeisse. Rüsinal kogunevad kõik, kel jalad all ja supianum pihus, katla ümber.

„Järjekorda!“ kostab käsklus. Mehed on mõne hetke jooksul rivistunud „sappa“ ja supijagamine toitlustajail toimub kiiresti ja libedasti. Peagi kuulduv lusikate klõbinat.

Vihm on lakanud ja lääneservas on näha tükike selget taevast.

„Pole ma niisugust maitsvat suppi juba ammu saanud,“ arvab keegi.

„Supp on hea,“ ütleb teine.

„Minu pruudi keedetud,“ matsutab suud keegi nurgelise peaga karvadesse kasvanud poisikolask.

„Ju ma olen ikka ütelnud, et tee sinu karvase südame juure läheb tingimata läbi kõhu.“

„Tea, kuidas Jumal mõnd inimest nii ohtralt on õnnistanud ja villad kasvama pannud,“ irvitab nirginäoga kõhnavõitu noormees.

„Sina pea oma suu!“ käratab „karvane“ mees.

„Aga, armas mees, ega keegi su villu vargile ei lähe!“ rahustab esimene kõnelejaist.

Tõuseb üldine naer.

Ants Kullam on üks viimaseist, kes koos Lindaga on lähenenud supikatlale.

Tütarlaps katla juures ei lase silmi noormehelt.

„Nüüd, kus ta minult tuleb suppi otsima, peab ta mind ometi tähele panema,“ närvitseb ta.

Põgusa naeratusega ulatab noormees neiuale supikausi. Kulp neiu käes tungib sügavale katlapõhja ja toob nähtavale isuäratavaid lihatükke.

„Näe, näe, kuidas Kullami kaussi veerevad paremamad palad,“ pilkab lähedalseisev malevlane. „Las’ saab pealegi, tal äge lahing seljataga, teised ootavad järke,“ vaigistab vanem malevlane.

Suur on tütarlapse üllatus, kui mees ulatab rohket lihatükkidega supi enda kõrval seisvale neiuale ja ulatades tühja kausi tütarlapsele palub selle täita.

Vihahoog läbib tumedasilmalist tütarlast. „Ah nii on lood . . . Ju siis lahmi ise vedelat, kui annad parema tollele tüdrukunõiale.“

Ja hoolimatult ammutab ta vedelavõitu suppi noormehe anumasse.

Ants ei näi seda täheleegi panevat. Ta ütleb lühidalt: „Täna!“ ja astub Linda järele kuuse alla, kus haljal murul istub süües ja juteldes malevasi.

Imelikult pigistab tütarlapsel kurgus, kui ta vaaleb neid kaht seal.

Siis sellepärast, et neid kaht siin õnnelikuna näha, ta tuli siia! Ja oleks see tulek olnud nii vaevata. Supijagajaks oli juba teine kodukaitsja määratud, ja ainult naistele omase kavaluse ja osavusega (eriti veel, kui südameasjad on mängus!) ta oli saanud end sokutada katla juure. Ja kõik ainult selleks, et seda suurt poissi seal näha, tema pilku tabada, ja . . . ehk veidi kurameeridagi. Ja nüüd on kõik nurjunud igava näoga tüdruku pärast. Oo, kuidas ta vihkab neid mõlemaid seal, jah, mõlemaid . . .

Külm värin suriseb südamest põlvedeni. Ta jagab masinlikult suppi ega osuta vähimatki tähelepanu katla ümber askeldavaile malevlasile.

„Olgu, mingu kellega tahes,“ kisab neiu sisemiselt. „Või see minule korda läheb. Mis mul sihukesega asja, vastik niisugune. Ma ei vaata enam sinna-poolegi . . .“

Samas aga kisub mingi salapärane võim neiu pilgu kuuse alla, samasse kohta, kus Ants ja Linda on lõpetanud söömise. Linda on eemal ja vestleb „haavatud“ malevlasega. Ants aga toetub vastu kuusetüve ja suitsetab.

„Vaataks ta nüüdki siia poole . . .“ anub tütarlapse süda, „üksainus kord . . .“

Kuid ei. Poisi pilk on kiindunud kuhugi kaugusse, unistades, mõtiskelles.

Sõbralik suhtumine Linda poolt, kes oli seisnud temast kaua eemal, oli jäänud talle ligipääsmatuks, liigutab teda imelikult. Olgugi, et neiu käitumine on naiselikult tagasihoidlik, ometi tundub, et midagi nägematut, mis on laskunud nende kahe vahele, tõmbab ja surub neid teineteisele lähemale.

Noormehel hakkab soe, nii soe, et ta meelsasti viskaks poolkasuka seljast ja teeks kõrgushüppe . . . Ilmne rõõm väljendub ta mehisel kaunil näol. Eemal

Mugavaim kohvik Viljandis Lossi tän. 15

«VILESKO»

Omanik J. Rummo.

aga tumeda silmapaari pilk on nüüd nagu tuliste süte leek, mis on määratud kustumisele.

Tume vari lendab üle tütarlapse näo. See mees ei armasta teda, ei saa teda iial armastama. Ta on noormehele olnud ajaviiteks, lõbusaks seltsiliseks, muud ei midagi, kuna see teine seal . . .

„Soolaks sulle ja su vastikule tüdrukunirule supi, nii et mäletaksid!“ Pahuralt pöörab ta nendele selja. „Kui saaks s'it ära, et ei tarvitseks neid näha . . .“ Ja läbematult ta hüüab: „Kas läheme juba?“

Vanem supijagaja sulle katla kaane.

„Läheme siit kohe!“ kiirustab neiu jälle.

„Kohe, kohe,“ vastab teine.

Kiiresti traavib hobune tuldud teed tagasi.

*

Õhtupoolikul jätkub manöövrite tegevus. Poolte osad on nüüd vahetatud. Kui alguses pealetungivaks poleks olid rohelised, siis nüüd on nende kord taganeda. Mehed on aga nii agarad, et ei mõtlegi alistuda. Visalt peavad nad oma positsioonidest kinni, olgugi, et pealetungivad sinised on arvult suures ülekaalus. Üleni poristena ja märgadena võitlevad nad kogu hingest.

„Kurad, kõngege vaenlane sinnasama paika, aga meie alla ei anna!“ hüüab ülisõjakas malevlane. See ütlus annab tegevusele enam hoogu, valab justkui õli tulle, ja veel suurema vihaga suunatakse uusi kuulivalanguid vaenlasele . . .

Maanteelt kostab äkki hüüdeid, sajatusi.

Vaenlase aurav supikatel ühes moonavoriga, mis pidi taganeva väeosaga liikuma kaasa, on meeste ettevaatamatuse tõttu langenud siniste kätte.

„Oi sa saadana silmamuna! Vaat kus lops! Oli n'd seda tarvis!“ kiruvad meeletibeduses „vangid“.

Parata pole aga midagi, tuleb olukorraga leppida ja, mõru maik suus eelolevaist seltsimeeste nөөkamisist oma haleda sissekukkumise pärast, lõpptulemused ära oodata.

Taamal jätkub sõda.

Kahurimürsud, tihe püsside paugutamine ja kuulipildujate ragin sünnitavad põrgumüra, suurendavad seisukorra pinevust . . .

Äkki kergivad vaenlaste ahelikud maast ning järgneb rünnak mürisevate hurra-hüüete saatel.

Rohelised nähes, et püssid ega kuulipildujad pealetungivale vaenlasele ei hakka pihta, vibutavad ähvardades rusikaid õhus, siin-seal vuhisevad mättad läbi õhu, isegi teadmata kust võetud kivid . . . Kostavad sajatused, hüüded, vihased kirumised. Üldine ärevus ähvardab veelgi suureneeda . . . Seal äkki kõlavad vahekohtunike signaalid: on ülim aeg tänaseks teha sõjale lõpp. Kui lasta meestel lõplikult käsitsi kokku minna, kes teab, mis võib juhtuda.

Hiljem sööma asudes on meestel palju vestelda. Nad imestavad isegi oma ülimäärase sõjakuse üle.

„Kurask, palju ei puudunud, oleks asi päris tõeks läinud.“

„Või veel, lahmivad mätastega justkui oleksid punased vastas.“

„Kui mättaga vastu nägemist saad, pole häda kedagi, aga kivi . . . Tea, kust kohast need kivid äkki haarati, lahing kees ju kogu aeg sooheinamaal?“

„Saadi, kust saadi, see pole tähtis. Õnneks oli, et ei olnud pärispadroneid, nii mõnigi mees oleks muidu võib-olla teise maailma purjetanud.“

„Isegi eluajaks võinud surma saada,“ kostab sügavusest bassihääli. Rõkkav naer on vastuseks mehe teravmeelsele naljale.

Meeste head meeleolu aitab tõsta kuum tee ja auravad kartulid pekikastmega.

Ants Kullam astub lauda oma meeste juure, hüüdes rõõmsasti: „Jõudu hammastele!“

Ta poetab end vabale istekohale ja noogutab sõbralikult vastasistuvale Lindale.

Kaks raevukat tumedat silma seiravad taas meest . . .

Ja kui kodukaitsja-toitlustaja võtab laualt tee-kannu, et tuua sooja teed, astub tumedasilmaline tütarlaps ruttu vahele, haarates kannu kaaslaselt.

„Juba ma toon ise. Pole mul praegu niikuinii midagi teha.“

Mõne viivu pärast ilmuvad auravad teeklaasid.

Noormees rüütab ahnelt söömu. Nii hea on pärast suurt jõupingutust juua kuumat teed.

Imelik, tee maitseb aga täna kuidagi vastikult, justkui oleks soola sees. Kullam küsib kõrvalistuvalt malevlaselt, kas tema tee on samuti soolane. Ei olevat.

Võib-olla tema, Kullam, eksis, juues oli ehk enne soolamaik suus. Ta võtab veel söömu. Tohoo hullu! Soolane, mis soolane.

Kullami vastas istuv neiu kohmetub äkki punastades, maitseb oma teed ja, klaasi lauale pannes, ütleb tasa Kullamile: „Ka minu tee on soolane.“

Noormees tõstab sõjakalt pea, et toitlustajailt tee üle järele pärida. Neiu aga tõstab rahustavalt käe: „Tst! Ei maksa kära tõsta. Kes teab või kuidas . . . Parem on, kui vaikime.“

Ta tõstab veel kord klaasi huultele, et näidata, nagu poleks teel midagi viga. Joonud söömu, paneb ta klaasi äkilise liigutusega lauale.

„Võimatu juua. Südame kisub iiveldama . . . Nii halb hakkab . . .“ Kärmelt tõuseb ta ja eemaldub.

Kaks tumedat kahjuröömsalt põlevat silma jälgivad pinevalt laua juures arenevaid sündmusi.

Võistleja ruumist väljudes kaob kahjuröömu helk tütarlapse silmist. Too neiu seal oma tagasihoidliku käitumisega on talt võtnud relvad ja teda teinud võitlusvõimetuks.

„Kahju,“ pomisevad ta tükslevad huuled, ja käed pigistuvad rusikasse, „kahju, oleks saanud nalja, hiiglanalja. Kõik oleksid neid naernud, kogu manöövri-rahva pilkelauaks oleksid nad saanud! Kahju! Tüdurukunõid oli targem kui arvasin . . . Kahju!“

*

Mõni nädal hiljem, kui Ants Kullam läheb Parve peretütrele kosja, ütleb mõrjsa sõrmega ähvardades:

„Üht ütlen sulle: kui järgmine kord sõtta lähed, siis, et vältida ebamugavaid juhtumeid, soovitan tungivalt tegelda ainult sõjaasjandusega ja armastuse jätta koju.“

„Armastus jääbki koju sinu ustavatesse kättesse,“ vastab mees hella naeruvinega suu ümber ja surub soolalt oma tulevase eluseltsilise tööst karedaid käsi.

VÕHMA

MAJANDUSÜHISUS

PEAKAUPlus JA KONTOR:

VÕHMAS. Postikasti 27. Telefonid: Juhatust, ärijuht nr. 25. Arveosak., kassa nr. 14

HARUKAUPUSED:

IMAVERES, telefon Imavere agentuur 20

KABALAS, telefon Võhma 11-1

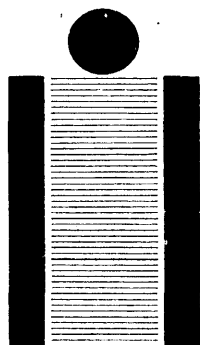
SUURE-JAANIS, telefon Suure-Jaani 21

OLUSTVERES, telefon Suure-Jaani 37

PILISTVERES, telefon Pilistvere 5

Ühisus

„Võhma Eksporttapamaja“

Peakontor & tehased:

VÕHMAS — VILJANDIMAAL, TEL. 42 ja 27

Tallinna laod, külmoone ja jäätehas

V. KARJA 1, TELEF. 441-69

Esinduskontor:

V. KARJA TÄN., TELEF. 441-68

Viljandi lihakauplus:

POSTI TÄN. 18, TELEF. 3-15

Võhma Eksporttapamaja vorstitehas ja suitsuhoone on varustatud kõige täiuslikuma ja moodsama sisseseadega, sellepärast meie vorstid, singid ja muud lihakaubad on alati kõrges kvaliteedis. Tallinnas jäätehasest on saada koju kättesaatmisega jääd filtreeritud veest, 11—12 kg. 50 senti, ja ise ära viies 40 senti

Ühisus „VÕHMA EKSPORTTAPAMAJA“
Võhmas, Viljandimaal

KINNITUS-AKTSIA-SELTS

EESTI UNION

TALLINN, S. KARJA 18. TELEFON 445-10

|| TULE- ||

veo-, auto-, kasko-, klaasi-, murdvarguse- sõja- ja kodanlike rahutuste, õnnetusjuhtumite

|| ELU- ||

KINNITUSED

HOIATUS!

Seega teatan oma austatud ostjaskonnale, et minu üle maailma tuntud Dr. Oetkeri **küpsetamis-pulbrit „Backin“** pakitakse nüüdsest peale Eestis Tervishoiu-Hoolekandevalitsuse loa nr. 429 põhjal.

Ostmise juures palun panna tähele kõrvalolevaid tunnusmärke ja pakendi pöördel leiduvat pealkirja

Täidetud: „*Trusto*“ Tallinn

TERVISH.-HOOLEK. VAL. NR 429

Dr. Oetkeri originaal- „**Backin**“ on saadaval kõikides paremates koloniaal- ja rohukauplustes, suurel arvul aga Eestis tuntud en-gros-ärde kaudu.

Esindaja Eestis:
K-K. „TRUSTO“

Oman. Ernst Steinberg.

Tallinn, S. Karja 16, telef. 467-78.

Doktor **Oetker's**
Backpulver

Backin

(Name gesetzlich geschützt)

Kõik, kes „Backini“ võltsivad, võltsitud „Backini“ müüvad või laos peavad, võetakse N. S. § 135711 põhjal vastutusele (4—8 kuud vang.)

A/S. FRANZ KRULL

MASINAEHITUSVABRIK, TALLINN

Asut. 1865. a.

Müügiosakond ja laod:

Tartus, Raekoja nr. 13.

Valmistab võistlemata headuses:

masinaid, sisseseadeid, aurukat-
laid iga seltsi; põllutööriistu; kesk-
kütte malmist radiaatoreid ja katlaid;
malmi- ja vasevalu; parandused ja
šveissimine.

Tööde eest täieline vastutus. Mõõdukad hinnad.

Nõudke eelarveid
ja prospekte.

Ostke

hästituntud, vastupi-
davaid ja nägusaid

„Nokia“

kalosse ja botikuid. Kõikjal saadaval

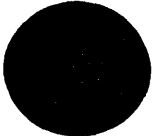

Veenduge selles, et
kõige paremaid ja
moodsamaid hoo-
aja uudiseid valmis-
tab

A/S RAUANIIT

TALLINNAS

Nõudke kõikjal meie
vabriku saadusi,
sest nad on odavad
ja kõrgeväärtus-
likud

MOODSA

MÖÖBLIGA

võite tutvuda
alati meil vähi-
magi ostmise
kohustuseta

A.-S.

A. M. LUTHER

VANA POSTI 9

TEL. 446-16

Standard

benziinid, petrooleum, nafta,
määrdeõlid

A.-S. Eesti-Petrol

VILJANDI EESTI PÕLLUMEESTE SELSI KAUBANDUSE OSAKOND

VILJANDIS, TALLINNA T. 3

TELEFON 6

Harukauplused:

S.-Kõpus: telefon 5.

Õisus: telefon 8.

Tarvastus: telefon 20

Kasulikem kaubaostukoht igäühele, nii hinna,

— väärtuse kui ka väljavaliku poolest —

Põllupidajailt ostame põllumajapidamise saadusi

Peakaupluse juures asub Eesti omavalitsuste ja ühistegeliste

ettevõtete kinnitus-a.-s. „OMA“ Viljandimaa peaesindus

Viljandi AUTOÄRI

JOACHIM WERNCKE

Autode esindused

Igasugused autoosad, -tarbed ja -vedrud. Parimate autokummide esindused ja ladu, nagu: „MICHELIN“, „SEIBERLING“, „INDIA“ „FIRESTONE“. Rikkalik, täielikem ladu. Odavad hinnad. — —

Autobuseliinide kontor

Viljandis, Tallinna tn. 2, tel. 32.

Ehitustehnilised nõuanded
ja tööd.

MARTIN NURK

Viljandis, Lossi tn. 21, telef.: äris nr. 39,
korteris nr. 53

Soovitan suuremas valikus kõige odavama hinnaga, suurel ja väikesel arvul: kõikide vabrikute

tubakakaupu

mängukaarte, pakkimispaberit, paberikotte ja sidumisnööri

Igasuguseid jalanõusid

kõige lihtsamast kõige peenemani, oma ja vabrikute töö

Suurem valik paremate vabrikute botikuid, kalosse ja vilte meestele, naistele ja lastele

Nahakaubad, kingsepatarbeasjad j. n. e.

KARUSNAHAVABRIK

VAD A. JA R. HOFF

Viljandis, Jaama tän. 8, telefon 132.

Pealadu:

Tallinn, Vene tän. 13, telefon 432-09.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Saadaval kõigis karusnahaärides üle riigi. :-:-

Viljandis, Tartu 13. Telefon 117

Soovitab suurel ja väikesel arvul

pudu- ja moekaupa

Hinnad mõõdukad, mille

üle palun ise otsustada

VILJANDI SAE- JA JAHUVESKI

VILJANDIS, KÕUE 7, TEL. 310

◆
METSATÖÖSTUS
LAUALADU
VILJAÄRI
JAHUVESKI
JAHULADU
◆

Prov. G. H. Jürgens

VILJANDIS,
Laidoneri plats 10
OSAKOND: Lossi tän. 20

Rohukaubaladu, värvi- ja parfü-
meeriakauplus

JOH. NURMBERGI TRÜKIKODA

VILJANDIS, LOSSI T. 31. TELEF. 21

Riidevärvimine ja keemiline puhastus

J. REBANE

Viljandi, Tartu tn. 22

**Riidevärvimine, vanutamine, schää-
rimine, pressimine ja dekateerimine**

Niisama ka villase, puuvillase ja linase lõnga vär-
vimine igasuguses soovitavas värvis.

Mõisaküla linaketruse, kudumise ja pleegituse vab-
riku A./S. „Linaprodukt“ esindus.

Kõige austusega J. REBANE

Parimat meelelahutust leiata
ainult

kino

„GLORIAS“

Viljandis, Tartu tn. 9

ÜHISPANK

PÄRNU E. LAENU-HOIU ÜHISUS

31. TEGEVUSAASTA.

ASUT. 1904.

RÜÜTLI TÄN. 40.

TELEF. 3-44.

VANIM JA SUURIM

RAHAASUTUS PÄRNUMS.

ÜHISPANK TOIMETAB KÕIKI PANGAOPERATSIOONE.

PANK ON AVATUD IGAL TÖÖPÄEVAL KELLA 9-2.

Kondiitri-, pagariäri ja kohvik
Julius Herrnberger

Asut. 1869. a.

Pärnus, Vilmsi tän. 18.

Asut. 1869. a.

CAFÉ GRAND

Kuninga tän. 25. Telefon 3-60

Mugavam ja elegantseim kohvik Pärnus.

ENDLA EINELAUD

Pärnus, Aia tän. 2. Telefon 17

Köök

**Ainuke parim koos-
viibimise koht Pärnus**

värskete, hästi maitsvate toitude-
ga parima meeskoka juhatusel

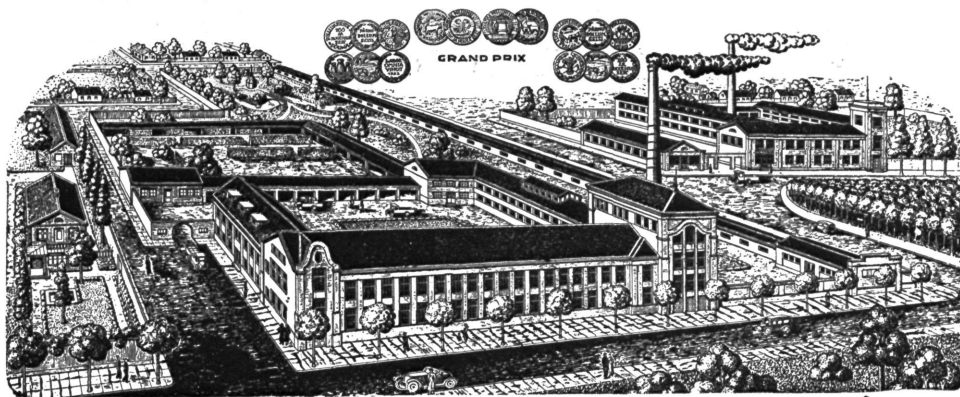
Õöklubi-salong

**Muusika kella
3-ni õösel**

seltskonnale hea meeleoluga
kuni kella 6-ni hommikul

Lugupidamisega

Juhatus

A/S. PÄRNU LINATÖÖSTUS

Pärnus, Rääma tän. 38. Tel. 125.

Suurem ja täielikem linaketramise ja kudumise vabrik, riide ja lõngade värvimise, pleegitamise, villa kraasimise ja ketramise, kalavõrgu-kudumise ja nõõrivabrikud.

L A D U D:

Pärnus, Jänesselja tän. 11 ja Vee tän. 9.
Ladus müügivalmis mitmesugust linast pesu-
riiet, käsitöö-, presendi-, koti- ja vaheriit.

Iilusate mustritega laudlina-, käteräti- ja päeva-
teki-riiet.

KALAVÕRGUD
puuvilla- ja kanepilõngadest.

Pöörake järelepärimistega

Naelatehas „LÕVI“
Pärnus
Homniku t. 2

Kompvekitööst. „UNION“
Pärnus
Gustav Adolphi 14, tel. 86

O m a n i k u d

K-m. S. GORDIN & V-ad

PÄRNUM, Jänesselja 9. Tel. 152

Soovitame: Oma kauplusest kõiksugu linna- ja talurahva tarbeid. Naelavabrikust igasuguseid ehitusenaelu. Kompvekitööstusest kompveki-, šokolaadi- ja biskviidisaadusi

MÜÜK SUUREL JA VÄIKESEL VIISIL

R. Stryck

Mootoritehas

Pärnu, Jannsen' t. 13. Tel. 1-67

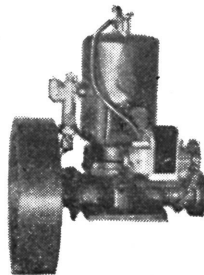
Valmistab:

Paadi- ja tööstusmootoreid

Teeb:

igasuguseid remonttöid, metallide valamist, autogeennilist šveissimist j. n. e.

Meeldivaid hauriste.

**Kirjutusmaterjali-
ja
raamatukauplus**

Õpetajate Kooperatiiv Ühisus

LIIT

Soodsam ostukoht.

Pärnus, RÜütli tän. 40. Telef. 173.

Saeveski

CHR. FROHLING

Asut. 1861. a.

PÄRNUM, KALDA T. 6. TEL. 158

Võtab vastu saagimist ja hõõvel-
damist suurel ja väikesel arvul

Eriala eksportmaterjaal

Metallitööstus
A/s. M. SEILER
Pärnu, Rääma tän., tel. 268

VALMISTAB:

Rootsi patendi järele gaasi-
generaatoreid plahvatusmoo-
toritele traktorite ja automo-
biilide tarvis

- Diiselmootoreid** 25 kuni 120 hobusejõudu
Petroot-mootoreid 2 kuni 60 hobusejõudu
Rehepeksumasinaid 20—30" trumli laiusega
Tuuleturbiine kuni 20 hobusejõudu
Auto- ja käsipritse tuletõrjele

Masinate ja autode parandus
Elektrišveissimine

KARL VICHMANN'I
vabrik
PÄRNUS

JÄNESSELJA TÄN. 7, TELEFON 245

Riidekudumine,
värvimine, kee-
miline puhastus
ja villatööstus

Vanim ja korralikem tööstus

BALTI

NAHAVABRIK

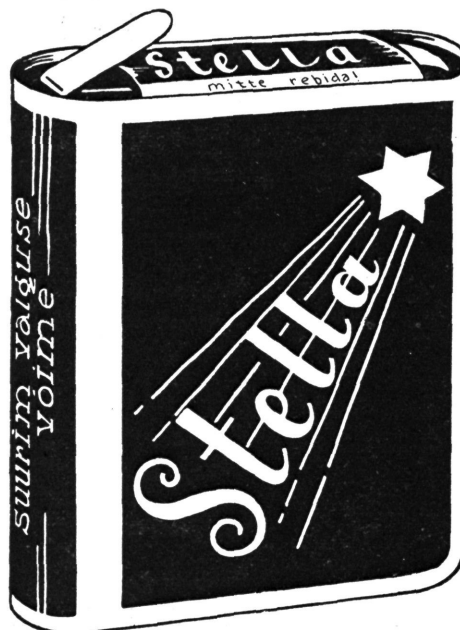
PÄRNUS

V. SAUGA 24, TEL. 76

LADU: JÄNESSELJA T. 15, TEL. 420

Valmistab kõrges hea-
duses igasuugust nahka

Taskulambi- & anoodpatareide tööstus

Pärnus, Poska tän. 33,
telef. 189

TALVEHOOAJAKS:

MOODSAID VILLASEID JA
SIIDIST KLEIDI-,VOODRI-JA
PESURIIDEID, PARIMAI
EESTI COTTON-SUKKI,
MUSTRILISI SOKKE, IGA-
SUGUSEID PITSE, PAELU,
SOOJA TRIKOOPESU JNE.

VALMISTAB

A.-S.

O. KILGAS

VABRIK: TALLINN, VOLTA 3.

MÜÜK ÜLE MAA!

F-a G. BIRK'i

riidevärvimise ja
keemilise puhastuse
tööstus

Tallinn, Maakri tänav 23, telefon 309-18.

Vastuvõtukohad:

Raekoja pl. 13, telef. 429-28. Pikk tän. 33,
Vana Kalamaja tän. 13, Müürivahe tän. 17,
kübaraäris, ja Maakri tän. 6, rohukaupl.

*Kes oma aega hindab,
kes edasi püüab,
kes ilmaaegset tööd ei tee,*

tarvitab majapidamises

GAASI.

● Gasiga keetmine

toob perenaise ametisse rõõmu.

● Gasiga keetmine

*on odav, puhas, kiire, kerge,
hügieeniline ja ratsionaalne.*

● Gasiga vannitahjud

*annavad imekiirelt sooja vett, —
nad võimaldavad väsinud keha
silmapilkselt värskendada ja
karastada.*

Kui teie kahtlete, kas

*gaasi tarvitamine on
kasulik majapidamises —*

pöörduge seletuste saamiseks meie

NÕUANDE-BÜROO *poole,*

aadr. Vana Vaekoda, tel. 466-77.

*Sealsamas saadaval mitmesugused
gaasiaparaadid.*

A.-S.

EXTRAKTOR

TELLISKIVI TÄN. 21

BALTI PÄÄSTESELTS

Tallinnas, Hollandi t. 48

Telef. 310-10

Merehädasse sattunud laevade ja teiste mereveoabinõude päästmine.
Pukseerimine. Uppunud varanduste päästmine. Tuukri järelevaatused

BALTI PÄÄSTESELTSI EESTI RANNASÕIDU LIIN

Tallinnas, sadamas, Viktoria sild nr. 3

Telef. 306-85 ja 301-66

Ühendusepidamine I kl. reisijate ja kaubaveo-aurikutega saarte ja
mereranna vahel

Hiiu-Kärdla Kalevivabrik

„K. ja E. Ungern-Sternberg“

Vabrik: Kärdla, tel. 13

Juhatus: Tallinn, Tatari tän. 21-b, tel. 461-53

Valmistab kõrgeväärtuslikke ülikonna-, palitu-,
mantli-, kostüümi- ja kleidiriideid ning kaleveid,
kaitseliidu ja kaitsevæe mundriiet ning villaseid
voodivaipu, suurrätikuid ja vaibalõnga.

Saadaval kõikides paremates ärides üle Eesti.

OSCAR STUDE

TALLINNAS

EKSPEDITSIOONIÄRI

asutatud 1882

KORRASTUS
I N K A S S O
KINNITAMINE
LAEVAAGENDID

Oma puksiirid ja laod raudtee-
ühendusega

OSAKONNAD: Pärnus, Pühavaimu 8
Tartus, Ülikooli 44
Valgas, Maleva 2
Viljandis, Lossi 8

Telegr. aadress igas kohas: „STUDEOS“

AUTOTRANSPORT

TALLINN—HAMBURG

Hamburgi

laadib 29/30. novembril

a/l.

„PICKHUBEN“

Kaubasaatmise ülesandeid võtavad
vastu

A. J. TRANKMANN & Ko.,

Valli 10, Urla majas. Tel. 442-57 & 442-59

M. MIRVITZ

TALLINN, LAI TÄN. 34, KRT. 3

Kõnefraat nr. 442-64. Posti jooksev arve nr. 101

Klaas,
kivi,
portselaan,
email,
plekk ja
nikkel-
majapidamisriistad

**Petrooleumilambid
ja nende osad**

Hinnad väljaspool võistlust!

Ladudele jääb endine aadress:

Tallinn, Vana Sadama 1. 11
(hoovis), tel. 427-65

Tarvitage
EPHAG
hambapastat

VALGA

kõrgeväärtuslikud

BENEDICTINE, WINE BRANDY

3 KROONI

ja kõik liköörid ning napsid on igas suuruses kõigis paremates restoraanides ja kauplustes müügil

Võrrelge teiste samanimelistega ja teie veendute meie saaduste ületamatus hea duses

**Valga likööri- ja napsivabriku
omanik A/S. „V. T. K.“**

J. A. Põder, poeg & Mitri

Valgas, Kesk tän. 14, telefon 58

Äri asut. 1881

Koloniaalkaubad

Maiusained

Liköörid, veinid, napsid

Rauakaubad

Ehitusmaterjaal

Põllutööriistad

Poriselaan-, klaaskaubad

Alumiiniumkeedunõud ja

muud majapidamistarbed

Bensiin ja petrooleum

Müük suurel ja väikesel arvul

Valga Ühispank

KULTUUR—JOH. MEISTER

Valgas, Kesk tn. 27. Telefon 129

RAAMATU-, KIRJUTUSMATERJAALI,
LASTEMÄNGUASJADE JA TAPEEDI-
KAUPLUS, TRÜKI- JA KÕITEKODA

Müük üksikult ja hulgaviisi. Igasugused trüki-
ja kōitetööd tehakse asjatundlikult ja odavasti

RAUA-
KOLONIAAL-
JA TUBAKA-
KAUBAD

RUD. KAVER

Võrus,

Tartu tän. 2

Jalgrataste,
õmblusmasinate,
grammofonide,
raudvoodite,
elektritarvete,
raadio,
foto,
optika,
kella- ja
kullasepa
alal

kõiki kaupu kõige
soodsamate hindade
ostate

Võrus,
Aug. Taali ääris

Tartu t. 15. Kõnekr. 172

VÕRU NAHATÖÖSTUS
&
METSATÖÖSTUS
M. GOLDBERG

Jüri tänav 2, telefon 43.

NAHATÖÖSTUS Jüri t. 1
Toornahkade ja parkainete ostmise.

NAHATÖÖSTUSE LADU Tartu tän. 15.
Igasuguste nahatööde müük.

HINNAD VÕISTLUSETA

Asut. 1905. Jüri t. 14. Telef. 188.

F-ma G. SCHER
VÕRU

VALMISRIIETE SUURÄRI

Palituid,
ülikondi.

Viimaseid uudiseid.
Odavam kui igal pool mujal.

ODAV, VASTUPIDAV, ELEGANTNE

VALMISRIIETEST SUUR VALIK

SAKKO-ÜLIKONNAD

Rud. Veske

kulla-, kellasepaäri ja töökoda. Võrus, Jüri t. 16-a.

Hooaja lõpul odavate hindadega jalgratta osad ja mantlid.

Elektri- ja raadiotarbed ja optika. Hõõglambid ning nende osad.

Ostan kulda ja hõbedat.

**Suurim valmisriiete-
ja manufaktuuri**

Viljandis,

Tallinna tänav nr. 5. Telefon 2-63

R. BLUMBERG

Alati laos saadaval kõige moodsamad

viimased moeuudised

Hinnad võisilemata!

**Riigi ja omavalitsusteenijatele
järelmaks võimaldatud**

KAUBAMAJA

PAUL MÄGI, E. NASSAR

PETSERIS,

telef. nr. 115, 56, 94, 54.

Telegr. Mägi-Petseri.

**Koloniaalkaubad, ehitusmaterjaa-
lid, toored nahad, linaeksport.**

**Petseri
Laenu-Hoiu Ühispank**

Asut 1871. a.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone

Petseri Ühispank

PETSERIS,

Turuplats nr. 9, tel. 86

Toimetab kõiki panga-
operatsioone

P. Rätsep

Petseris

Tartu tän. nr. 1 Telef. nr. 88

**KOLONIAAL-,
DELIKATESS-,
TUBAKAKAUBAD**

Veinid, napsid, liköörid

Uudised esimestena müügil

Rakvere Ühispank

Rakveres, Lai uul. 17,
oma majas.
Telef.: juhatus 1-10,
üldine 1-64.

Virumaa suurim ja vanim
ühistegeeline rahaasutus

Ühispank võtab raha hoiule ja maksab kõrgemat ajakohast protsenti.

Ühispank annab laenusid igasugusel kujul ja kindlustusel.

Ühispank toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Ühispangas on teraslaekad välja üürida.

Rakvere Ühispanga juures asub Esimese Eesti Kindlustuse Seltsi

Asut. 1866. „**Maja**“ Asut. 1866.

Rakvere osakond

Osakond toimetab igasuguseid kindlustusi.

Telef. 1-10 ja 1-64.

Virumaa Ühispank

Rakveres, Tallinna tän. 20. Telefon 2-36.

Ühispank võtab raha hoiule ja maksab ajakohast **kõrget protsenti.**

Annab laenusid, võtab vekseid ja dokumente sissenõudmiseks vastu ja saadab raha igasse rahvarikkamasse kohta.

Ühispank toimetab kõiki muid pangaoperatsioone

Raha kodus hoida on kardetav ja tuluta. Põllupidajad, viige oma vaba raha hoiule ainult Virumaa Ühispanka. Ühispank müüb E. V. riigikassa pantkirju, millega on hõlbustatud asulate laenude tasumine.

Feldmann & Urbas

Rakveres

Kõnetraat 145

RAKVERE PIIRITUSE & TÄRKLISE VABRIK

Rakvere, Vabriku t. Tel. 141

VIRU PANK

Asut. 1911. a.
Rakveres, Pika ja Tallinna tänava nurgal,
oma majas.

Telefonid: Juhatus 22, üldine 109.

Võtab

raha hoiule,

annab

laenusid

ja toimetab
kõiki muid

pangaoperatsioone.

Panga juures
EESTI OMAVALITSUSE KINDLUSTUSE SELTSI

„**OMA**“
PEAAGENTUUR.

Tule-, elu- ja muud kindlustused soodsatel tingimustel.

ARSENAL

Tallinnas, Suur Karjamaa tän. 1.

Telefonid: linnast Arsenali keskjaama: 426-86.

Arsenali keskjaamast: 3-01 ja 3-63.

VALMISTAB:

uusi vaba- ja täpsuspüsse inglise ja vene padrunile ja ka üksikuid vintraudu neile; uuemat tüüpi väikekaliibrilisi täpsuspüsse, 1932. a. mudel;

uuemat tüüpi väikekaliibrilisi täpsuspüstoleid, 1933. a. mudel;

dioptersihikuid, harilikke ja Lyman-tüübilisi:

rõngas- ja tulp-kirpe ja kirbu-aluseid; püssi kontrollabinõusid: õõne kaliibri mõõtmise pulgad, kontrollpadrunid, kuulide kalibreerimise abinõud j. n. e. püssi puhastuse abinõusid: vardad, nõhised, õlihoosid j. n. e.; padrunite laadimise abinõusid.

Jaapani vintpüsside ümbertegemine inglise padrunile.

Harilikele inglise vintpüssidele täpsusraudade pealemonteerimine.

Relvade parandamine ja oksüdeerimine (mustamine.)

Gaasikaitsetorbikute (=maskide) valmistamine kaitsevää nõuete kohaselt.

Nikeldamine, oksüdeerimine, elektrotehnilised tööd.

Vasevalu kuni 100 kg ja malmivalu kuni 500 kg tükk.

Mootori osade, hammasrataste, lekaalide ja šabloonide valmistamine.

Müük ka järelmaksu peale kuni kuue kuuni, ametasutuste või juriidiliste isikute vastutusel või pangaga garantii vastu.

Hinnakiri tasuta.

VOLD. NEUMANN'i

riide- ja valmisriiete äri, Valgas.

Asutatud 1903. a.

Sel alal ainuke kohalik eesti äri.

Suures ja maitserikkas valikus kõik riidekaubad nii naiste kui ka meeste riiete alal.

Suurim eriosakond:

kalevikaubad.

Suurim ja mitmekesisem valik kalevikaupadest ülikonna, palitu, mantli ja kostüümi jaoks.

Naiste ja meeste valmisriided

suures valikus hästi istuvates ja moodsates fassongides.

Tellitud meeste ja naiste valmisriided töötatakse välja **schikilt** ja **elegantset**, kuna tööd juhivad nii naiste kui ka meeste tööde alal eraldi

I järgu Tallinna juurelõikajad.
Töö eest täielik vastutus.

Hinnad viimse võimaluseni odavad

Minu äri põhimõte on alati olnud **solidsus**. Sellepärast minu äris ei raisata ostjaskonna aega hindade suure etteküsimisega. Minu äri 31-aastane kestus tagab, et ostjaskond täielikult rahuldatakse.

TUULEJAKID
SELJAKOTID
KOHVRID
KALOSSID

S. KULL

Tallinn, V. Posti tän. 8

F. GUTKOVITSCH

Tallinn
Viru tän. 24.
Kõnetraat 447-84.

Paber, kontori-, kooli-, reisi-
tarbed, portfelliid, rahataskud,
käekotid.

Suurim valik ja soodsad hinnad.

OCEAN

Garanteeritud, et
lõikab iga habet!

Saadaval

August Amos'e

äridest.

Nõudke igalt poolt.

Pärast esimest proovimist
jääte alatiseks selle kauba
tarvitajaks. Üksiku noatera
hind on 8 senti, 10 senti,
15 senti ja 20 senti.

MAALRITÖÖSTUS

R. Toming

Sildi-, mööbli-, sise- ja
välisööde vastuvõtt.

Tatari t. 22, tel. 460-15

Suurim Lõuna-Eesti

RIIDE- JA VALMISRIIETEÄRI

S. JUDEIKIN & POJAD

Võrus, Jüri tän. 16. Tel. 187.

SUURIM VALIK KLAASI,
PORTSELAANI JA MAJA-
PIDAMISTARBEID

EDUARD SCHREIBER

TALLINN, PIKK 22

TEL. 451-19

**Soodsamalt ostate
oma riided**

valmisriiete ladust
„Derner Cri“

Harju t. 27, tel. 436-49

RÄTSEP

K. SÕUGAND

TALLINN

PIKK TÄNAV 15

TEL. 440-91

Uuesti remonteeritud avarates ruumides.

F-ma TUGEV

VALMISRIIETEÄRI

Harju tän. 39, telefon 469-84, Tallinnas.
OSAKOND Pärnus, Jänesselja tän. 5-a.

SOOVITAB: suures valikus igaks hooajaks vastavaid naiste- ja meesterahva valmisriideid. Riigiteenijatele võimaldatud järelmaks.

Traatvõrke

krohvimiseks, kruusa ja kivikillustiku sõelumiseks, akende kaitseks, kanaaedade ja murutõniseväljade piiramiseks jne.

ED. MÖLLERSONI

raudvoodi- ja traatvõrgutehas

Tallinn, Kopli tänav 10, telefon 439-10,

SOOVITAB
suures valikus:

**raudvoodeid,
madratseid ja
türgi diivaneid**

EHITAJAD, MAJAOMANIKUD

Valmistame auruga kuivatatud materjaalist **uksi, aknaid**, piite, ärisiseseadeid jne. jne.

Valmistame ja müüme I sordi materjaalist garanteeritud **kuiva tamme- ja saareparketti** ühes mahasetamisega ja ilma.

Müüme iga selisi õhu, aurukuivatatud **meisamaterjaali**. Võetakse metsa ümbertöötamiseks.

Tööd kroonitud näitustel mitme kuldaurahaaga.

Soodsad maksutingimused.

Kõik tööd täielise vastutusega.

Eelarved tasuta.

A.-S. Puutööstus
J. JOHANSON & Ko.
Tallinn, Kauba t. 1, tel. 461-07

A. AMAN

PLEKISEPA-TÖÖKODA

Rüütli tänav 4, telefon 430-19.

TEHAKSE igasuguseid pleki- ja vasetööid ehitustel kui ka oma töökojas.

Aknaklaas, peegel-, ornament- ja traatklaas.
Peeglid, auto- ja mööbliklaasid.

Ehituste klaasimine.

A.-S. „FRANKONIA“ Tallinn

kontor V. Pärnu m. 19, tel. 463-36
kauplus V. Pärnu m. 31, „ 463-37
peeglitööstus Raua tän. 25, „ 303-97

ELEKTROTEHNILINE TÖÖSTUS ED. HANSUM

TALLINN, NARVA MNT. 22 TEL. 308-18

Elektri jõu- ja valgustusseaded. Igasuguste elektrimasinate ja aparaatide ümber-
tegemine ja korrastus.

Elektrilokiaparaatide „VELLO“ ja igasuguste juuksekuivatajate valmistus

Suures valikus

elegantseid ja moodsaid naiste ja meeste üliriideid ning uuemate mustritega ülikonna-, palitu- ja mantliriideid leiate

Valmisriiete
äris

J. EIDELMANN

Suur Karja t. 3

1909.

1934.

KATLA- JA MASINATEHAS

M. MILLER

TALLINN, HEINA T. 33
TEL. 439-51.

A.-S. „EESTISIID“

soovitab siid-, poolsiid-, puuvill- ja mööbliriidet.

Uudiseid hooajaks.

Praagi ja restide müük suure hinnaalandusega vabriku lüdudest.

TALLINN, Viru t. 14, tel. 447-87 ja Viru 5.

TALLINN, Laadaplats nr. 70

TARTU, Aleksandri t. 6, tel. 1-95 ja Poe t. 2

VILJANDI, Tartu tän. 1-a, tel. 30

PETSERI, Turuplats 17

NARVA, Peetri plats 1

RAKVERE, Tallinna tän. 27

F-ma J. Weinberg

Tallinn, V. Karja t. 12 Tel. 444-09

Soovitab suurimas valikus igasuguseid pesu-
kindlaid käsitööõlõngu, mustreid ja riiet. Trikoo-
pesu, pudukaupa j. n. e.

Õiglased hinnad, korralik teenimine.

VEGA

erialad: igasugused kaalud, venti-
latsiooni seaded, transmissioonid,
kuplungid, tõsteseaded, masinad, gaa-
sigeneraatorid, naftamootorite ümber-
ehitus gaasi jaoks, tsilindrite välja-
puurimine, schveissimine elektriliselt
ja autogeeniliselt.

Vabrik: Vanakraamituru juures, tel. 309-15

TUBAKA,
LIKÖÖRI,
NAPSI JA
VEINIDE
LADU

V. LAANE

E.S.S. «Kalevi» k/m. nr. 7
Venefurg nr. 7, Tallinn
Kõne nr. 305-55

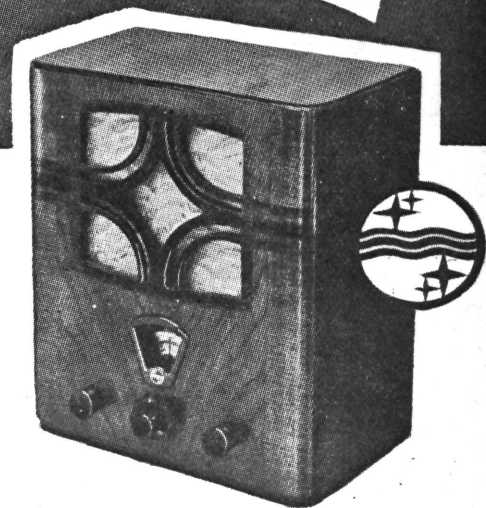

**ON KINDEL, ET PHILIPS RAADIO-
VASTUVÕTJA JÄÄB TEILE KÕIGE
OTSTARBEKOHASEMAKS KODU
KAUNISTAJAKS.**

Aastaid intensiivset tööd andsid sensatsiooniliste tulemustena rea võrratuid vastuvõtjaid.

- Tüüp 521 A — 5 lambiline „Oktode Super“, sisseehitatud dünaamilise valjuhääldajaga Kr. 295.—
- Tüüp 522 A — 5 lambiline „Oktode Super“ suure dünaamilise valjuhääldajaga ja erilise helifiltriga Kr. 355.—
- Tüüp 522 U — „Universal Oktode Super“ — 5 lambiline vastuvõtja, töötab niihästi alalise- kui vaheldavvooluga, sisseehitatud dünaamilise valjuhääldajaga Kr. 375.—
- Tüüp 638 A — Philips „Super-Inductance“ põhimõtte viimane saavutis. Võrratu häälkõla, täpselt gradeeritud „Mikro-Index“ skaala jaamade nimedega. Sisseehitatud häirete filtriga. Töötab ka ilma antennita. 9 KC selektiivsus. Kr. 480.—

Nõudke demonstratsioone ning veenduge PHILIPS'i üleamatuis võimeis.

ASUTATUD 1857. A.

**KREENHOLMI
PUUVILLASAADUSTE
MANUFAKTUURI O/Ü.**

**VÄRTNAID – 500.000
TELGI 4.000**

**VABRIKUD:
KREENHOLMIS, NARVA LÄHEDAL**

**JUHATUS:
TALLINNAS, PIKK TÄN. 68, TELEF. 426-63**

**MÜÜGIKOHAD:
KAUBANDUS A.-S. «KREENBALT» TALLINN,
S. KARJA 13, TEL. 425-14**

MÜÜK AINULT SUUREL ARVUL